

Tuusniemen Joulu 2008

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	2
Valto Holopainen	
Kansa joka pimeydessä vaeltaa.....	3
Niilo Räsänen	
Kunnan tervehdys.....	4
Tauno Räsänen	
In Memoriam Sanni Koponen.....	5
Anna-Liisa Happonen	
Enkeli Taivaan.....	6
Raija Pohjolainen	
Äidin muistolle.....	7
Irma Körtvlyessy	
Joulukirkkoon.....	8
Mikko Venäläinen (taulu)	
Linnun rukous.....	10
Pankki Olli	
Jouluvirren vanhat sanat.....	11
Raija Pohjolainen	
Joulu ennen ja nyt.....	12
Niina Happonen ja Riikka Kokkonen	
Emäntä Helmi Miettinen.....	13
Mikä pitää paras	
Yrjön muistoksi.....	14
Rauha Kekäläinen	
Saunatonnttu.....	15
Marika Auvinen	
Veteraanitoiminnan kuulumisia.....	16
Esko Taskinen	
Kasvinvärjäys.....	17
Marjatta Pekkonen	
Konepajan Juhlavuosi 2008.....	18
Taija Huhtinen	
Rauha Kekäläisen muistelu.....	19
Nissisen suvun tarina.....	20
Sanni Koponen	
20-vuotta kylätoimintaa Kojanlahti-Ruskila alueella.....	21
Happonen – suku1. valmistui.....	22
Maataloustuottajain Tuusniemen yhdistys 90-vuotta.....	23
Taavetin tanssiin kutsu.....	25
Pentti Rissanen	
Paimenen Jannen mustat helmet.....	27
Savusaunamme Vihtaniemessä.....	28
Alpo Paananen	
Saunamme Karankaniemessä.....	29
Heimo Varonen, Auli Simula	
Riihenpuintilakko.....	30
Olavi Nissinen	
Tuusniemen Kirkkokuoro 80 vuotta.....	31
Lauri Happonen	
Seinävuoren Rotkolaakso.....	32
Antti Pitkänen	
Savotta Seinävuoren maastossa.....	33
Onni Ryytänen	
Tulvalla nostettiin veden pintaa.....	34
Tauno Puurunen	
Pyykin pesu ennen vanhaan.....	35
Irmi Sollo	
Kuva.....	35
Lämmin Joulutervehdys Kosulasta	
Syöpäyhdistyksen 20-vuotisjuhla.....	36
Annikki	
Kummitusjuttu.....	36
Juhani Mustonen	
Tuusniemen Kansalaisopisto 40-vuotta.....	37
Anja ja Alpo Marku	
Kuorma-auton lavalla Kuopiosta.....	39
Tuulikki Metsola	
Jäätsalon saari.....	40
Lauri Heiskasen kertomuksia	
Jäätsalon saaren historiaa.....	40
Matti Räsänen	

Erkki Lehtikoinen.....	41
Anna-Liisa Happonen	
Koulutieni.....	42
Ruskilan koululaiset	
Halla-Ahon Aili.....	44
Anna-Liisa Happonen	
Heimon Hirvipaisti.....	44
Hanna Holopainen	
Liisa Nenninger.....	45
Anna-Liisa Happonen	
Toivotamme ystävillemme ja tuttavillemme.....	46
"Leijonaperheet"	
Joulutervehdys.....	47
Ilmoitukset.....	48

TUUSNIEMEN JOULU

Kannen maalaus: Aili Hirvonen

VALOKUVAT

Valto Holopainen, ellei toisin ole merkitty

PÄÄTOIMITTAJA

Valto Holopainen

JOULUTERVEHDYKSET

Anna-Liisa Happonen

ILMOITUKSET

Kari Puustinen
Pentti Auvinen
Raimo Pääkkönen
Raimo Hätinä
Seppo Miettinen
Olli Pekka Hersio
Tuomas Flander

JULKAISIJAT

Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen Kotiseutuyhdistys

PAINOAIKKA

Kuopion Liikekirjapaino Oy

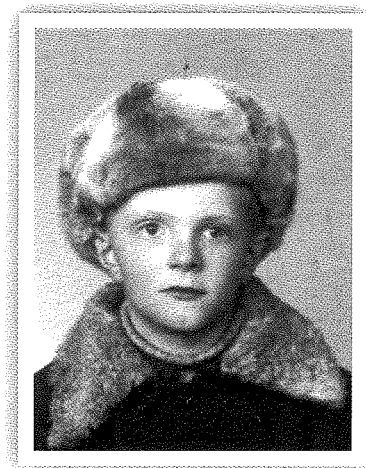
KIITOS

Tuusniemen Lions Club ja Tuusniemen Kotiseutu-yhdistys kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea lukijoita. Tuusniemen Joulu on julkaistu ai-noastaan Teidän tuellanne. Lehden teosta mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorison hyvien harrastusten tukemiseen.

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA 2009
Terveisin:

Lukijalle

Taas on sitten vuosi vierähtänyt edellisen Tuusniemen Joulun ilmestymisestä. Ensimmäisen lehtemme ilmestymisestä on aikaa 19 vuotta. Tänä aikana on ilmestynyt kaikkiaan 13 lehteä ja tämä on neljästoista julkaisumme. Vuoden kuluttua on tarkoitus julkaista lehtemme 20-vuotis juhlanumero. Pyydänkin lukijoita aloittamaan mietiskelyn lehden sisällöksi. Tähän lehteen on tullut aineistoa enemmän kuin koskaan ennen. Vaikka, useat vakituiset avustajamme jättivät tämän lehden väliin. Tämä osoittaa mielestäni sitä, että lehtemme on raivannut oman paikkansa niin kirjoittajien kuin lukijoidenkin parissa.

Vuosi sitten oli valtakunnan uutisissa pinnalla terveydenhoitajien palkkakiistat ja Jokelan koulusurmat. Mitä nyt? Maailman laajuinen lama ja taantuma, talouskriisi ja Kauhajoen koulusurmat. Käydyt kunnallisvaalit ovat kuitenkin piristäneet meidänkin Tuusniemeläisten arkea. Edellisissä vaaleissa oli yllätysputoajia, niin nytkin. Samoin oli yllätyksiä läpimenossa.

Valtakunnassa tapahtuneet useat isot väkivaltarikokset ovat olleet paljon esillä. On pohdittu sitä mikä on syynä siihen että ihmisellä ei ole muuta keinoa, kuin surmatyöt ja viedä perheensä tai koulukaverinsa mukanaan.

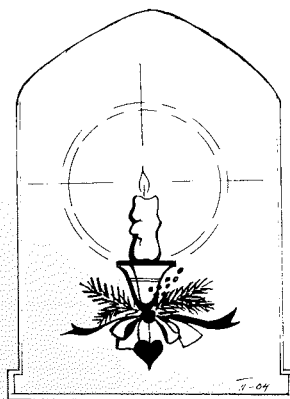
Onko tämä jo vuosia tapahtunut yleinen kehitys syynä? Olemmehan yksilöityneet. Olemme ruvenneet elämään ainoastaan itsemme kanssa. Kunhan minä pärjään, asiat ovat hyvin. Minun ei tarvitse välittää kenestäkään. Meidän pitäisi siten enemmän välittää toisistamme. Mielestäni tämä ei ole sama asia kuin se, että yrittää pärjätä kaikkien kanssa. Ei kannata missään tapauksessa provosoitua jos on ihmisiä joiden kanssa ei pärjää. Riittää, kun suhtaudumme vain pelkästään ystävällisesti.

Aikaisemmin Kaavilla vaikuttanut, nyttemmin Kuopiolaistunut Tauno Pitkänen kirjoittaa mainiosti Ystävänpäivän merkeissä vuonna 1997 Koillis-Savossa. Lainataan siitä pätkä.

"Mielestäni ystävyys on lähinnä asennekysymys. Jos kokee kaikki ihmiset ystävinä niin silloin, ei vihalle jää sijaa. Viha aiheuttaa jännityksiä ihmisten kesken ja ystävyys poistaa ne" Tauno jatkaa; "Ystävyys kaksipuolisena on kaupankäyntiä. Minä olen sinun ystäväsi, jos sinä teet niin kuin minä haluan. Kaksipuolisella ystävyydellä orjuutetaan toinen osapuoli aina johonkin" Romukoppaan joutaa siis ajatukset; jos sinä et ole minun ystävä, en minäkään ole sinun ystävä. Jos et sinä soita minulle, en minäkään soita sinulle.

Minäkin olen päättänyt että olen ystävä kaikkien kanssa, jopa niiden kanssa jotka eivät sitä edes tiedä. Ystävyyden vaikutukset ovat suuret. Päätös olla ystävä kaikkien kanssa on pieni päätös, mutta sen vaikutukset ovat valtavat. Se muuttaa koko elämän, koska asenne on muuttunut. On mukava elää ystävien keskellä, vaikka jalka paketissa.

Ystävällistä Joulua 2008

Valto Holopainen

Kansa, joka pimeydessä vaelttaa

Vanhan testamentin "Jouluevangeliumi" alkaa profeetta Jesajan kirjassa sanoilla; "Kansa, joka pimeydessä vaelttaa". Harva kansakunta on tähän vuodenaikaan pimeällä pallonpuoliskolla kuin me suomalaiset.

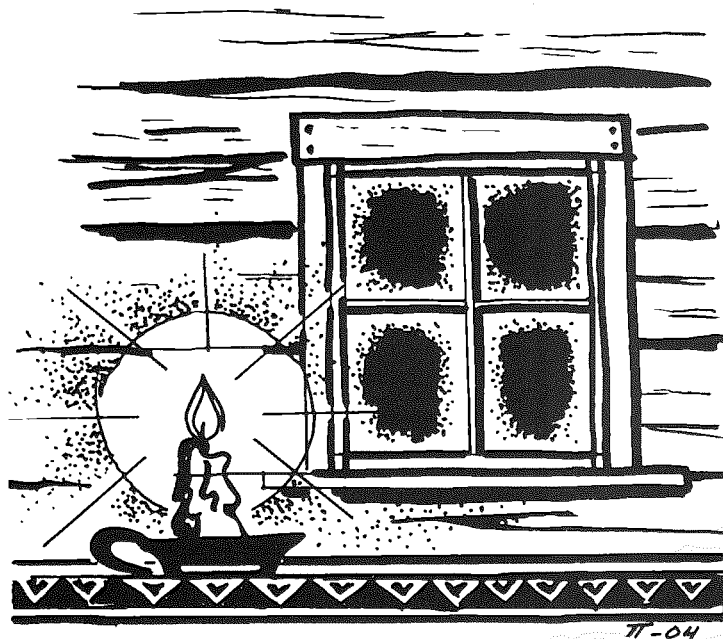
Oman lapsuuteni joulukirkko on Tuusniemellä. Jouluaamun kirkkomatka jäi mieleen erityisesti kahdesta syystä. Tuohon aikaan jouluhartauksia ja kauneimpia joululauluja - tilaisuuksia ei ollut tarjolla niin runsaasti kuin nykyisin. Siksi joulukirkon merkitys korostui. Pimeänä aamuhetkenä valmistauduttiin Pajumäessä kirkkomatkalle. Synkstä yöstä astuttiin jouluvalaistuun kirkkoon. Kansa, joka vaelsi pimeässä aamuyössä kotikirkkoon, näki sisään astuessaan kauniin jouluvalaistuksen.

Joulun synnyinsijoilla Betlehemissä ihmisillä oli ennen vanhaan tapana käyttää pieniä öljylamppuja valaisemaan pimeää polkua. Lampun valossa ei juuri nähnyt askelta kauemmas. Psalmin kirjoittaja pitää Raamatun sanaa lamppuna, joka valaisee ihmisen pimeän polun: "Sinun sanasi on lamppu, joka valaisee askeleeni, se on valo minun matkallani."

Oma kansamme on saanut olla Jumalan sanan valossa jo satoja vuosia. Joulusta muistuttaa meitä suomalaisia tästä etuolkeudesta. Jokaisen sukupolven on kuitenkin vuorollaan huolehdittava siitä, että Raamatun sanoma tavoittaa yksittäisen ihmisen ja saa tuoda valon hänen sydämeensä. Tämä evangeliumin valo on Jeesuksessa Kristuksessa. Hän on maailman valkeus. Pimeässä ei liika näy. Jumalan sana paljastaa meidän syntisyytemme, mutta se antaa myös vastauksen tähän syvimpään ongelmaamme. Vapahtajallamme on valta tänäkin päivänä antaa ihmiselle synnit anteeksi. Minkä valo paljastaa, sen veri puhdistaa. Joulun Herra ohjaa meidät myös tielle, jota hän Raamatun sanalla valaisee.

Jouluvalmisteluissa tapahtuu pientä muutosta sukupolvien saatossa, mutta joulun evangeliumi pysyy samana. Tätä sanomaa kannattaa jäädä tänäkin jouluna kuulemaan. Toivotan hyvää joulua lapsuuteni kotipaikkakunnalle.

Niilo Räsänen
Kansanlähetysoiston rehtori
Riihimäki

Tuusniemen kunnan tervehdys

Vuonna 2008 Tuusniemen kunnassa on neuvoteltu tiiviisti Kuopion kaupungin kanssa yhteistoimintasopimuksesta.

Sopimuksen kohteena on alkuvaiheessa perusterveydenhuollon uudelleen järjestely. Ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkintähuollon järjestelyistä sovitaan myöhemmin erikseen. uudelleen järjestelyissä palveluiden tuottamisvastuu siirtyy kuntayhtymältä Kuopion kaupungille.

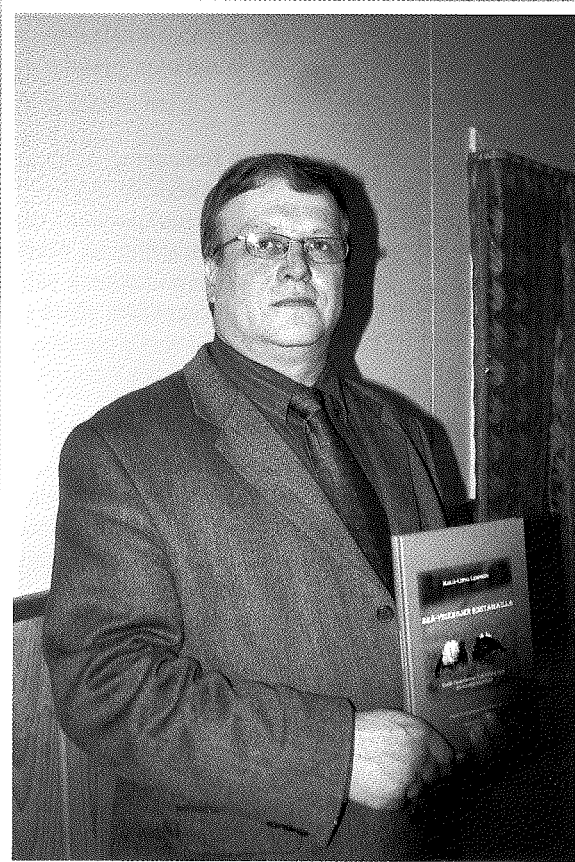
Tämän sopimuksen saamiseksi, on kunnassa tehty pitkäjänteistä työtä. Kunnan henkilöstö, luottamusmiehet, sekä unohtamatta henkilöstöä, jota asia koskee, ovat saaneet kantaa kortensa kekoon.

Uskon, että tällä sopimuksella voidaan turvata kunta-laisten perusterveydenhuollon palvelut vuosiksi eteenpäin. Ikääntyvän väestön kunnassa, terveydenhuolto on yksi tärkeimmistä palveluista.

Tuusniemen Joulu-lehden tekijöille suuret kiitokset.

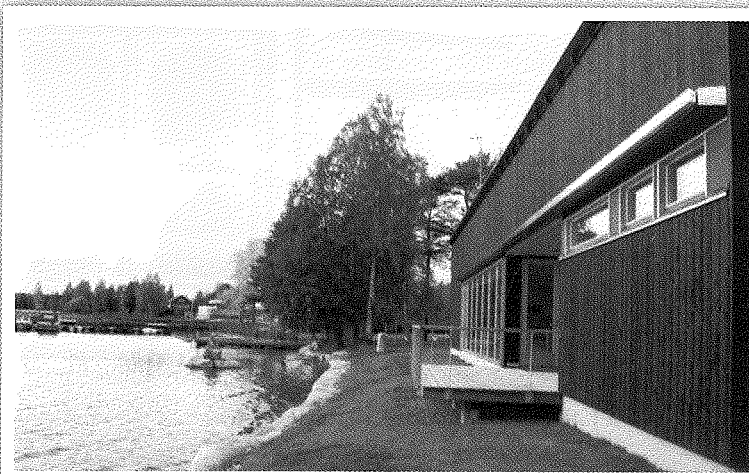
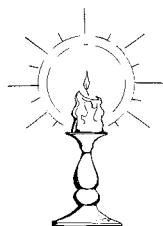
Tuusniemen kunnan puolesta toivotan kaikille Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Onnea vuodelle 2009.

Tauno Räsänen
kunnanhallituksen varapuheenjohtaja

Satamapaviljonki

Satamapaviljongin valmistuminen yhdessä karavaanari alueen kanssa oli merkittävä kuluvan vuoden tapahtuma. Tuusniemen imago ja matkailullinen vetovoima nousivat merkittävästi.

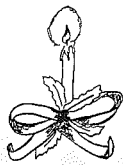
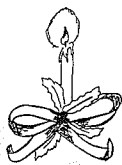
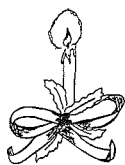
In Memoriam Sanni Koponen 10.2.1925 – 21.7.2008

Kun tuli tieto sairastumisestasi, se oli sokki meille kaikille. Sinäkö Sanni, eläväinen, pohtiva, ulospäin suuntautuva. Ihminen jolla oli antaa meille kaikille niin paljon ajatuksia. Voin vain kuvitella miltä sinusta tuntui kun et voinut ilmaista ajatuksiasi. Äly pelasi, mutta kommunikointikyky puutui. Yritit puhua, mutta puhe puuroutui. Vain silmäsi kertoivat kaiken sen mitä sielussasi ja mielessäsi liikkui. Käsi ei totellut, kynä ei liikkunut. Ajatukset katkesivat matkalle. Sanomista olisi ollut, mutta ääntä ei tullut.

Sanni, olit hyvä ja vieraanvarainen emäntä. Monet kerrot saimme nauttia vieraanvaraisuudestasi. Suontauksen pitkät pöydät täyttyivät tyytyväisistä vieraista. Annoit sekä hengen, että ruumiin ravintoa. Sinä kirjoitit muistiin kotikyläsi tapahtumia, omia ajatuksiasi ja tuntemuksiasi. Olit myös runoniekka. Monesti esiinnyit juhliessamme lausuen tai pakinoiden. Sinussa oli sisäistä paloa. Paloa joka ei jättänyt ketään kylmäksi. Sait koottua muistelmiasi kirjaksi, Matti Räsäsen avustuksella. Kirjasta otettiin kaksi painosta ja kaikki oikeudet luovutit Kotiseutuyhdistykselle.

Kiitos Sinulle Sanni ja hyvää taivasmatkaa

*Ystävyydellä,
Anna-Liisa*

*Sannin runo, yksi monista:
Julkaistu Savon Sanomissa 12.1.1994*

*Lian pian vaihtui
suvi syksyhyh.
Liian pian haihtui
kesän lämpö pois.*

*Kukka kauneinkin
kuihtui kuoli pois.
Suvi suloisinkin on,
kuin unta ollut ois.*

*Lintuparvet lensi
kauas etelään.
Jossain ikikesä
niitä odotti.*

*Elonkorjuu koitti
vilja valmistui.
Korjuukoneet soitti
syksyn sävelmää.*

*Syksyn sato koottiin
aittaan laareihin.
Kesä kiireineen
siirtyi muistoihin.*

Enkeli taivaan

(muistiin merkitty Jaakko
Holopaisen viisikirjasta, painettu
todennäk. 1800-luvun alkupuolella)

1. Engel' paimenill' putuu sanoill' näill':
Sangen hyvän sanon teill'
ilon teill' ihanan ilmoitan,
Kuin Jumalatt' julki teill' suodaan.
2. Yks' piktti pikku nuorukainen.
Kyll' kaunukainen Laysukainen,
On teill' syntyn Neithest' nuorest',
Teill' iloks' ijät' sangen suureks'.
11. Ah Jesuinen minun Herraisen!
Tule minun sydämen karsinaiseen,
Älä erkane minust murhes, tuskas,
Anna minun olla oikeas uskas.
12. Täst sangen suurest ilvastun,
Että tänne tyköön olet astun,
Tain edest Sinna kiitän Christe!
Ynn' Isää Pyhää Hengee ylistän.

(Juurikkamäessä
joulun aikaan 1981
RP)

Äidin muistolle

Kiitos sinulle, äiti

- huolenpidostasi, lämmöstäsi
- että oli aina kiva tulla kotiin käymään
- että rakastit meitä lapsia oikealla äidin rakkaudella.
Me olimme sinulle hyviä ja rakkaita sellaisina kuin olimme.
Se on minulle hyvin paljon antanut voimaa elämäni.
- että tulit kerran käymään meidän luona Saksan maalla ja opit tuntemaan minun perheeni ja meidän elämämme

Minä muistan, kuinka sinä äiti

- olit aina ystävällinen, lempeä, aina hyvän tuulinen (kuinka ihmeessä?). Minä en muista kuulleen epäystävällistä sanaa sinulta.
- olit aina valmis auttamaan.
- huolehdit toisista päivästä toiseen, elämäsi loppuun asti. Siinä mielessä olet esikuva minulle, esikuva, johon en itse ole vielä yltänyt.

Sinun elämäsi

- oli tosi työteliästä, ensiksikin maalaistalon emäntänä ja toiseksi perheen äitinä. Sinä et tuntenut käsitettä "sinun oma aikasi". Jopa sinun vakava terveydellinen tilasi ei sinua lannistanut; niin pian kuin sinä olit jälleen jalkeilla, aloitit touhuamisen kotona.
- Kun sinun omat lapsesi olivat jo lähteneet maailmalle, sinä otit vielä Karin, Helin ja Teuvon hoitoosi. Sinulle he olivat niinkuin omat lapsesi.
- Sinä ja isä elitte 59 vuoden ajan yhdessä, tukien ja ymmärtäen toisianne. Tässäkin suhteessa näytit sydämesi suuruuden.
- Osallistuit kyläyhteisön elämään moninaisissa luottamustoimissa
- Paakkilassa sai elämäsi uusia sävyjä. Petäismäellä tehtyjen 43 työvuoden jälkeen. Sinulla oli nyt aikaa kaikkeen, mikä sinulle oli tärkeää: omiin harrastuksiisi, yhteisiin harrastuksiin isän kanssa kotona ja kylällä sekä ystävien ja tuttavien tapaamisiin.

Iloitsen siitä, että

- sinun poismenosi oli tuskaton.
- huolimatta vakavasta sydänsairaudesta sait vielä aikaa olla kotona yhdessä isän kanssa, etenkin niinä Paakkilan vuosina. Te pystyitte jokaisen päivän yhdessä viettämään ja nauttimaan. Erityisesti viimeiset kahdeksan kuukautta sinun vakavan sairauskohtauksesi jälkeen olivat kuin taivaan lahja.

Haluaisin äiti

- ottaa sinut syleilyyni ja sanoa sinulle, että olet ollut minulle maailman paras äiti. Sitä en valitettavasti ole sinulle koskaan saanut sanotuksi (meillä ei ollut tapana puhua tunteistamme). Olen siitä nyt pahoillani.
- ymmärtää, mitä halusit minulle sanoa, kun nuorena ihmisenä kotona käydessäni näin sinulla kyyneleitä silmissä. Oliko ne kyyneleet sanoja, joita et pystynyt minulle sanomaan? Nyt, kun minun omat lapseni lähtevät maailmalle, pystyn ehkä paremmin sinua ymmärtämään. Oliko se sinun äidin sydän, joka halusi antaa, mutta ei löytänyt sopivia sanoja siihen.
- kertoa sinulle elämästäni, kokemuksistani, iloista ja suruista.
- myöskin, että sinä kertoisit minulle elämästäsi: Kokemuksistasi, toiveistasi, pettymyksistäsi, kaikesta, mikä on sinulle ollut tärkeää. Minä haluaisin niin mielelläni oppia ymmärtämään sinua.
- pystyä antamaan sinulle takaisin, mitä olet minulle antanut ja jopa enemmänkin. Olen pahoillani, että en pystynyt sinusta huolehtimaan, niin kuin olisin halunnut.

Toivon sinulle, äiti, siellä sateenkaaren toisella puolella, että

- sinun elämäsi siellä on rauhallista, että olet onnellinen
- saat kauniita kokemuksia, nyt ilman sairautta ja huolia
- nyt voit antaa aikaa itsellesi.
- sinulla on nyt toisia, jotka sinusta huolehtivat, jotka katsovat, että sinulla menee hyvin.
- me tapaamme jonakin päivänä. Sitten me jutellaan yhdessä....

Hilka Pitkänen
23.4.1929–2.10.2008

*Irma Körtvelyessä
Kiisel, Saksa*

Joulukirkkoon

Elettiin 40-luvun loppuvaihetta, joulunalusviikkoja. Talvi tuli ajallaan, oli lunta ja pakkasta. Oikeat rekikelit. Järvet olivat reilusti jäässä. Metsät lumisia, puut olivat saaneet valkoisen peitteen.

Oli tulossa Joulukirkko. Joulun alla kysäisi Viljakkalan Toini-emäntä, haluaisiko Mikko lähteä Joulukirkkoon? Talosta lähdettäisiin hevosella ja reenjalakselle kyllä voisi tulla. Totta kai minä halusin tulla. Iloisesti juoksin kotiin hevosien tieroja potkien.

Joulua valmisteltiin talossa, niin kuin mökissäkin. Lahoja ei paljon odoteltu, eikä herkkuja. Velipojan kanssa oli haettu joulukuusi "omastametsästä" ja se toi jo tupaan joulun tunnun, mutta minä odotin jouluaamua.

Jo aamuyöstä heräsin ja muistin kirkkoon lähdön. Hypäsin ylös ja herätin äidin. Hän laittoi öljylamppuun valon ja tulen hellalle, että kirkkoon lähtiessä saisi lähtökahvit. Nopeasti leivänpala ja kuuma kahvi, sitten vaatteet päälle ja ulos. Pakkasta oli vielä ihan pimeää. Vain tähdet tuikkivat pakkastaivaalla. Yöllä oli satanut vähänpakkaslunta, joten pihamaalle jäi jäljet askelistani, mennessäni tielle. Tiellä ei näkynyt vielä reen jälkiä, ar-

vasin etteivät kirkonmiehet ole vielä menneet. Tie oli hiljainen, jossa ei siihen aikaan paljon autoja ajanut. Suuret puut reunustivat tietä molemmin puolin. Ajattelin että on varminta mennä Viljakkalaan, jos ohi ajaessaan eivät vaikka olisi minua huomanneet. Siihen olisi jäänyt kirkkomatka. Nousin taloon pitkää rinnettä, huomasin valon ikkunassa. Joku kulki tallille lyhdyn kanssa.

Lyhdyn valo heilui askelten tahdissa. Kulkija oli itse Ukko-Pekka, tai ehkä Topi. Menin tallille missä näin valon. Pihalla oli kirkkoreki, jonka isäntä oli edellisenä iltana laittanut kuntoon. Siinä oli tuoksuvia heiniä. Heiniin päälle oli kudottu vaate ja reen perän yli kauniisti kirjailtu rekivaate, punaisine tupsuineen.

Ukko-Pekka talutti tallista levotonta Lento-tammaa. Lento ihmetteli tätä aikaista lähtöä. Se puhalteli sieraimistaan pakkaseen paksuja huurupilviä. Ukko-Pekka huomasi minut, sanoi että onhan se Mikko herännyt, joko joit aamukahvin? Join, joinhan minä. Isäntä laittoi hevosien kiinni tallin oven pieleen. Hän haki tallista harjan ja alkoi vielä harjata hevosta.

Mäne tuppaan, ettee tule kylmä, sanoi hän minulle

olkansa yli. Kipaisin tuvan puolelle. Lämmin tulvahti vastaan. Iso kaunis joulukuusi oli seinustalla. Suomenlippunauha kiersi kuusen ympäri.

Tuvassa väki joi kahvia. Otatko Mikkokii? kysyi Elsa. Sain nyökättyä. Elsa toi minulle kermalla ja sokerilla höystettyä kahvia ja antoi toiseen käteen paksun palan valkoista pullaa.

Olipa tämä Jouluaamu! Emännät alkoivat laittaa paksuja talvitakkeja päälleen. Isot kirkkohuivit, ehkä kaksikin, olihan ulkona viima pakkaneen. Toini-emäntä pyörähti vielä kamarin puolelle toi sieltä tullessaan kaksi isoa virsikirjaa. Hän antoi toisen Miinalle. Emännät sujauttivat kirjat mustiin käsilaukkuihinsa.

Minä' lähdin pihalle, etten jäisi pois reen kannoilta. Myös Poika - Pekka tuli ulos paksuissa vaatteissaan. Pekakin tulisi kirkkoon. Ukko-Pekka oli laittanut Lento-tamman aisoihin. Kulkuset kilahtelivat tamman nostellessa levottomasti päätänsä. Emännät tulivat ulos, Toinin kantaessa isoa nahkaspeittoa, joka oli ollut tuvassa lämpiämässä. Emännät asettautuivat reen perään.

Toini auttoi vanha-emäntä Miinaa asettumaan mukavasti istumaan ja nousi itse viereen.

Ukko-Pekka laitteli nahkaset Toinin ja Miinan jalkojen päälle. Nahkaset oli ommeltu lampaan taljoista ja päällinen oli kotona kudotusta villakankaasta.

Tytöt Elsa ja Elvi olivat tulleet rappusille. Elsa juokutti vielä hevoselle palan leipää ja taputti sitä kaulalle.

Näin Topin menevän navetalle, ehkä jatkamaan navetan aamutoimia. Ukko-Pekka otti paksun lammasturkin päälleen ja käteensä koirannahkarukukset. Irrotti hevosen, tarttui ohjaksiin. Sitten hän katsahti minuun päin. Piethän Mikko kiinni nyt mennään!.

Lento oli nimensä veroinen. Vois sitä menoa ja kulkusten kilinää. Ukko-Pekka toppuutteli hevosta. Ettei vain reki olisi kaatunut mutkassa.

Päästiin tielle. Maisemat vilahteli ohi. Ohi vilahti Hyvärisen mökki, sieltäkin näkyi jo valo.

Esteri oli varmaan lähdössä lypsylle. Seuraavaksi Saaren Mimmin ja Villen pieni tupa. Sitten tulikin jo Kinturintein kotimökki. Sieltäkin näkyi himmeä öljytuikun valo. Mentiin alas rinnettä ja Lento nautti juoksemisesta. Pian tultiin vallantielle. Ei sielläkään näkynyt muita kulkijoita. Ehkä joku auto oli kulkenut. Lumessa näkyi tuoreet auton jäljet. Minä pidin lujasti kiinni reen perälaudasta, ette jäisi tielle. Ukko-Pekka katsoi silloin tällöin taakseen. kuin varmistaakseen, että kaikki olivat kyydissä. Hän antoi hevosen kulkea omaa vauhtiaan, ohjaket löysällä Poika - Pekka oli siirtynyt kuskipukilta istumaan Toinin ja miinan jalkoihin.

Ehkäpä jäinen viima otti kasvoihin. Mutta minä nauttin menosta.

Ohitimme Heinäveden tienhaaran, sekä Leikkaalan maitolaiturin. Isäntä heilautti ohjaksia ja Lento heilautti häntäänsä ja sitten taas mentiin.

Siinä oli Pikku - Pappila ja heti perään Iso - Pappila. Molemmista näkyi valot. Ohi meni myös Lukkarin Tupa. Sieltä oli varmaan jo lähdetty kirkkoon. Vain himmeä valon kajo näkyi ikkunasta. Mäkeä alas ja oli Salmenkylän tienhaara. Sieltä näkyi tulevan ainakin kaksi hevosta. Ilmeisesti jää oli niin vahvaa, että pääsivät jo jäitä myö-

ten. Ukko-Pekka antoi tammalle vihjeen nopeuttaa askeltamista, etteivät toiset ehtisi edelle. Lautalan mäki meni pienessä juoksussa, vaikka se oli siihen aikaan todella jyrkkä. Keli oli hyvä ja reki liukui kevyesti.

Tultiin pian kirkolle. Talot eivät enää olleet minulle niin tuttuja, olinhan syrjäkylän poikia.

Jo kuuluu kirkonkellojen ääni. Mahan pohjasta ihan kourii, oli se niin juhlallista. Aamu oli pimeä, pihoista näkyi valoja. Myös kirkko oli valaistu. Jo näkyi muitakin hevoskuormia. Taloista oli lähdetty joulukirkkoon. Kirkon mäen alla, nykyisellä parkkipaikalla oli puomi hevosille. Siihen Ukko - Pekka ohjasti Lento-tamman ja kiinnitti puomiin. Poika - Pekka oli jo hypännyt pois reestä. Samoin minä. Tuntui kylmältä ja kankealta. oioin siinä käsiäni ja jalkojani

Emännät nousivat reestä, kopistelivat itsestään lunta ja hevosen karvoja. Siten he läksivät hitaasti nousemaan ylös kirkon mäkeä. Pekka hipaisi heidän jälkeensä.

Ukko-Pekka kiinnitti hevosen, otti loimen reestä ja laitteli sen hevosen selkään. Sitä ennen hän oli pyyhkinyt heinätupolla hevosen selän, olihan siihen tullut juostessa hikeä. Sitten hän otti reestä suurehkon tukun heiniä ja asetti ne hevosen eteen. Lento näytti vähän levottomalta, koska puomiin oli tullut muitakin hevosia. Ajattelin, tunteekohan Lento niitä. Kai se siitä rauhoittuu. Ukko-Pekka jätti paksun lammasturkin rekeen ja pudisteli lumenpölyt karvahatustaan. Alkoi askeltaa sitten kohti kirkkoa. Toivotteli hyvät joulut tutuille emännille ja isännille. Myös minä menin kirkolle päin. Tuntui niin juhlalliselta, aivan erilaiselta, kuin äidin kanssa kesäaikaan tehdyt kirkkomatkat. Nousin kiviraput. Suntio oli lakaisut raput puhtaaksi. Näin Ukko-Pekan jatkavan keskikäytävää. Isännillä oli kai vakipaikat kirkossa. Minä menin lehterille. Sieltä näkisin koko kauniin kirkkosalin. Kellojen soitto kuului kirkon sisälle. Tosin vaimeampana kuin ulkona. Lämmin tulvahti vastaan.

Se tuntui mukavalle kylmän kyydin jälkeen. Nousin ylös. Suurissa kattokruunuissa paloi kynttilät. Samoin suuri joulukuusi oli kynttilöin valaistu. Kuinkahan monta kynttilää siinä oli? Muistin, että kotimökin kuudessa oli vain kolme kynttilää, mutta kyllä se oli aivan yhtä kaunis. Lehterillä oli tyhjiä paikkoja. Kiersin istumaan sellaiseen paikkaan, mistä näin alttarin, saarnatuolin ja lukkarin.

Suntio oli lämmittänyt rautakamiinat hehkuvan kuumaksi. Tuntui mukavalta istua lämpimässä, juhlallisessa kirkossa. Otin hatun ja rukkaset pois päästäni, niin kuin näin muidenkin tekevän.

Näin kanttorin asettelevan nuottejaan, kohta hän varmaan alkaisi soittaa. Näin myös urkujen polkijan asettuvan paikoilleen. Hän tarttui kiinni seinässä olevasta rivasta ja alkoi hitaasti painella kahdella polkimella vuoron perään. Näytti aika mukavalle, saisinpa kokeilla!

Muistin, että äidillä oli tapana painaa päänsä tultuaan kirkkoon ja sipattaa jotain itseksensä. Mutta kun en tiennyt mitä se merkitsi jätin tekemättä. Katselin ympärilleni ja näin että monilla oli sama tapa kuin äidillä. Kirkon kauneus ja kynttilöiden loisto lumosi minut.

Talikynttilöiden tuoksu nousi lehterille. Samoin siihen sekoittui lämpimään tulleiden ihmisten tuoksu. Tunsin

hevosen, heinien, piipputupakan ja ehkä lähtiessä hörpätyn kahvinkin tuoksun. Se sekoittui yhdeksi huumavaksi tuoksuksi. Näin alttaripöydällä kiillotetut kynttilän jalat, paksuine kynttilöineen. Alttaritaulun kultaa hehkuvat kehykset, alttariliinan kaunis valkeus jäi ikuisesti mieleeni. Näin sution lisäävän puita hehkuvaan kamiinaan. Hän piti huolen ettei kirkkokansa tuntisi kylmää. Tämä kirkkokansa ei ainakaan kirkossa palelisi, jos kotona olisi-kin kylmää.

Samassa kanttori Huttunen päästi ensimmäiset sävelet uruista. Tapaili ja tapaili, lirutteli ja leikitteli koskettimilla. Kunnes aloitti juhlallisen virren. ”Enkeli taivaan lausui näin...”

Muistatte varmaan kanttori Huttusen laulun? Se oli jotain, mitä ei voi sanoin kuvata. Se oli niin voimakasta, kaunista ja mahtavaa! Kirkkokansa lähti voimakkaasti mukaan, mutta minä kuulin vain kanttori Huttusen äänen.

Virren loppupuolella ilmestyi rovasti Heiskanen alttarille. Hän puhui varmasti Mariasta, Joosefista ja Jeesuslapsesta, niin kuin Joulukirkoissa on aina puhuttu. Kylähän minä tarinan tunsin. Yritin seurata mukana messussa. Katsoin, milloin toiset nousivat ylös, että osasin tehdä samoin.

Sitten rovasti nousi saarnastuoliin. Kirkossa oli lämmin. Minua nukutti. Varmasti rovasti piti voimakkaan saarnan. Näin ihmisten pyyhkivän silmiään, hiestä vaiko liikutuksesta. Yritin pitää itseni hereillä, ettei vain Viljakalan väki ehtisi lähteä ilman minua. Havahduin loppuvirren aikana. Näin ihmisten jo napittavan vaatteitaan. Naiset sitoivat huivejaan tiukemmalle. Loin vielä silmäyksen kauniiseen kotikirkkoon. Nousin hiljaa ja hiivin rappuja ala. Oli siinä jo joku muukin menossa ulko-ovelle. Näin, että Lento seisoi puomissa rauhallisesti. Taivaanranta oli vähän vaalennut, muuten oli vielä pimeää. Joistakin etempänä olevista taloista näkyi valot.

Näin jo Ukko-Pekan tulevan kirkonmäkeä alas. Hän otti loimen hevosen selästä. Kokosi heinät puomin vie-

restä ja heitti ne rekeen. Laittoi turkin päälleen ja irrotti hevosen puomista. Sieltä tulivatkin jo Toini ja Miina emännät mäkeä alas ja saman tien rekeen. He tiesivät jo kokemuksesta, ettei lähdössä aikailla. Ukko-Pekka viskasi nahkaset emäntien jaloille. Poika - Pekka hyppäsi rekeen. Isäntä käänsi hevosen. Minä tartuin reen perälautaan, asetin jalkani jalaksille. Ja sitten mentiin.

Se oli todellista kilpa-ajoa. Minusta tuntui, että kirkon harras tunnelma häipyi sillä kertaa. Vain höyryävät hevosen ”munkit” jäivät jälkeen. Muistan ajatelleeni, että kohta tulevat harakat jouluaterialle.

Hevosjono ajoi pois päin kirkolta. Lento oli ensimmäinen, mutta aivan niskassani tunsin kuumaa hevosen hengityksen. Ukko-Pekka antoi hevoselle luvan juosta ja pian jäi niskaan hengittävä hevonen kauemmaksi. Vähitellen kirkon hartaus ja lähdon hartaus laukesi. Emännät vaihtoivat muutaman sanan saarnan sisällöstä. Kirkko oli ollut täysi. Tuttavia oli tavattu, sen minkä oli ehditty.

Matka jatkui joutuisasti. Lento-tamma heilautti vain häntäänsä ja juoksu jatkui. Ei näkynyt enää muita kulki-joita. Näytti siltä, että tulisi tuisku, viskeli jo lumihie-teleita. Pian oltaisiin kotona.

Kintturinteen mäkeä alas ja toista ylös. Ylämäessä Lento vaihtoi juoksun kävelyyn. Irrotin siinä otteeni perälaudasta ja hyppäsin pois kyydistä. Katsoin taakseni, heilautin kättäni ja huusin kiitoksen. Kuskipukilta vastattiin kättä nostamalla. Kompuroin kylmästä jäykällä jaloilla tupaan. Riisipuuron tuoksu tulvahti vastaan. Mistähän äiti oli taikonut riisiryynejä?

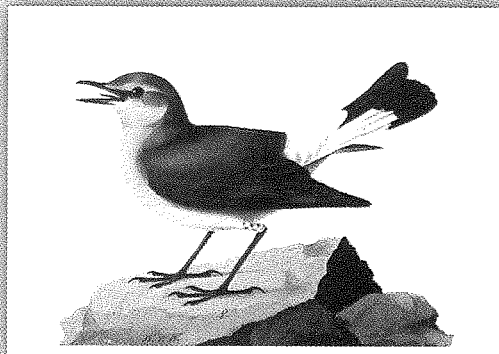
Sunnuntairauha oli tuvassa. Minulla oli ihmeen rauhallinen ja juhlava olo, muistan kirkon tunnelman. Monta kirkkomatkaa olen tehnyt tämän jälkeen, mutta tämä säilyy muistossa kirkkaimpana.

Kintturinteen Mikko

Linnun rukous

Laubkea, autereinen alkukesän yö. Veren hentoinen virtaus sydänvaltimoissa ei sallinut unta. Istuin ulkona. Lintuemo lensi pönttöön. Kuulin sieltä hetken hyvin hiljaista, surusointuista viserrystä. Sitten koko luonto oli vaiti.

Kesän valmistautuessa levolle avasin pöntön puhdis-taakseni se tulevaa elämää varten. Näin kuinka pesän rakentaja oli uupunut kesken työn. Pöntön pohjalla oli vain pieni määrä ruskettuneita lehtiä. – Niiden päällä nukkuivat emo ja sen siiven alla poikanen – kuolleina.

Pankki-Olli

Jouluvirren vanhat sanat

Martti Luther kirjoitti Enkeli taivaan – jouluvirren vuonna 1535 oman perheensä joulukuvaelmaa varten. Sanat hän sovitti tutun saksalaisen kansanlaulun sävelmään, mutta luultavasti sävelsi sen itse muutamia vuosikymmeniä myöhemmin. Lutherin luomaa jouluvirttä on veisattu kirkkoissa, laulettu kouluissa ja kodeissa sukupolvesta toiseen.

Juurikkamäen koulussa oli tapana esittää jouluevankeliumi kuusijuhlissa kuvaelmana. Aluksi veisasimme jouluvirren 21 kolme ensimmäistä säkeistöä ja kuvaelman päättyessä viimeisen; ”Nyt Jumalalle kunnia...” Kuvaelma eteni pääpiirteissään Luukkaan evankeliumin toisen luvun mukaisesti: Joosef kulki edellä matkasauvoineen, Maria kantoi sylissään Jeesus-lasta seimen oljille. Paime-
net kiiruhtivat polvistumaan seimen ääreen. Itämaan tietäjät toivat lahjansa. Loppuvaiheessa riensivät paikalle enkelit. Yhtyessämme enkelikuoron kanssa jouluvirren viimeiseen säkeistöön tuntui joulun sanoma koskettavalta vuodesta toiseen. Vakuuttavan todisteen perinteen voimasta antoi kerran ekaluokkalainen, joka ensimmäisenä koulupäivänä viitasi ja kysyi:

– Kuka tänä vuonna saa olla Maria ja kuka Jooseppi?

Vanha runokieli kiehtoo

Haluamme edelleen laulaa jouluvirttä lapsuudesta tu-
tuin sanoin. Viimeisimmässä virsikirjauudistuksessa sen

sanoja ei muutettukaan, vaikka runokieli vähän vanhah-
tavalta vaikuttaakin. Nykyinen Enkeli taivaan-virsi on
Julius Krohnin käännös 1880-luvulta. Siinä on kymme-
nen säkeistöä, niihin Krohn sai vaikutteita Elias Lönnro-
tin käännösehdotuksesta. Aikaisemmin oli käytössä Hem-
minkin Maskulaisen 12 säkeistöinen suomennos luulta-
vasti vuodelta 1605. Se sisältyi hänen laatimaansa virsi-
kirjaan. Tämä Yxi Wähä Suomenkielinen Virsikirja oli
pohjana ns. Vanhalle virsikirjalle vuodelta 1701, jota käy-
tettiin 1800-luvun lopulle asti.

Joulukuussa 1981 Selma tai Sirkka näytti minulle Juu-
rikkamäen kaupassa vanhaa virsikirjaa, jonka oli omis-
tanut kyläkauppias Jaakko Holopainen, kauppias Uno
Holopaisen isä. Kielestä päätellen tämä Virsikirja oli
präntätty Helsingissä Frenckellin ja Pojan tykönä ennen
vuoden 1880 virsikirjauudistusta. Virsien, tekstien, kir-
kollisten toimitusten ja monien rukousten lisäksi kirja
sisälsi kalenterin. Ajan =Tiedon sekä lyhyessä muodossa
esitetyn maailman historian.

Ajankohdasta johtuen erityisesti Enkeli taivaan-virren
vanhat sanat alkoivat kiehtoa niin paljon, että tekstasin
säkeistöt 1,2,11 ja 12 pahviarkille monistaakseni niitä
joulutervehdykseksi. Löysin näitä ”enkelivirsiä” kirjan
välistä viime vuonna. Säkeistöjen tallentamisesta on ku-
lunut lähes kolmekymmentä vuotta. Se on lyhyt aika vir-
ren pitkässä historiassa.

Raija Pohjolainen

Kuva: Raija Pohjolaian kokoelmista

*Joulukuvaelma Juurikkamäen koulussa vuonna 1980 (kuv. Antti Pohjolainen)
Kuvassa: vas. Marko Turunen, Aki Taskinen, Minna Pohjolainen, Jouni Filander*

Joulu ennen ja nyt

Millainen joulu olikaan entisaikaan? Joulukirkkoon mentiin hevosen vetämällä reellä aikaisin jouluaamuna. Ennen jouluna osattiin arvostaa vähempää ja vaatimattomampaa. Lahjat olivat usein käsintehtyjä käyttötavaroita, eikä ollut valtaisaakaan krääsämää. Joulua yleensä vietettiin yhdessä perheen ja suvun kanssa. Joulun sanomana kaikki pitivät Kristuksen syntymää ja joulupukki oli vaatimattomampi eikä niin materiaallinen kuin nykyisin. Jouluruuat olivat suuri perinne ja ne valmistettiin viimeistä myöten itse, jopa kinkku kasvatettiin itse. Eläimiä huomioitiin myös, esimerkiksi linnuille tehtiin kaurasta lyhteitä. Entisaikaan osattiin nauttia vähemmästä, tunnelma oli lämmin ja ihmisillä ei ollut minkäänlaista kiirettä.

Nykyään joulukirkossa kovinkaan moni perhe ei vieraille. Yleensä kuunnellaan vaan radiosta joulurauhan julistus. Joulusta on tehty erittäin materiaallinen. Kaikki kaupat ottavat ilon irti jouluajasta. On kauniita jouluvaloja, mitä erilaisimpia kynttilöitä ja muita koristeita. Vaikka joulu on talvella, pimeänä aikana, ei pimeyttä huomaa kynttilöiden ja jouluvalojen loistaessa melkein jokaisen ihmisen talossa. Ihmiset tuhlaavat valtavat määrät rahaa kaiken maa-

ilman jouluisiin pikkutarvikkeisiin. Nykyään juuri lahjat ovat joulun pääasia. Odotetaan paljon ja erilaisia lahjoja. Joulupukin suosio on lisääntynyt. Joulupukki kantaa mahavat määrät lahjoja, varsinkin perheen lapsille. Yleensä lahjat toki ovat haluttuja, mutta melko turhia leluja, videopelejä ja muita joulun suosituimpia tavaroita, joita jokainen haluaa. Joulun todellista merkitystä on monilta unohtunut ja toiset eivät sitä edes tiedä. Vanhemmat eivät useinkaan korosta joulun merkitystä vaan se opitaan vasta kerhoissa tai kouluissa. Vanhemmat ja muutkin ihmiset ovat nykyään kiireisiä, eikä joulun viettoon saateta rauhoittua ja rentoutua niin kuin ennen.

Emme voi sanoa oliko joulu parempi entisaikaan vai nykyisin. Voimme vertailla niitä, mutta emme voi laittaa niitä paremmuusjärjestykseen. Molemmissa on hyvät ja ne hieman huonommat puolensa. Voimme vaan sanoa, että jokaisen ihmisen täytyisi muistaa lähimmäisiään ja jokaisen perheen täytyisi viettää joulua niin kuin parhaimmalta tuntuu. Riemuitkaa, nauttikaa ja rentoutukaa jouluna, sillä sehän on vain kerran vuodessa!

Tuusniemen lukion mediakurssi

Niina Happonen

Riikka Kokkonen

Kuva: Niina ja Riikka

Emäntä Helmi Miettinen

runojen ja pakinoiden kirjoittaja

Tuusniemen Liukonpellolla eli ja vaikutti Helmi Miettinen. (os. Tiilikainen) Hän oli naimisissa maanviljelijä Viljo Miettisen kanssa. Suurimman elämäntyön hän teki Mattilan talon emäntänä. Helmi teki pakinoita perheyhteisöjen ja yleisiin juhliin. Hän kirjoitti paljon myös omaksi ilokseen.

Sota-aikana Paakkilan asbestitehtaalla oli töissä noin 70 sotavankia. Sotavankien muonitus oli annettu Liukonpellon Lotta-Svärd-järjestön kyläosaston tehtäväksi. Osasto antoi muonituksen edelleen Lotta Helmi Miettisen tehtäväksi. Jälkeen on jäänyt runsaasti myös Paakkilan Tehtaan ja sen henkilökunnan vapaa-ajan toimintoihin ja juhliin liittyviä tarinoita. Vuonna 1963 Maaseudun Tulevaisuus-lehti aloitti kirjoituskilpailun aiheella ” Mikä pitäjä paras ” Helmi Miettinen otti osaa kilpailuun seuraavalla kronikalla.

Kuva ja tiedot Juhani Mustosen kokoelmista.

Mikä pitäjä paras? TUUSNIEMIKÖ?

*Mikäkö paras, ettäkö tiijä?
Pitäspäs teijät nyt näkemään viijä!
Sehbään on varmasti Tuusniemen kunta,
kun kuletta läp; on korreeta unta.
Piäsöö tänne ihan tietäi pitkin
– kulukoo siitä ne ”härvelitkin” –
se Joensuusta tulloo ja Kuopioon männöö,
jossain muuallai välillä käynöön.
Ohtaasalmen sillan kun piäsettä ylj’
sillon on vastassa Tuusniemen syll’,
Het; paikalla siinä jo aspestimylly
kalliolla seisoo, ei perustukset hylly.
Ei sillä kebuta, mut ehtikeepä muita,
onkohan montai mualimasa nuita.
Kivestä ne siinä tekköövät jauhoo,
yötä päiwee myllyt pauhoo.*

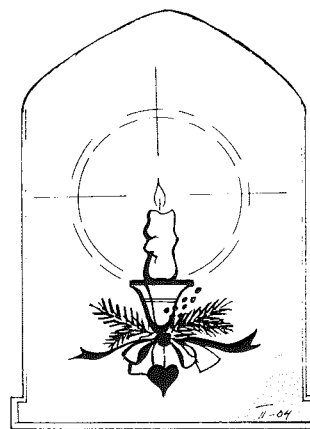
*Etteenpäin sitä sammoo tietä’
yhessä kohin ei kauan pietä.
Siinäpä niättä sen Sysmän Hovin –
viivähettäskö siinäi tovin?
Isäntä Iivar ol’ yksinäinen mies,
mitä lie miettinnä, kukapa ties.
Tulj’ kuolema, – multa jo Ivarin peitti,
mut’ jäläkeesä testamentin beitti.*

*Siinä sanottiin: Siätiö perustoo pittää,
jos Tuusniemen nuorissa tiijonhalu ittää,
niin kouluavustusta siitä suap’ jakkoo,
se muistona säilyy aikoin takkoo.*

*Heitetäämpä Hovi ja lähetään pois,
jos Tuusniemen meijeriltä püimälasin jois.
Siinä se kirkonkylän liepeellä on,
on voi siellä hyvvee –, voi tarvaton!
Tänne se maitolitra poikineen tulloo,
ei tämä talo kärsi valakuaispulloa,
en tässä miäriä tarkalleen muista,
mut’ isäntäpä tiijot antaa nuista.
Myö viljellään muata ja mehteekee
– ja kasvaa meillä ne lapsettii
nyttii välillä kiikuta poikoo,
joka alakuasteella vasussa loikoo. –*

*Kevvääät ja kesät ja syksyt vaihtuu
ja viimmeset huolet talavella haihtuu,
kun hevoset ravvoovat joulukirkkoon
– vieläkö siitäi pitäisi virkkoo –
soip’ aisakellot ja kulukuset sillon,
joita ei kuulla kun Tapani-illon.*

*Paljo meillä muutai nähtävee ois,
niin tervetulloo vuan toisen kerran –
katellaan sitä ies saman verran,
suatta tutustua ”oikeihin immeisiin”.
Terve vuan, terve ja näkemiin.*

Yrjön muistoksi

Edessäni on kaski esinettä. Toinen on vanha perhe-
raamattu, josta laskin Yrjön ja minun yhteisiä, yhdes-
sä elettyjä vuosia. Tänä syksynä on kihlanostoreis-
susta jo kuusikymmentä vuotta. Vihkimisestäkin koh-
ta saman verran.. Vihkimisen toimitti kirkkoherra
O.V. Heiskanen. Toinen ohkaisempi esine on peni ruu-
tuvihko. Vihkon päällä lukee Päivästä toiseen. Ra-
amatun välissä oli naapurin kuolinilmoitus ja samalta
sivulta aukesi Saarnaaja 9-luku. ”Elämä, vaikka täyn-
nä ristiriitoja on parempi kuin kuolema, joka lopettaa
kaiken. Eläessä on nautittava ja toimittava, sillä se
Jumala sallii. Viisaus on hyödyllinen riippumatta köy-
hydestä tai rikkaudesta”.

tä löytyi ja leipääkin. Ei se helppoa ollut, kun kaksi
tyhjää ihmistä lähtee taipaleelle. Mutta mitäs tuosta.
Taloista löytyi työtä ja leipääkin. Taloista, joissa minä
nuorena ravasin piikana.

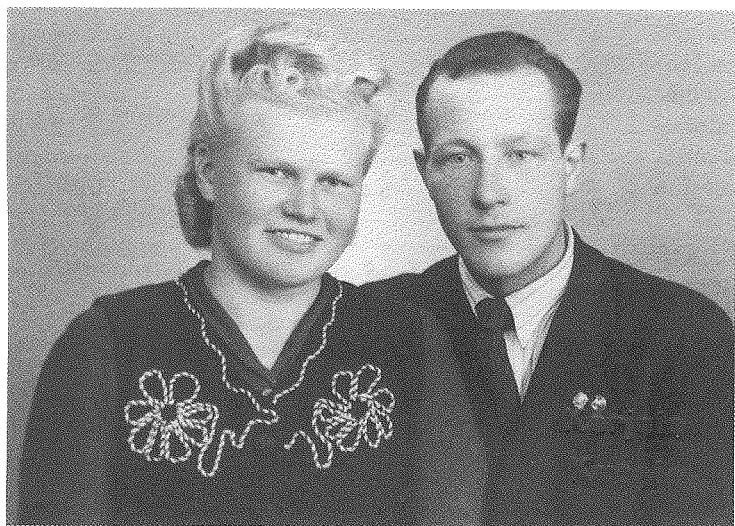
Tähän sopisi Kaarlo Sarkia runosta Älä Elämää Pel-
kää; viimeisestä säkeestä lause: ”On maailman rikka-
us Sinun, kun mitään et omaksesi ano”

Taloissa oli peltoja, jotka lainehtivat viljasta. Ruis-
kukat kukkivat viljan juurilla. Lehmät ammuivat lyp-
sämään kesällä. Savukset sytyttiin. Muistan lämmöl-
lä monia paikkoja. Talonväen kanssa syötiin samassa
pöydässä. Joku poikkeuskin oli kun talonväki söi ka-
marin puolella, vähän parempaa, mutta harvemmin.

Vielä Yrjönkin kanssa yhdessä ollessa
käytiin kokeilemassa yhtä taloa Alapitkäl-
lä. Se sattuikin olemaan erikoinen paikka.
Olimme siinä elokuusta – Köyriin, siis vai
kaksi kuukautta. Palkkaakaan ei annettu
kummallekaan ennen kuin pois lähtiessä.
Talossa oli sinäkin vuonna kerinnyt olla
ennen minua kahdeksan eri apulaista ja
minä siis yhdeksäs.

Yrjö joskus kyllästyi talon tapoihin. Mi-
nä koitin sanoa ”Ollaan nyt vaikka alem-
pana aijan vihtana” siihen asti kun Köyri
tulee. Niinpä siinä sinniteltiin. Kova oli
työ. Naapurit sääliittelivät minua työn pal-
jouden takia. Karjaa oli 17 lehmää. Ne sil-
loin kaikki lypsettiin käsin. Talosta puut-
tui mm karjakeittiökin. Lehmillä oli juo-
makupit, mutta vesi piti niihin kantaa mä-
en alla olevasta kaivosta. Vesi kannettiin
talon puolelle tupaan, siellä olevan suureen
korvoon. Eteinen ja eteisen penkit olivat

Kuvat: Rauha Kekäläisen kokoelmista.

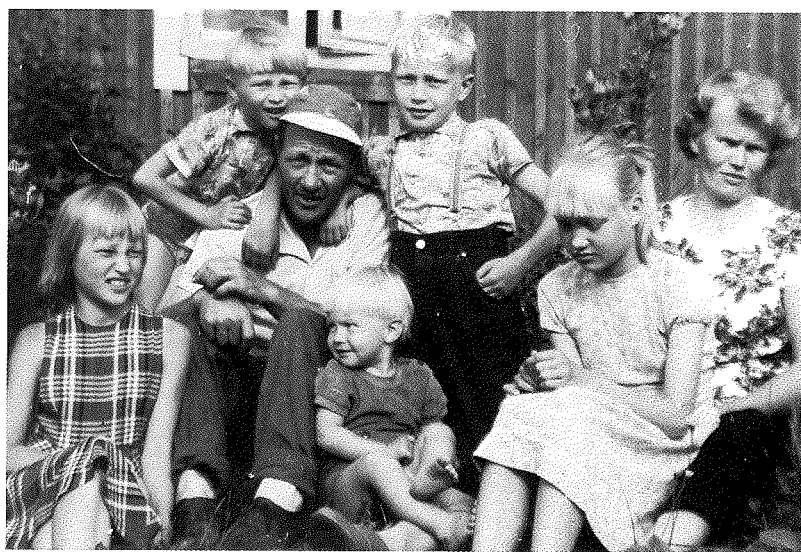
Kihlajaiskuva vuodela 1948 Yrjö ja Rauha.

Onpa viisas neuvo. Kun me Yrjön
kanssa tällä elämän taipaleella aloi-
tettiin yhdessä yrittämistä, oli pula-
aika, niin kuin kaikki muistaa. Asun-
toja ei ollut tarpeeksi. Usein sai siir-
tyä paikasta toiseen. Saa sanoa, oltiin
tosi ”Kauniita ja rohkeita” Muistuu
myös mieleen oman äidin motto ”Sää
ei sääreen tartu”. Jos lapsena vikis-
tiin, että on vesisade, tai talvella pak-
kanen ja kova tuisku. Ei auttanut vi-
kinä ”sen kun taipaleelle” sanoi äiti.

Hyvä että yllytti ja aina jotain työ-

Koko perhe vuonna 1961.

*Vasemmalta: Riitta, Esa, Yrjö,
Erkki, Tuovi ja Rauha. Edessä: Seppo.*

Kuvat: Rauha Kekäläisen kokoelmista.

täynnä vesisankkoja Kaivolla sai käydä monesti ennen kuin urakka oli täynnä.

Sieltä kun läksimme pois oli asunnon etsiminen edessä. Pääsimmekin asumaan Saimi-tädin luokse Asevelikylään. Tädin mies Ilmari Turunen oli sotainvalidi. Yrjö korjasi kamarin puolta, jossa syntyi Tuovi-tyttö. Kohtapuoliin meni talvi ja osa kesästäkin. Vuosi oli 1950, tästä tädin ja Ilmarin luona asumisesta jäi hyvät muistot. Siinä mökissä asuessa Yrjökin auttoi Ilmaria töissä ja maksoi sillä lailla vuokramme. Ilmarilla oli sirpaleita kehossa, jotka joskus nousivat raivoon. Kesällä Ilmari istui kusiaispesässä paljaine pyllyineen. Ne olivat invalidin lääkkeitä.

Mutta entäs se pieni ruutuvihko? Päivästä toiseen.

Yhteisiä elettyjä vuosia Yrjön kanssa On kulunut loppuun kuusi vuosikymmentä kun kirjoitan tätä ja Yrjön kuolemastakin 30.10.2007 jo pian vuosi aikaa. 15.10.2007 Yrjö vietiin Alavaan ja siitä se viimeinen taival alkoi. Minä koitin hoitaa kotona ja hoisinkin toisten avustamana yli 12 vuotta. Viimeiset ajat kävivät jo raskaaksi, joten piti luovuttaa. Ja tuskin "viimeisellä puomilla enää akkoja tarvitaan", sanoi Aholansaaren Ukko-Paavokin.

Vaikka kyllä ne tarpeellisia ovat hoitotyössä, mutta joskus sitä herpaantuu ja on pakko antaa periksi. Kyllä Yrjö hyvällä hoidolla olisi vielä vähän aikaa elänyt, mutta kai parempi näin. "Yksin istun mietin tässä, hiljaisessa hämärässä..." Toivotan Hyvää Joulua kaikille ja Hyvää tulevaisuutta.

Rauha Kekäläinen

Kuvat: Rauha Kekäläisen kokoelmista.
Joulu 2002: Yrjö, Pyry-poika ja Pukki.

Saunatonttu

Sauna hämärään tyttö sukeltaa,
saunan nurmissa tuuli ujeltaa.
Tyttö saunassa löylyjä ottaa,
tonttu saunan lattian sottaa.
Tyttö saunatontulta asioita kysyy,
miten pipo päässä pysyy.
Saunatonttu työltä selän pesee
ja se tytölle hyvää tekee.
Tyttö tontun vaatteita ihastelee,
on kauniit värit niissä.
On siniset housut hällä ja
keltainen takki päällä.
Myssyn väri punainen
ja tossun väri musta.
Tonttu on hyvännäköinen
ja hällä on tukka vähän takkuinen.
Saunatontulle tuli paha mieli
ja häneltä näkyi silloin kieli.
Tyttö tontulle anteeksi antaa,
silloin ei tarvitse suruja kotiin kantaa.

Santeri tytölle suukon antoi ja
surut metsään kantoi.
Tyttö on nyt tosi iloinen ja poski siloinen.
Tyttö itseään pesee ja tonttu hiiviskelee.
Niinpä saunasta lähdön aika koittaa,
tonttu tytön vierelle loikkaa.
Tyttö kutsuu tontun luokseen.
Tonttu vastaa; En ehdi, on työni kesken.
Tonttu kipsahtaa lauteille ja jää odottelemaan kylpijää.

Marika Auvinen

Veteraanitoiminnan kuulumisia

Kuva: Esko Taskinen

Tuusniemeläisiä veteraaneja ja tukijäseniä retkellä maaliskuussa 2008 Sotaveteraanimuseolla Kuopiossa.

Sotiemme veteraanit ja veteraaninaiset ovat kunniakansalaisiamme. He ovat puolustaneet maamme itsenäisyyttä ja vapautta. Heidän keski-ikänsä on n. 87 vuotta. Taisteltuaan ensin meille vapaan ja itsenäisen isänmaan, he ovat suurin ponnistuksin itseään säästämättä rakentaneet sitä ja luo-
neet pohjan kaikelle sille hyvinvoinnille mitä meillä tänä päivänä on. Meidän tehtävämme on nyt vaalia sitä perintöä ja antaa kunniallinen vanhuus kaikille heille huomioiden myöskin puoliset ja lesket. Puolisoiden ja leskien tekemä työ ja heidän tukensa on tärkeää ja arvokasta, emmekä saa unohtaa heitä.

Sotainvalidit ja veteraanit ovat perustaneet sodan päättettyä yhdistyksiä, joiden tehtävänä on ollut ja on edelleen huolehtia heidän eduistaan, kuntoutusasioista, ja erilaisten korvausten sekä tukien hakemisesta, jne.

Tuusniemen Sotainvalidit ry. on perustettu v. 1942 ja Tuusniemen Rintamaveteraanit ry sekä Tuusniemen Sotaveteraanit ry. vuonna 1966. Joskus kuulee vielä puhuttavan, että miksi veteraanilyhdistyksiä on perustettu useita? Meidän tämän ajan sukupolven tehtävänä ei ole pohtia sitä. Siihen on varmaan aikanaan ollut omat perustelunsa.

Keskustelin tätä kirjoitusta varten Sotainvalidien sihteerin Otto Juutilaisen, Rintamaveteraanien sihteerin Lauri Happonen sekä Sotaveteraanien sihteerin Tenho Romppasen kanssa. Tenhon kanssa ”kaivelimme” myös Sotaveteraanien vanhaa arkistoa pahvilaatikoista.

Kun ottaa huomioon yhdistysten alkutaipaleen suuret jäsenmäärät, hoidettavien asioiden paljouden sekä sen aikaiset viestintävälineet ja ”atk:n”, niin hattua täytyy nostaa korkealle.

Kaikki asiakirjat on kirjoitettu kynällä, kokouksia, erilaista virkistystoimintaa, retkiä ja asioita on ollut paljon. Kaikki on hoidettu mallikkaasti omien töiden ja vastuiden lisäksi. Tämä työ kelpaa esimerkiksi tämän

päivän ihmisille.

Tällä hetkellä Tuusniemellä on edellä mainituissa kolmessa yhdistyksessä yhteensä 54 joko rintamasotilastunnuksen tai rintamapalvelutunnuksen omaavaa veteraania. Naisilla on rintamapalvelutunnus.

Tämän lisäksi yhdistyksillä on kannattaja- ja tukijäseniä, joiden apu ja merkitys on suuri. Heidän osuuttaan pyritään lisäämään. Näin työtä yhdessä veteraanien hyväksi voidaan tehdä niin kauan kun tarvetta on.

Sotainvalidien naisjaoston virallinen toiminta on lakkautettu ja naiset on kirjattu samaan yhdistykseen miesten kanssa. Toki heidän toiminta jatkuu miesten rinnalla entiseen tapaan. Sotaveteraanien naisjaoston lakkauttaminen on ”mietinnässä”. Toiminta muutoin heilläkin jatkuu entiseen tapaan. Sotaveteraanilyhdistyksessä on menossa parhaillaan leskien ja puolisoitten kirjaaminen samaan yhdistykseen miesten kanssa. Menettely on tarpeen mm. haettaessa erilaisia avustuksia joko yhdistykseltä, piiriltä tai liitosta.

Tuusniemeläisillä veteraanilyhdistyksillä on ollut jo vuosia hyvin avoin ja läheinen yhteistoiminta. Täällä on ymmärretty ja osattu yhdistää voimavarat. Yhdessä järjestetään retkiä, kesäpäivät ja joulujuhlat. Samoin osallistutaan veljesyhdistysten järjestämiin muihin tilaisuuksiin, kokouksiin, kahvipäiville, kirkkopyhiin, jne.

Yhteistoiminnalla säästetään voimavaroja ja kustannuksia. Yhdessäolosta saadaan voimaa ja iloa päivän askareisiin. Yhteinen aikanaan oli myös sotaretki, jota yhdessä muistellaan.

Valtakunnan tasolla olisi myös aika ryhtyä yhdistämään liittoja ja kokoamaan voimavaroja yhteen.

Jokainen veteraani haluaa luonnollisesti asua omassa kodissaan niin kauan kun se suinkin on mahdollista. Tämä antaa oman haasteensa yhteiskunnalle turvata kotona asuminen. Kotihoidon tarve kuljetustarpeet huomioiden kasvaa koko ajan.

Tähän työhön kaipaamme myös vapaaehtoisia voimia yhteiskunnan huolenpidon lisäksi.

Sotainvalidien kohdalla on päästy jo siihen vaiheeseen, että heillä on mahdollisuus saada ”taksiseteli” yhdistyksen varoin esim. kauppareissulle tai johonkin muuhun tärkeään menoon joitakin kertoja kuukaudessa. Tämä on koettu hyväksi käytännöksi ja otettu ilolla vastaan.

Yhteiskunta mahdollistaa vuosittain veteraaneille kuntoutusta joko laitoksessa tai avokuntoutuksen kautta. Tilanne on pian ajautumassa kuitenkin siihen, että laitostuntoutukseen ei jakseta enää lähteä. Tämä luo oman haasteensa järjestää kuntoutusta avokuntoutuksena ja myös kotona tapahtuvana kuntoutuksena.

Yhdistykset kustantavat myös hierontaa, jalkahoitoa, tms. jäsenilleen taloudellisten resurssien puitteissa. Keräyksillä ja lahjoituksina saadut varat käytetään erilaiseen kuntous- ja virkistystoimintaan.

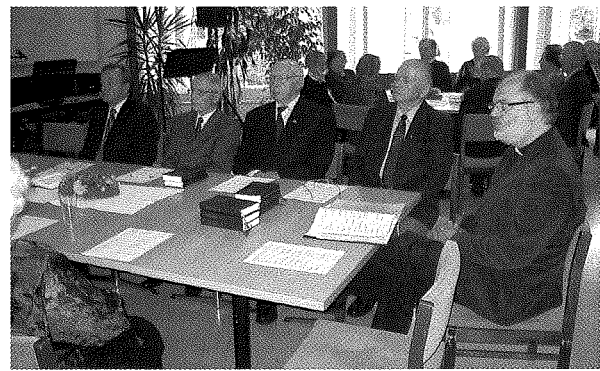
Toivoa vaan sopii, että valtiiovallan ensi vuodelle suunnittelemaat todella suuret leikkaukset veteraanien kuntousmäärärahoissa eivät toteudu.

Tuusniemellä arvostetaan veteraaneja ja tärkeinä tukijoina sekä yhteiskumppaneina on mainittava Tuusniemen kunta, Tuusniemen Seurakunta ja Tuusniemen Osuuspankki unohtamatta ketään yksityistä henkilöä tai yritystä.

Liitot ja piirit pohtivat luonnollisesti tulevaisuuttaan ja parhaillaan Sotaveteraanien parissa on menossa tulevaisuussuunnitelman laadinta vuoden 2012 jälkeiseen toimintaan. Kukapa sitä tietää, että mikä on tilanne silloin?

Tuusniemen Sotainvalidit, Tuusniemen Rintamaveteraanit ja Tuusniemen Sotaveteraanit kiittävät kaikkia yhteisöjä ja yksityisiä hyvästä yhteistyöstä sekä saamastaan tuesta toivottaen kaikille Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Menestyskellistä Uutta Vuotta 2009.

Esko Taskinen

Kuva: Esko Taskinen.

Perinnepäivän osanottajia 30.0.2008 Tuusniemen seurakuntatalolla. Vas. kunnanjohtaja Jouni Perälä, veteraanit Onni Ryynänen, Juho Veiste ja Tenho Romppainen sekä pöydän päässä kirkkoherra Reijo Leino.

Kasvinvärjäys

Olen harrastanut kasvinvärjäystä noin 30 vuotta. Ensimmäinen tutustuminen kasvinvärjäykseen tapahtui, kun naapurin kanssa kokeiltiin hommaa ja hyvin onnistui. Sen jälkeen olen värjäänyt itsekseni. Kokeilemalla, alan kirjallisuutta lukemalla ja ammatti-ihmisiä jututtamalla. Olen saanut kymmeniä eri sävyjä värjättyä.

Kesällä -06 huomasin, että kansalaisopisto järjestää Laukansalossa kasvinvärjäyskurssin, päätin lähteä mukaan, kun oli ystäviä siellä päin ja olen ollut kansalaisopiston kursilla aikaisemminkin Laukansalossa.

Heinäkuun 10 päivä alkoi helteisenä, täytyi herätä aikaisin keräämään kasveja ja lupiineja, mesiangervoja ja käpyjä. Kaikesta kippoa mukaan, myös pata ja mieheni vei minut Käränkään, jonne oli kokoontunut värjäriporukkaa nyytteineen.

Opettajana oli tuttuun tyyliin Tiina Räsänen. Pöyhösen Anjalta ostimme villalankoja ja aikun tulet patojen alle. Kasvit on keitettävä ennen värjäystä ja yhteen pataan puretusliemi. Tällä kertaa puretimme alunalla. Puretus hermistää langan ottamaan väriä. Eri puretusaineilla voi muuttaa langan väriä. Jos esimerkiksi värjää kuparikattilassa tai rautapadassa, siinä tulee puretus samalla. Niinpä purettiin langat ja jätettiin kasviliemet hautumaan yön yli. Upeat oli puitteet siellä rannassa, laivareitti Heinävedelle kulki aivan lähellä.

Hellepäivän iltana, kun olimme poistuneet paikalta, nousi erikoisen kova ukkosmyrsky, joka kaatoi paljon puita ja läheisissä Lintulan ja Valamon Luostareissa tuhosi kukkaisuutuksia ja myös särki ikkunoita, puitakin oli kaatunut.

Jännitimme, kun menimme seuraavana aamuna rantaan, mutta kaikki oli paikallaan, myrsky oli kiertänyt värjäyspaikkamme. Luku sinänsä olisi ystävällinen talonväki Hilka ja Erkki Kettunen. Hilka paisteli lettuja, minultakin meni kahvitauot pitkiksi, juttua riitti. Tarjosivatpa värjäreille yösjankin.

*Marjatta Pekkonen
Koivulahti*

Kuva: Ulla Happonen.

Kasvinvärjäyskurssi Laukansalossa 2006. Vas. Eija Paldanius, Eeva Karvonen, Marjatta Pekkonen, Anja Pöyhönen.

Kuva: Ulla Happonen.

Kasvinvärjäyskurssi Laukansalossa 2006.

Konepajan juhlavuosi 2008

30 vuotta yritystaivalta takana Tuusniemen Paakkilassa. Kuten Kalervo avauspuheenvuorossaan 30-vuotisjuhlassamme sanoi: ”Juurihan me Taijan kanssa nuorina ja innokkaina aloittelimme yritystoimintaamme Tuusniemen Paakkilassa”. Hetkeksi palasimme muistoissamme aikaan, jolloin 70-luvun loppupuolella etsimme itsellemme sopivaa yritystoimintaa. Ja kuten sattuma tai kohtalo meitä niin usein kuljettaa, sattui silmäni Aamulehdessä ollut ilmoitus, jossa kerrottiin, että Keski-Suomessa olevalle yritykselle etsittiin ostajaa – jatkajaa. No, Keski-Suomi osoittautui sittemmin Pohjois-Savoksi ja pitkien neuvottelujen kautta me sitten päädyimme tänne Tuusniemelle ja toteutimme pitkäaikaisen haaveemme itsellisinä yrittäjinä, oman onnemme seppinä ja aloitimme toimintamme metallialan yrittäjinä ja samalla panimme kaikkemme niin aineellisesti kuin henkisesti likoon.

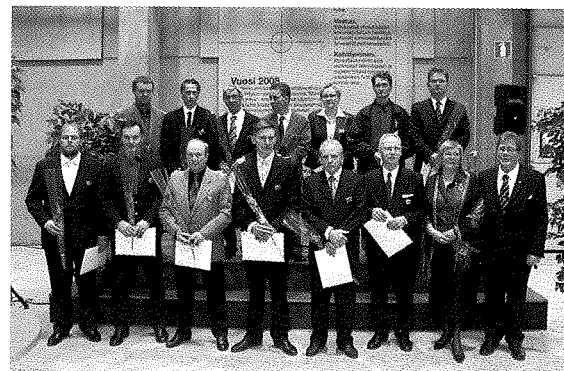
Palkkasimme Partekin metalliosaston työntekijät vanhoina työntekijöinä.

Pentti Turunen oli ensimmäinen henkilö, jonka omavalintaisesti palkkasimme yrityksemme. Hän aloitti samana päivänä kuin yrityksemme aloitti toimintansa eli 1.10.1978. Hän on edelleen yrityksemme palveluksessa. Kymmenkunta ihmistä on joukostamme jo siirtynyt eläkkeelle. Muutaman henkilökunnastamme on Taivaan Isä kutsunut pois luotamme.

Kolmeenkymmeneen vuoteen mahtuu niin tyyntä kuin myrskyä. Yrityksemme on kestänyt laskusuhdannat, 90-luvun lamavuodet ja myös myötämät. Kalervon tervehdyspuheeseen viitaten kiitämme hyviä, pitkäaikaisia asiakkaitamme, ahkeraa, ammattitaitoista, sitoutunutta ja kehityshaluista henkilökuntaamme, verkostokumppaneitamme, alihankkijoitamme, yhteistyökumppaneitamme, tavarantoimittajiemme, rahoittajiemme, kaikkia sidosryhmiämme. Kiitämme Tuusniemen kuntaa hyvistä palveluista, viihtyisästä asuin ympäristöstä ja kaikkia tuusniemeläisiä, jotka ovat meille erityisen rakkaita ja sydämeltään edustavat oikeitaimme haluten yhdessä rakentaa hyvää tulevaisuutta niin nykyisille kuin tuleville polville. Tuusniemellä on hyvä elää ja tehdä työtä, pitäkäämme ihanaa yhteisöämme ja turvallista elinympäristöämme kuin kukkaa kämmenellä!

Rakkaudella ja siunausta meille joka ikiselle toivotellen,

Teidän, Taija Huhtinen

Kuva: Paakkilan Konepajan arkisto.

Henkilöt alhaalta vasemmalta:

Jari Keinänen 20 v, Pekka Leinonen 20 v, Veikko Parviainen 20 v, Matti Kasanen 25 v, Raimo Koskinen 25 v ja Pentti Turunen 30 v. Oikealla: Taija ja Kalervo Huhtinen.

Ylhäältä vasemmalta: Marko Haatanen 10 v, Markku Kolari 10 v, Esko Kröger 10 v, Pentti Vesterinen 10 v, Heljä Väisänen 10 v, Seppo Miettinen 15 v ja Rauno Nykänen 15 v.

Kuva: Paakkilan Konepajan arkisto.

Rauha Kekäläisen muistelu

Kuva niemestä Pienestä Pahkasalosta "Piensuaresta", jonka rannassa hukkumis onnettomuus tapahtui. Taustalla Kivenniemi. Vasemmalla Riihiranta. Kuva otettu syyskuussa 2008.

Koillis-Savon – lehdessä oli 1. päivänä syyskuuta 2008 Eemeli Räsänen muistelu. Talon isäntä lähti poikansa kanssa viemään emakkoa Saunaniemestä Pahkasaloon karjulle.

Tästä sain ajatuksen kirjoittaa tällaisen tarinan. Siihen aikaa ei vielä ollut maanteitä, eikä siltaa Kaasilansalmessa. Saunaniemen talo oli aika hankalassa paikassa jos teki mieli lähteä asioille Tuusniemen kirkolle tai vaikkapa toiseen saareen, aina piti turvautua kesällä venekyytiin tai talvella valjastaa hevonen reen eteen. Monesti syys-talvesta kun jäät alkoi kantaa Saunaniemen isäntä Eerik Nissinen ajeli hevosella Tuusniemen Meijerille myllyyn. Karjaa oli jonkun verran. Kerran laskin lehmiä, niitä oli seitsemäntoista ja siihen nuorempaa karjaa ja sikoja. Isäni muisteli kerran miten monesti hevonen vajosi kuormineen jäihin ja aina saivat ylös. Minäkin näin kerran kun isä ja toiset lähellä olleet miehet juoksivat apuun. Isä meni saunan ovelle kerran ja hihkaisi äidille ja nuoremmalle siskolleni Aunelle että ” lyhti tänne ja äkkiä Ierikka on myllykuorman kanssa jäissä”

Ei siinä joutanut paljon neuvottelemaan siitä kuka eniten valoa tarvitsisi, saunassa olijat vai myllystä tulijat. Minäkin muistan miten valot näkyi kun isä oli siellä jäällä pelastuspuuhissa. Kyllä ne aina miehet ja hevonen pelastuivat. Jauhot ja kauppaostokset tietysti kastuivat.

Emakkosian käyttö Pahkasalossa karjulla oli jo eri asia. Voipi vaan kuvitella niitä toimenpiteitä ja valmisteluita mitä sellainen asia vaatii. Sian kuljetuslaatikko ja sika veneeseen ennen kun päästään taipaleelle.

Siskoni muisteli, että sää oli melko tyyni ja aurinkoinen sinä päivänä. Niinpä Eerikki Nissinen lähti poikansa Taunon kanssa matkalle kohti kunnalliskodin rantaa kiertäen Kivenniemeen. Menomatkalla oli Aukusti Juutilainen, minun isäni tullut vastaan Tuusniemen kirkolta päin ja kotiin tultua sanonut ajatelleensa että ” Kovin pienellä veneellä ovat lähteneet”

Näin siskoni Aune muisteli käydessään. Aune syntyi samana vuonna Taunon kanssa. Isä oli kirkolta tultuaan mennyt veistelemään seinähirsiä mökin rakennukselle. Olithan sinä vielä paljon töitä, mutta pikkuhiljaa seinä kohosi. Sieltä näki mitä ympärillä tapahtui. Nissisen venekin tuli kohti kotiaan. Jostain syystä se kuitenkin pääs-

tyään Pienen Pahkasaaren Alamökin rannan kohdalle, (Ennen siinä rannassa oli mökki jota sanottiin Alamökiksi) vene kaatui ja miehet joutuivat veden varaan. Avunhuudot kuultuaan olivat isä ja äiti sekä siskoni rientäneet rantaan Isäni veneen kanssa etsimään Taunoa. Siskoni Aune muisteli miten he äidin kanssa huusivat kuorossa apua kohti Riihirantaa, josta he näkivät savun nousevan. Pesivät kai pyykkiä siellä ja sattuivat olemaan ulkona. Aikansa kuunneltuaan huutoviestä oli rouva Smolander lähtenyt juoksemaan kunnalliskodille hakemaan apua ja soittamaan kirkolta lisämiehiä. Kunnalliskodin kaksi sairaanhoitajaa Lea Kulin ja Saima Happonen olivat tulleet ensin onnettomuuspaikalle ja tähyilleet järven pohjaa. Sitten he näkivät miehen järven pohjassa kädet levällään. Itse Eerik- isäntä oli silloin jo maissa ja hän oli sanonut että hän sukeltaa etsimään Taunoa. Siskoni Aune kertoi että siinä oli isällä kova työ kun piteli Eerikkiä, joka riuhtoi itseään irti ja pyrki menemään järveen. ”Isä oli sanonut että eikö se riitä kun yksi on jo hukkunut, jotta vieläkö sinne pittää toisenkin mennä”. Kyllä isäkin oli etsinyt Taunoa, mutta vene, joka oli kaatunut oli siirtynyt jonkin verran toiseen paikkaan ja hän etsi väärästä paikasta.

Kirkonkylästä tuli poliisi Välke ja joku muukin asian tuntija, jotka naarasivat pojan ylös vedestä rantaan ja rupesivat antamaan tekohengitystä. Toisten seurattessa toimitusta ja Eerikki-isännän hätäillessä voimattomana ja shokissa vieressä.” Eerikki -isäntä rupatti, että”

Sijan ryökäle minkä tempun teki Mänj hyvä mies sinun takia”, Toiset koettivat tehdä kaikkensa, että henki palautuisi ja jatkoivat elvytystä, toivossa jos se hyvinkin auttaisi.

Vielä Meijerin laiturillakin olivat yrittäneet elvyttää, mutta turhaan, elämä ei enää palannut. Näin päättyi 31.10.1931 syntyneen nuoren Taunon elämä kauniina kesäpäivänä 15.7.1950 Pienen Pahkasalon rantavedessä. Oliko se sairauskohtaus, vai mikä? ettei nuori miesjaksanut uida, kun vanhempikin jaksoi.

Mutta sialla oli omat meiningit. Toisilla ei kai ollut siinä vaiheessa toisilla ollut kovin suurta hätää siitä, missä sika mahtaisi olla?. Sika on eläin, joka elää vaistonsa varassa, jos se saa päättää menoistaan vapaasti. Niinpä sika olikin uinut suoraan kohti kotiniemeään

Aune-siskoni kertoi, että vaalea sianselkä näkyi kuin olisi lankun pätke seilannut järvessä. Törrösen Feerdi oli soutanut Kaasilansalmesta kohti Karkiaisen saarta ja nähnyt sian uivan.

Ajatellut, että ottaisikohan sika separosta kiinni, va mistä. Näin Feerdi oli kertonut veljelleni Simolle ja sanonut että sika ui suoraan Saunaniemen Myllynientä kohti. Liekö ollut kotonaan ennen isäntäänsä.? Minun isäni Aukusti oli kyyvvinnyt Eerik Nissen Saunaniemeen ja Eerik oli vaikeroinut koko matkan ajan. ” Män hyvä työmies ja olj se hyvän miehen vastike”. ” Kyllä teki se sika tempun”

Tauno oli käynyt maamieskoulun ja varmaan vanhempansa toivoivat pojasta talonpidon jatkajaa. Niin, voiskohan olla suurempaa surua, kun menettää oma lapsensa? Joka kokee sen hän tietää. Paljon on ollut vastoinkäymisiä siinäkin perheessä. Isä ja äiti olivat paljon töissä Saunaniemessä, kun asuttiin ennen vanhaan naapureina. Kaikki vanha väki ja nuoriakin on siirtynyt jo rajan taa. Saunaniemen Ida-emännän muistan hyvänä ihmisenä ja talon tomerana haltijana. Siunattua lepoa kaikille pois nukkuneille ja Hyvää Joulua kaikille kanssakulkijoille:

toivoo..

Rauha Kekäläinen

Nissisten suvun tarina

Anoppini Heta Koponen o.s. Nissinen kertoi tämän tarinan omasta suvustaan. Hänen isänsä Olli Nissinen oli nuorena renkinä Pölläkällä, joka on nykyisin Riistavetä. Eräänä kesäaamuna hän oli etsimässä hevosia metsälaitumelta. Siinä kulkiessaan kallion halkeaman kiulun lähellä hän näki jotain kiiluvan halkeaman pohjalla. Varhaisen aamuaurion säteet osuivat rotkon pohjalle. Ollin uteliaisuus heräsi. Hän alkoi ohjasperillä tavoitella pohjalla kiiluvaa erikoista esinettä ja onnistuikin sen saamaan ylös. Se oli iso kuparinen kahvipannu täynnä venäläistä rahaa.

Tämä saalis oli pidettävä tarkoin salassa. Sitä ei uskaltanut paljastaa kellekään, jos se olisikin kuulunut valtiolle. Siihen aikaan Suomi kuului Venäjän hallintaan ja raja oli auki. Olli hankkiutui töihin Venäjälle rahakätkö mukanaan. Vuosien kuluessa hän onnistui vaihtamaan ne Suomen rahaksi. Sitten hän palasi rikkaana miehenä ko-

tiseudulle. Täällä hän alkoi veljensä Matin kanssa ostella maatiloja. He päätyivät ostamaan Viitajärveltä talon ja toisen tilan Saunaniemestä. Veljekset avioituivat ja perheet kasvoivat, mutta yhdessä asuttiin niin kauan, että anoppini Heta oli jo tullut Suontaukseen ja hänen veljensä Matti kotivävyksi Viitamäkeen. Vanhin veli Eerik muutti sen jälkeen Saunaniemen vanhan isänsä ja äitinsä kanssa.

Sanni Koponen

Kirjasta Sannin kootut kirjoitukset vuodelta 2004

20 vuotta kylätoimintaa Kojanlahti-Ruskila alueella

Kojanlahti-Ruskila kylätoimikunnan perustamiskokous pidettiin 24.2.1988 Kojanlahden koululla. Paikalla oli 22 kolanlahtelaista ja joukko kunnan edustajia selvittämässä, miksi kyläläisten yhteinen toimikunta olisi tarpeen. Olimme ensimmäisten perustettujen kyläyhdistysten joukossa ja saimme alkutaipaleelle hyviä neuvoja esimerkiksi silloiselta Hiidenlahden kylätoimikunnalta. Heti huomattiin myös, että pieni kylä tarvitsee kumppanikseen toisen kylän ja halukkuutta yhteiseen kyläyhdistykseen tiedusteltiin Ruskilan kylän asukkailta. He lähtivät yhteistyöhön ja yhteistyö on ollut hyvinkin tiivistä.

Yhteistyötä on tehty paljon naapurikylien kanssa ja kunnan kanssa niin kulttuurin, liikunnan kuin rakentamisenkin suhteen. Toimijoita on saatu kiitettävästi erilaisten teemojen ympärille, niin juhlien järjestelyihin, rakennustalkoisiin kuin alkuvuosina tehtyihin kulttuurimatkoihin.

Kuva: Kylätoimikunnan arkisto.

"Poijan ryöjät minkä teki"
Kuva Melontatapahtumasta kesällä 2007.

Tunnetuin kyläyhdistyksen järjestämä tapahtuma on Kalakihhaus. Jo ensimmäisenä toimintakesänä pidettiin ensimmäiset Kihaukset ikään kuin aikoinaan kyläläisten pitämien kalajuhlien muistoksi. Vanha Kojanlahden koulu suursiivottiin, valmistettiin omaa ohjelmaa, keitettiin rantakalaa, pestattiin pelimannit soittamaan ja hankittiin arpajaisvoittoja. Päiväksi valittiin heinäkuun ensimmäinen lauantai, joka vaikiintuikin Kalakihauspäiväksi vuoteen 2002 saakka. Kalakihhaus oli merkkitapahtuma koko seutukunnalla. Entinen iltamaperinne oli loppunut ajat sitten, eikä tanssilavoja ollut lähisiedulla. Kalakihhaus tuli kuin tilauksesta vaalimaan ohjelmallisten iltamien perinnettä. Aina valmisteltiin itse ohjelmaa, porukalla kirjoitettiin sketsejä ja pieniä näytelmiä, hankittiin maksullisia esiintyjä läheltä ja kaukaa, pyydettiin talkoohengessä paikallisia esiintyjä esiintymään mieslaulajista, itämaisen tanssin ryhmiin. Paikalle saatiin taikureita ja Suomiviihteen mestareita. Olipa Jaakko Kolmonen ja

Simo Salminenkin vetonaulana 90-luvun alussa.

Kolmosen vierailu olikin oikea voimainponnistus. Oli päätetty valmistaa Kolmosen oppien mukaan kalakeitto, jota varten vuokrattiin armeijalta kenttäkeittiö, vedettiin ros-kakalanuottaa kalaliemitarpeisiin ja muikut hankittiin paikallisilta nuottamiehiltä. Kuorittiin perunoita, porkkanoita ja kiloittain sipuleitakin. Oli siinä itku herkässä. Rakennettiin tanssilavaa, tarjoilupöytiä, lainattiin penkkejä metsästyssuuroilta, pystytettiin reppuri Siilin teltoa, hankittiin juontaja, pelimannit, koottiin valokuvanäyttely kylän vanhoista kuvista ja saatiinpa sen kauden valtuuston ja virkamiesten kengistä näyttelykin "suurkenkästen" näyttely aikaiseksi. Tapahtuma vei viikkojen vapaa-ajan ongelmat kyläläisiltä ja mukana olleilta mökkiläisiltä. Merkitteä pantavaa on, että alueen lomalaiset, mökkiläiset, ovat koko toiminta-ajan olleet merkittävä toimijoiden ryhmä itse tapahtumien järjestelyssä ja toteutuksessa. Siinä mielessä kyläyhdistyksemme on ollut edelläkävijä mökkiläisten "juurruttamisessa" kylän elämään.

Hauskoina asioina olemme jälkikäteen muistellet, kuinka tapahtumia järjesteltäessä tehtiin monenlaisia valmisteluja. On tehty vastoja, mytthyuotokauppojen myttyjä, raahattu peräkärryillä koivuja, penkkejä, patoja, hetekoita, pönttöjä, hirsiiä, huonekaluja morsiamen huoneen näyttelyyn ja esitettäviin näytelmiin rekvisiitaksi, on sotkettu alushousuja kilpailutehtävien pyykkiosuuksiin, siivottu muikkuja aamuyöstä ja paljon muuta.

Toinen iso Kalakihhaus oli silloin, kun tehtiin maailmanennätys ripakukko Guinnessin ennätysten kirjaan merkittäväksi. Kukko tehtiin monesta osasta Pirosen leipomolla ja pakettiautolla tuotiin Kojanlahteen, jossa se sitten viimeisteltiin ja Simo Salminen oli sitä sitten jakamassa ja muutoinkin esiintymässä. Kakun koristelunäytöksestä alkaen oli hänen ohjelmassaan tarjolla.

Kyläyhdistys ei ole vain juhlinut, vaan myös aikaansaanut konkreetteja asioita. Yksi sellainen on Kojanlahden koulun, nykyisen Villa Rysselin, peruskorjaus Lieder-hankkeena. Sen talon eteen on tehty tuhansia talkootunteja liki kolmen vuoden aikana. Apuna ovat olleet naapurikyläläiset ja mökkiläiset. Työn organisointi ja johto oli vakaissa Niskasen ja Mehtosen käsissä. Kun lattian alusia purettiin ja salaojia talon alle kaivettiin, oli pöly aivan valtava. Vaikka hengityssuojat olivat suojana, naamataulusta näkyi vain silmät. Joku mökkiläinen totesikin, että olenkohan ihan viisas, kun vapaaehtoisesti ja vapaa-ajallani tulen tekemään tällaista hommaa, jota en tee palkkatyönäni. Mutta se yhteen hiilen puhaltaminen, työn jäljen näkeminen, tärkeä yhteinen tavoite ja mukava yhteishenki ja ilmapiiri auttoivat viikonlopusta toiseen ja vuodesta toiseen. Palkaksi sai hyvän mielen ja vatsan täyteen ruokaa ja kahvit. Kyläyhdistyksen pe-

riaate on ollut alusta pitäen, että talkootyöläiset syötetään ja kahvitellaan joko työn aikana tai jälkeensä pidetään omat juhlat talkoolaisille, jossa ei rahasteta millään.

Toinen merkittävä yhteistyön tulos on Kojanlahden laiturin valmistuminen. Siinä yhteistyö kunnan, ja alueen kalastuskuntien kanssa oli tiivistä. Hanke koki vuosikymmenen aikana monenlaista vastatuulta, mutta tavoitteeseen päästiin ja komeat laiturijuhlat pidettiin kesällä 2005.

Uusimpia, nyt jo usean vuoden toiminnassa olleita kyläyhdistyksen ideoita, ovat joka kesäinen Luontokirkko Kannassa yhteistyössä Tuusniemen seurakunnan kanssa, kesäseurat alkukesällä Kojanlahden koululla, kauneimmat joululaulut Villa Rysselin tunnelmallisessa miljöössä kynttilöiden ja kuusen loisteessa, viikoittaiset peli-illat joko Ruskilassa tai Kojanlahdessa ja nuorten työllistäminen Villa Rysselin kesäkahvilaan.

Mieleen nousee monta hauskaa, yhteistä muistoa kylätoiminnan vuosilta. Tunnumme myös kiitollisuutta, että olemme saaneet olla toiminnassa mukana. Saaneet siitä paljon omaan elämäämme iloa, virkistystä, yhdessäoloa ja ehkäpä myös jonkun harmaan hiuksenkin. Toivomme, että

kylätoiminta jatkuu virkeänä eteenkinpäin, uudistuen ja aikaansa seuraavana toimijana.

*Kojanlahti-Ruskila kylätoimikunta,
puolesta Marja Koistinen*

Kuva: Kylätoimikunnan arkisto.

Yleisöä laiturin vihkiäisissä 2005.

Happosen sukukirja valmistui

Happonen- sukuseura sai valmiiksi Happonen suku I. sukukirjan, joka julkaistiin sukukokouksessa Hotelli Iso - Valkeiselle 5.7.2008. Sukuseura on toiminut jo 22 vuotta..

Tavoitteenahan kirjan saaminen julkaisukuntoon oli jo 4 vuotta sitten. Pääosalta talkootyönä tehty kirjan kokoaminen osoittautui kuitenkin ennakoarviointia suuremmaksi hankkeeksi. Tämä siitakin huolimatta, että ensimmäiseen osaan oli tarkoitus koota vain Vehmersalmen ja Tuusniemen Happosia. Vehmersalmen Happonenmälä 1675 syntyneen Olli Happonen ja puolisonsa Kaisa Tuomaisen perillisiä.

Tämäkin suku on hajonnut eri puolille suomea ja ulkomaillekin. Kirjaan otettiin mukaan myös Litmaniemen sukuhaara, 1673 syntyneen Lauri Happonen perillisiä, joista tiedot oli koonnut Pentti Siippainen. Suomen henkilötietorekisteristä löytyy yli 3 500 Happosta ja lisäksi vielä ne, joiden äiti on Happosia.

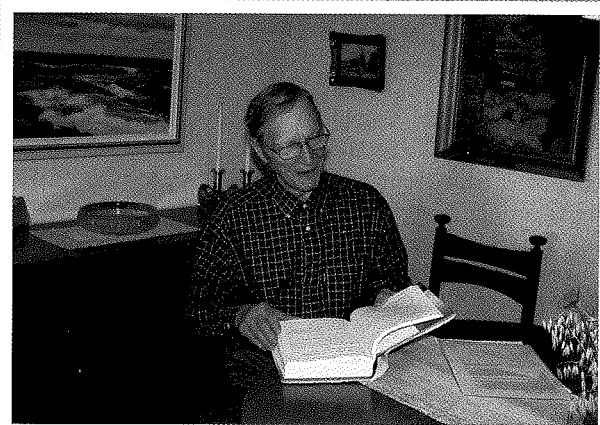
Nykyisin Espoossa asuva Seppo Happonen teki yli 10 vuotta kestäneen valtavan urakan kootessaan ja selvittellessään tietoja sukukirjaan tulevista Happosista. Hänen poikansa Timo Happonen Tampereelta vei tiedot ATK-järjestelmään. Paavo Hiltunen Kuopiosta, äitinsä puolelta Happosia, tutki ja kokosi mm varhaishistoriaa. Erja Kervinen Joensuusta suoritti kuvien tallennusta. Kirjan toimitustyöhön saatiin Matti Räsänen ja kieliasun tarkisti Eira Nupponen. Mittavan taittotyön ja kuvien käsitte- lyn teki Kolonsalon Lyydin tyttärenpoika Timo Konttinen Kuopiosta. Kirjatyöryhmän puheenjohtajana ja ”piksetipoikana” hääri allekirjoittanut. Koko homman koordi-

naattorina toimivat sukuseuran puheenjohtaja Aki Happonen ja sihteeri Jouni Happonen.

Vaikka vuosia oli työtä tehty, tuli silti lopussa hieman liian kiire. Ei kuitenkaan haluttu lykätä kirjan painattamista tuonnemmaksi, pienistä puutteista ja virheistä huolimatta. Olisi siinä käynyt toteen, että ”ovatpa hitaita Happosia”.

Vaikka kuvia ja juttuja jouduttiin karsimaan, kirjasta muodostui silti 840 – sivua ja 2 kiloa painava teos. Kirjaa on saatavana sukuseuran puheenjohtajalta Aki Happoselta puhelin 0400 674 127. Allekirjoittaneeltakin Tuusniemellä on muutama kirja saatavana.

Lauri Happonen

Maataloustuottajain Tuusniemen yhdistys 90 vuotta

Yhdistyksen puheenjohtaja Veli Leskisen esittämät tervehdyssanat ja lyhyt historiikki Hojo Hojossa 13.7.2008.

Arvoisat kutsuvieraat, arvoisa juhlayleisö, Tuusniemen Maataloustuottajain yhdistys MTK-Tuusniemi ry:n puolesta haluan toivottaa Teidät tervetulleiksi 90-vuotisjuhlaamme.

Erityisesti haluan toivottaa tervetulleeksi juhlapuhujamme Maa- ja Metsätuottajain Keskusliiton valtuuskunnan puheenjohtajan maanviljelijä Juha Saikkosen.

Samoin lausun järjestäjien ja varmasti meidän ilon siitä, että olemme saaneet näin kauniin kesäpäivän juhlistamaan tätä meidän juhlaamme.

Näin 90-vuotisjuhlassa lienee aihetta tarkastella yhdistyksemme syntyy johtaneita aikoja sekä tapahtumia matkan varrelta. Seuraavassa raapaisussa on valitettavasti mahdollisuus käsitellä vain pientä osaa yhdistyksemme historiasta ja kenenkään ei tule pahastua, mikäli asioita ja asiakokonaisuuksia jää mainitsematta.

Vuonna 1918 oli Suomessa sisällissota, elintarvikkeista oli pulaa ja viljelijäväestö pakotettiin luovuttamaan elintarvikkeita ja karjaa pilkkahintaan. Tällöin tunsivat talonpojat olonsa varsin turvattomaksi. Mutta kuitenkin tuntien voimakaan itsemääräysoikeuden, pyrkimyksen ja tahdon vapaasta isänmaasta, ryhtyivät talonpojat järjestäytymään oman ammattijärjestönsä taakse.

Yhdistyksen perustaminen

Vain vajaan vuoden kuluttua siitä, kun maallemme oli saatu itsenäisyys ja perustetuksi oma keskusjärjestö, kokoon-tui Tuusniemen kunnan huoneelle joukko talonpoikia 1. päivänä lokakuuta 1918 perustamaan omaa yhdistystä.

Perustavassa kokouksessa pu-
hetta johti piirisihteeri Otto E
Karttunen ja pöytäkirjaa piti ta-
lollinen Eero Miettinen. Kokous
päätti perustaa Tuusniemen kun-
nan maataloustuottajain paik-
kalis-yhdistyksen. Mallisäännöt hy-
väksyttiin. Yhdistyksen tarkoi-
tuksena on valvoa Tuusniemen
kunnan maataloustuottajain etu-
ja sekä avustaa maanviljelijöitä
työriidoissa ja edistää sellaisten
parannusten aikaansaamista
maaloustyöväen oloihin, että
he tuntevat elinehtonsa turvatuk-
si ja viihtyvät ammatissaan. Yh-
distyksen asioita hoitamaan va-

Ensimmäinen puheenjohtaja Eero Juhani Miettinen (1864–1922). Kuva: Eero Miettisen kokoelma.

littiin kolme jäseninen toimikunta, puheenjohtajanaan talollinen Eero Miettinen, varapuheenjohtaja Simo Mustonen, sihteeri Janne Turunen ja varalle M. Leppänen. M. Smolander ja JP. Happonen.

Alkuaikojen toimintaa

Aikoinaan yhdistyksen toiminta oli melko vähäistä. Kokouksia pidettiin vain muutama vuodessa ja niissä käsiteltiin rutiniasioita. Aivan tarkkaa kuvaa yhdistyksemme alkua ajoilta emme saa, sillä osa asiakiroista on kadonnut ajan saatossa. Vuosilta 1928 – 1931 on kuitenkin tallessa pöytäkirjoja ja esimerkiksi vuodelta 1931 olevasta pöytäkirjasta käy ilmi kielenkäytön erilaisuus. Tässä pieni näyte siitä.

”Pöytäkirja tehty Tuusniemen Maataloustuottajain paikallisyhdistyksen vuosikokouksessa Tuusniemellä Suojaharjulla maaliskuun 22 päivänä 1931. Saapuvilla oli osanttajajäseniä 8. Myönnettiin kokous laillisesti kokoon kutsutuksi eikä sen alkamista vastaan mitään estettä ilmoitettu”.

Tuottajayhdistys otti 23. helmikuuta 1928 kantaa mm talviteiden kunnostukseen, josta kirjattiin 4 §:ää seuraavasti: ”Talviteiden kunnossapitämiseen nähden lupasi piiriliiton sihteeri Suhonen keskusseuran kautta saava tarpeellista apua ja valittiin maanviljelijät Taavetti Miettinen, ja Martti Zittingin tekemään kirjallisen anomuksen paikallisyhdistyksen puolesta ko. asiassa”.

Vuodesta 1936 vuoteen 1944 toiminta lienee ollut lähes pysähdyksissä, varmaan raskaat sotavuodet selittävät osan asiaa. Heti sotien jälkeen yhdistyksen toiminta herätettiin henkiin. Tämä tapahtui joulukuun 28 päivänä 1945 Tuusniemen kunnantöimistöllä. Tuolloin nimi muutettiin Maataloustuottajain Tuusniemen yhdistys ry:ksi ja uudet säännöt otettiin käyttöön. Uudet säännöt kuuluivat seuraavasti:

Maataloustuottajain Tuusniemen Yhdistys ry on maanviljelijäin paikallinen talouspoliittinen ammattijärjestö, jonka tarkoituksena on toimia maatalousväestön elinehtojen parantamiseksi ja olla jäsentensä yhdyssiteenä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys tekee Maataloustuottajain Pohjois-Savon liitto ry:lle, viranomaisille ja muille elimille esityksiä ja aloitteita ja antaa lausuntoja, järjestää kokouksia, neuvottelutalouksia ja juhlia, harjoittaa talouspoliittista valistustyötä sekä muillakin samantapaisilla tavoilla toimia päämääriensä saavuttamiseksi.

Toiminta alkaa uudestaan ja johtokunta valitaan

Yhdistyksen johtokuntaan valittiin puheenjohtajaksi Matti Rautaharju, varapuheenjohtajaksi Otto Nissinen, sihtee-

riksi Mikko Korhonen sekä jäseniksi Matti Happonen, Väinö Räsänen, Mikko Miettinen ja Vilho Räsänen. Toiminta alkoi ripeästi ja johtokunta kokoontui jo saman päivän.

Uudestaan toimintansa aloittanut yhdistys oli lähes samanlaisen tehtävän edessä kuin vuonna 1918. Maassa oli ankara elintarvikepula, kaikki oli jälleen kortilla ja viljelijöiden oli pakoluovutettava tuotteitaan, Yhdistys otti jo tällöin voimakkaasti kantaa asioiden kulkuun, kuten 9. toukokuuta 1946 Juho P. Happonen talossa pidetyn kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi. Kokouksessa käsiteltiin Maataloustuottajain Keskusliiton vahvistamia maataloustuotteiden hintoja ja päätettiin esittää eriävä kanta keskusliitolle ja tuoda julki seuraavaa: "Tuusniemen maataloustuottajat katsovat, että he eivät voi suorittaa kaikkia kevätkylvötoita vallitsevista maatyöläisten palkoista johtuen, koska maataloustuotteiden hinnat eivät lähimainkaan vastaa tuotantokustannuksia".

Tästä johtuen pidetään selvänä, ettei tulevan kasvukauden tuotteita sen enempää pellon kuin karjankaan tuotantoa voida täysimääräisesti luovuttaa, joka tulee osaltaan vaikuttamaan elintarvike tilanteeseen. Samalla päätettiin tiedustella maataloustuottajain keskusliitolta selvitystä niistä pakottavista syistä, jotka ovat vaatineet keskusliiton ilman paikallisyhdistysten jäsenten kuulemista hyväksymään valtioneuvoston hintarajoitukset sellaisiksi, että on kyseenalaista itsenäisen rehellisen maatalousväestön säilyminen tässä maassa. Vetoaminen yleiseen valtion heikkouden tilaan ei katsota olevan riittävä selitys. Vuonna 1956 yllätti yleislakko jolloin myös Tuusniemen tuottajain silloinen johtokunta

joutui antamaan maanviljelijöille ja vähittäiskauppiaille luovutusohjeet. Viljelijät saivat toimittaa vain 15 tuotteistaan vähittäiskauppaan, jolloin kauppiaille annettiin seuraavat luovutusohjeet: maitoa saivat vain alle 2-vuotiaat lapset, imettävät äidit, yli 70-vuotiaat ja lääkärimääräyksen perusteella.

Vaikeista ajoista huolimatta yhdistyksen toiminta jatkui ja sai uusi piirteitä. Vuodesta 1950-lähtien järjestettiin eloja työnjuhlina muiden järjestöjen kanssa aina 60-luvun loppupuolelle saakka. Koneellistaminen alkoi myös 1960-luvulla. Tuottajayhdistys oli mukana järjestämässä erilaisia maa-, metsä-, kotieläin- ja konekilpailuja.

Sitä mukaa kun koneet kehittyivät tuli uusia koneita esittelyyn. Näissä esittelyissä saatiin kuulla talousasiantuntijain ja neuvojien esityksiä. Nämä tilaisuudet olivat hyvin suosittuja ja viljelijäväestö oli niissä runsaslukuisesti mukana. Tilaisuuksissa tapasi tuttuja ja samalla sai vinkkejä tilansa kehittämiseen.

Säätiön perustaminen ja tukialueen muutokset

1960-luvun alussa perustettiin Tuusniemelle tuottajain toiminnan tukemiseksi Tuusniemen maataloustuottajain säätiö, jonka toiminta jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, sillä 1.6.1993 allekirjoitetulla lahjakirjalla säätiön omaisuus luovutettiin MTK- Tuusniemen omistukseen.

Tuusniemen tuottajayhdistyksen aloitteesta useiden vuosien kilvoittelun jälkeen Tuusniemi saatiin neljänteen tuotantotukialueeseen vuonna 1964 ja kymmenen vuotta myö-

hemmin 3 b alueeseen, mikä tiesi tuusniemeläiselle viljelijäväestölle tiettyä ja oikeutettua tulon lisää.

Vuonna 1965 alkanut lomaemäntätoiminta oli ensimmäinen tai ensimmäisiä koko maassa, ainakin Pohjois-Savossa. Toiminta alkoi yhteistyössä Tuusniemen maamiesseuraliiton kanssa. Lomaemäntä oli kuukausipalkalla ja lomatoiminnan sihteerinä toimi emäntä Senni Leskinen. Varsinainen lakisääteinen maatalouslomitus alkoi vasta vuonna 1974.

Alle viirin vihreän

Yhdistykselle saatiin oma lippu vuonna 1967, josta lähtien jäseniä on kutsuttu alle "viirin vihreän" Vuonna 1969 perustettiin naistoimikunta ja yhdistys sai arvokkaan lisän toimintaansa. Vuonna 1971 alkoi myös nuorten tuottajain toiminta. Valitettavasti nämä toimikunnat hiipuivat hiljalleen 90-luvun lopulla.

Arvon rouvat ja ehtoiset emännät. Esitänkin tässä toiveen, että aktiivisemmin ottaisitte osaa yhdistyksemme toimintaan. Samalla haluan osoittaa myös toiveen nuorille tuottajille, joiden aktiivinen mukana olo on merkityksellistä yhdistyksen tulevaisuuden kannalta.

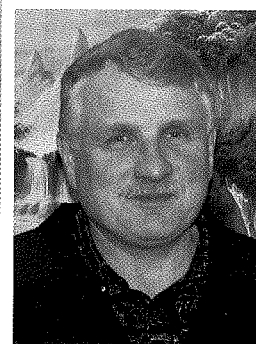
Yhdistyksen puheenjohtajat

Yhdistyksemme historiassa puheenjohtajina ovat olleet seuraavat henkilöt: Eero Miettinen vuosina 1918–1921. Martti Zitting 1921–1936, Kalle Pitkänen 1944–1945. Matti Rautaharju 1946–1949. Otto Nissinen 1950–1961. Lauri Vartiainen 1962–1986. Juhani Mustonen 1987–1989. Hannu Smolander 1990–1994. Toini Miettinen 1995–1996 ja Hannu Smolander 1997.1998 alkaen Veli Leskinen.

Martti Zitting

Kuva: Kaisa Hyvärinen kokoelmat.

Veli Leskinen

Yhdistyksen sihteerit

Yhdistyksen sihteerinä ovat toimineet: Janne Turunen, Eemil Ryytty, Otto Juutilainen, Kusti Koponen, Eino Juutilainen, Reino Räsänen, Viljo Antikainen, Eila Tirkkonen, Matti Rahunen, Maija-Liisa Pitkänen, Veli Antikainen, Ritva Puurunen, Veijo Korkalainen ja nykyään Vuokko Vartiainen.

Kunniapuheenjohtajat

Kunnallisneuvos ja yhdistyksemme kunniapuheenjohtaja Lauri Vartiainen oli yhdistyksemme puheenjohtajana 24

vuotta. Hän oli myös MTK:n valtuuskunnassa vuosina 1974 – 1984.

Kunniapuheenjohtaja Juhani Mustonen on ollut yli 30 vuotta yhdistyksemme toiminnassa aktiivisesti mukana. Ensin piirimiehenä, johtokunnan jäsenenä ja puheenjohtajana. Juhani toimi myös MTK:n valtuuskunnassa 4 vuoden ajan.

Kansainvälistyminen

Tultaessa 1990-luvulle maa- ja metsätalous alkoi kansainvälistyä yhä enemmän ja EY-neuvottelut olivat käynnissä. Etenkin nuoret katsoivat maaseudun elinehtojen kaventuvan ja äänestivät jaloillaan. Tuottajayhdistys joutui hakemaan uusia toimintamuotoja ja EU:N liittymisen jälkeen tukienomusten ollessa arkipäivää tulivat tuottajayhdistysten EU-tukineuvotat toimintaan mukaan. Tultiin piirun verran lähemmäksi ruohonjuuritasa.

2000-luvulla yhdistyksemme on panostanut tuottajien

Kuva: Eila Tirkkosen kokoelmista

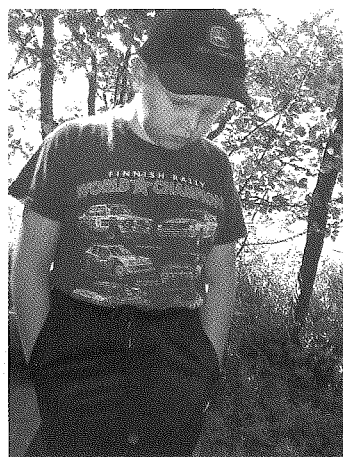
Tuusniemen Maataloustuottajain johtokunta 1978 vas. sihteerä Eila Tirkkonen, puheenjohtaja Lauri Vartiainen ja jäsenet Maija Koistinen ja Toni Parviainen. Takarivissä: vas. Otto Koistinen, Markku Toropainen, Juhani Mustonen ja Tomi Kokkonen.

jaksamiseen, Tässä on myös livari Smolanderin säätiö ollut tukemassa ja yhteistyömme tuloksena on korkean paikan leiripaikka Tintin Tölö lomaosake Tahkolla.

Arvoisa Juhlaväki, olen tässä lyhyesti käsitellyt yhdistyksemme vaiherikasta 90-vuotistaipaleetta. Tahdomme tehdä kunniata yhdistyksemme perustajajäsenille ja monille ansiokkaan ja arvokkaan päivätyön tehneille luottamushenkilöille. Samalla kiitän yhdistyksemme puolesta kaikkia niitä yhteisöjä ja järjestöjä, jotka ovat pitkän taipaleen varrella tukeneet toimintaamme ja olleet valmiit auttamaan tämänkin juhlan onnistumisessa.

Kuluneisiin vuosikymmeniin sisältyy paljon työtä Tuusniemelaisten maataloustuottajien elinkeinon eteenpäin viemiseksi. Vaikka yhdistyksemme onkin nyt saavuttanut kunniakkaan 90 vuoden iän, ei ole varaa jäädä vanhuuden lepoon. Kansainvälistymisen mukanaan tuomat uudet haasteet vaativat entistä aktiivisempaa otetta ja vaikuttamista. Elinvoimainen maaseutuhan on kaikkien suomalaisten yhteinen etu, jonka yhdessä yrittämällä saavutamme. Tehkäämme tästä päivästä juhla, sydämellisesti tervetuloa.

Veli Leskinen
Matti Pitkänen

Nuorinta tuottaja sukupolvea edustaa Jaakko Hättinen Tuusjärveltä. Maaseudun tulevaisuus meinaa mietityttää.

Taavetin tanssiinkutsu

Olen syntynyt viime vuosisadan kolmannella vuosikymmenellä pienenkössä savolaisessa kirkonkylässä. Vanhempiemme lisäksi perheessämme oli neljä lasta ja joku setämieskin meillä asui. Palvelusväkeä talossamme oli neljä naispuolista, karjakko ja kolme muuta apulaista elikkä pika, kuten nimitys kuului. Työmiehiä, renkejä oli tavallisesti kolme.

Tiettyinä maatalouden sesonkitöiden aikoina väkeä oli paljon enemmänkin. Maatalouden tuotantosunta oli yleisen tavan mukaan karjatalous ja lypsäviä lemmiä oli keskimäärin 30, Sen ajan elämä, kun olin pikkutyttö ja kauan sen jälkeenkin, oli täysin toisenlaista kuin tänä päivänä.

Maalaistalossa elettiin tietyn rytmin mukaan vuodesta

toiseen. Jokaisella työllä oli oma aikansa. Erän talvinen taapahtuma meillä kuten muissakin kookkaammissa, oli räätälin ja suutarin tulo töihin muutamaksi viikoksi. Kerran vuodessa tehtiin pitovaatteet ja kengät koko talon väelle. Nokia, nykyinen tietoliikennejätti, ei tuolloin vielä osannut tehdä kumiteräsaapaan teriä, eikä Turo, tekstiilialan idänkauran taannoinen mestari ollut edessä syntynyt, saati tehnyt ensimmäisiä pussihousujaan.

Räätälit ja suutarit olivat siis tarpeellisia ammattimiehiä ja vierailivat työmatkoillaan samoissa paikoissa vuodesta toiseen. Tuli talvi ja räätäli Taavetti, joka asui samalla kylällä, tuli taas kerran meille ompelutöihin. Hän toi mukanaan rässipukin, raskaan silitysraudan, isot sakset ja messinkisen

viivoittimen, jonka mittamerkinnoista ei tänä päivänä taida saada kukaan selvää. Ompelukone oli kotimme salissa ikkunan alla. Räättäli Taavetti teki työnsä salissa ja suutari Ville naputteli kenkiä tuvan lattialla. Salin suuri ruokapöytä oli mainio leikkausalusta ja ns. näppityöt räättäli teki pöydällä istuen, kuten tapana oli. Taavetti oli pienikokoinen kevytliikkeinen mies, hauska seuramies verrattoman innokas ja hyvä laulaja. Taavetin saapuminen senaikaiseen maalaistaloon toikin toivottua vaihtelua talon arkiseen ja hämärään talvipäivään. On muistettava ettei sähköä ollut, se tuli vasta 1946 ja patteriradioitakin oli hyvin harvassa. Jos viihdytystä tai huvia haluttiin, se oli omin voimin tuotettava.

Taavetti tuli siis kotiimme, hyppäsi salin pöydälle, aloitti työnsä ja laulunsa, tietäen kyllä että talonväki mieluusti kuunteli ja sehän vasta laulua lisäsi. Suutarit, räättälit kuten kaikki talossa työskentelevät söivät luonnollisesti talon pöydässä. Yöksi, kun matka oli lyhyt Taavetti meni mökilleen Iitan viereen.

Taavetin mökki sijaitsi pienen joen ja järven yhtymäkohdassa olevassa kauniissa niemessä. Sen aikaisissa kylissä kuljettiin isompiin taloihin kärriteitä hevosilla, mutta mökkeihin polkuja, jotka keräsivät kulkijat asioiden. Taavetin mökille vievä polku jatkui puron ylitse, sillan kautta. Vaikka puro virtasi muualla hyvin verkkaaisesti, oli se sillan kohdalla, varsinkin runsaamman veden aikaan hyvinkin vuolas, lähes koskimainen. Siltalankut olivat myös kovin kapeat ja koko rakennelma huteran tuntuinen. Sillan takana oli erän talomme laidunmaista, jossa käytiin lypsillä aamuin illoin kärritietä pitkin hevosella, mutta polkua myöten matka oli lyhyempi. Lapsuudestani muistuu mieleeni tapaus, kun olin menossa lypsypaikallemme ja pelkäsin huonon sillan ylitystä. Taavetti tuli apuun, sillä hän oli nähnyt vaikeuteni ja saattoi minut turvallisesti puron ylitse.

Sillan takana oli myös Karhun mökki, joka oli saanut nimensä asukkaistaan, vanhoista ja laihoista Eeva ja Olli Karhusesta. Kahden lehmän ja Ollin vähäisten savottatienestien turvin he tulivat toimeen. Läheisestä purosta ongittiin särkiä suolakalaksi.

Karhun mökki oli kotitalomme entisiä torppia ja asukkaat olivat siis vuokralaisiamme. Musta, hirsinen tupa oli tape-toitu sanomalehdillä, eikä sisällä ollut kovin siistiä. Mieleeni on jäänyt lähtemättömästi vastakohta, joka syntyi kun tumman mökin ikkunalaudalla kukkivat punaiset palsamit tuohipurkeissa.

Vuodet kuluvivat. Olin parikymppinen talon tytär, joka oli toteuttanut elämän uran valinnan, Minusta tuli kansakoulun opettaja, kansankynttilä, kuten myös sanottiin.

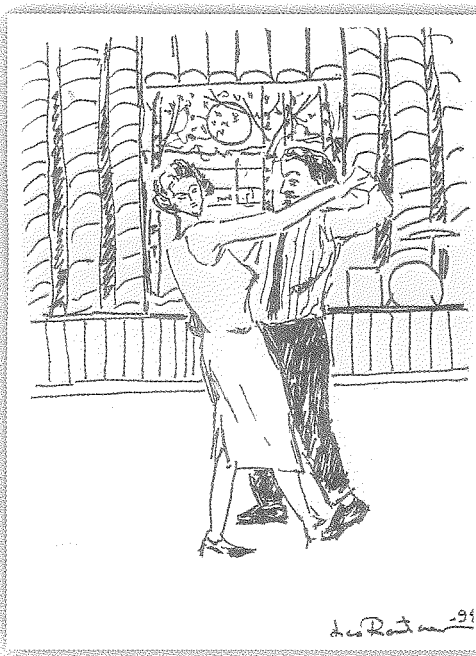
Samoihin aikoihin alkoi myös toinen maailmansota. Se toi mukanaan monenlaista surua ja murhetta. Eräs näistä, ehkäpä pienimpiä, oli tanssikielto. Tansseja ei sota-aikana

saanut järjestää. Jos välttämättä halusi tanssia, oli se tehtävä salaa ns. nurkkatansseissa. Ne olivat kuitenkin vaatimattomia pienimuotoisia tansseja. Sodan päätyttyä tanssikielto kumottiin ja muukin huvielämä sai uutta virikettä.

Alettiin järjestää iltamia. Niitä järjestivät eri yhdistykset omissa tai toisilta vuokratuissa tiloissa. Alkuosassa iltaa oli ohjelmaa; lausuntaa, soittoa, laulua jopa näytelmäkin. Tanssia odotettiin innolla. Sitä sai yleensä olla puolitoista tuntia illan päätteeksi.

Olipa kerran taas iltamat maamiesseuran talolla. Olin siellä minäkin nuorena opettajana ja oli räättäli Taavettikin. Hän lienee ollut jo kuudenkymmenen korvissa, mutta oli iltamissa ehkäpä mieskuoron mukana tai yksinlaulua esittämässä. Illan aikana Taavetti tuli hakemaan minua tanssiin. En ollut ollut erikoisen ihastunut tästä tanssiin kutsusta, olihan Taavetti jo vanha ukko. Toki minulla oli hänestä mukavia muistoja, enkä hyvän kotikasvatuksen saaneena ja vieläpä nuorena opettajana voinut rukkasiakaan antaa. Kyllähän Taavetti osasi jenkkää mennä.

Kaipa muodostamamme tanssipari oli jonkun mielestä

hieman epäsuhtainen vai olisiko ollut peräti kateellinen, kun tanssilattiaa kiertäessämme joku työnsi jalkansa eteen jolloin Taavetti kaatui tanssilattialle. Mikä häpeä? – ajattelin ja palasin naisten puolelle salia. Huonommin kävi kuitenkin Taavetille, jalka oli säärestä poikki. Tieto tapahtumasta levisi pienessä kylässä kulovalkean tavoin, ainakin minusta siltä tuntui. En rohjennut naamaani kylällä näyttää. Oloani ei korjannut parin päivän päästä seutukunnan valtaohdessa ollut pikku-uutinen, joka kuului tähän tapaan: Olipa se kiperä polkka, minkä se tuusniemeläinen räättälimestari tanssi nuoren kansankynttilän kanssa, kun kesken tanssin meni räättälän jalka poikki. Tämäkään ei vielä savolaisille irvileuville riittänyt. Meni muutama viikko ja oli taas iltamat samassa paikassa. Olivat tehneet nykyajan kielellä sanottuna ”sketsin” ko. aiheesta. Olipa minulla olemista!

Taavetti vietiin tanssipaikalta Kuopion lääninsairaalaan, jossa jalka kipsattiin, häntä pidettiin muutama päivä sairaalassa, annettiin kainalosauvat ja sitten linja-autolla kohti Iitan mökkiä. Taavettia osattiin odottaa iltapäivällä kolmen maissa. Kävelymatkaa mökilleen Taavetilla oli noin kilometrin verran osa jyrkähköä myötämäkeä. Vaikka kyseessä oli melko vakava onnettomuus, niin toisaalta oli hymyilyynkin aihetta: Taavetti tuli kainalosauvoilla konkatien pölyistä Turulanmäkeä alas, tumman seivottipuku päällä ja tanssiparini hampaissa roikkuen. Iita oli yleensä hyvin rauhallinen ihminen, eikä tästäkään Taavetin tanssistapaluusta sen kummempia kuiskeita kuulunut. Taisi kyllä olla niitä Taavetin viimeisiä tanssiinkutsuja.

Puoli vuosisataa tapahtuman jälkeen kansankynttilän kertoman kirjasi ja tietämiään lisäsi Taavetin pojanpoika

Pentti Rissanen

Paimenen Jannen mustat helmet

Ote kirjasta Kun taivas syöksi tulta: ”Tungustan maaperästä löydettiin myöhemmin tuhansia pikkuruisia magneettipalloja, jotka räjähdysen kuumaus oli synnyttänyt. Eräiden tutkijoiden mukaan nämä ehkä maapallon ulkopuolelta peräisin olevat magnetoituneet rautaoksidipalloset ovat kaikki mitä jäi jäljelle siitä kosmisesta kappaleesta, joka räjähdysen aiheutti.”

Hiihdän jouluviikolla mökilleni kuten olen tavannut tehdä jo yli neljänkymmenen vuoden ajan. Reitti on sama. Levälähdessä Paimensaaren kautta laivaväylälle ja mökille. Tutut paikat samoin kuin ihmisetkin, joista muistelen usein erityisesti Paimenen Jannea ja hänen kertomustaan siitä kun he asettuivat Paimensaareen asumaan. Se oli saman vuonna, kun Heinävesilaiva syksyn viimeisellä matkallaan ajoi karille Paimensaaren rannassa ja oli talven karilla.

Paimensaarella sillä kohtaa, jossa valtaoja on syvimmillään, muistan Jannen kertomuksen. Kolme miestä, Janne, Matti ja päiväläinen kaivoivat valtaojaa väylän puolelle. Työ oli edennyt kohtaan, jossa piti kaivaa noin neljään metriin. Vastaa tuli kiviä. Päiväläisen lapioon osui pieni, pyöreä musta kivi. Kiviä löytyi kaiken kaikkiaan neljä.

Kerran kun olin poikani Juhon kanssa tekemässä Jannele puita talveksi. Janne näytti meille nuo kolmekymmentäluvun alussa löytyneet pyöreät helmet. Silloin niitä oli kolme, mustaa, läpimitaltaan suurin ehkä kaksitoista millia ja toiset pienempiä. Kehotin Jannea toimittamaan kivet geologien tutkittavaksi. Hän sanoi kuitenkin säilyttävänsä ne muistona siitä suuresta urakasta, jollainen valtaojan kaivaminen oli.

Seuraavan kerran mustat helmet tulivat eteeni keväällä 1994, kun olin oppaana Savon Sanomien toimittajalle Veksi Lötjöselle hänen tehdessään juttua Suomeen pudonneista meteoriiteista. Kävimme Suvasveden rannalla ja Kukkarin selällä tutkailemassa paikkoja, joita Myllykoski Oy oli kairannut Suvasveden syvimmissä kohdassa.

Myllykosken kairauksissa paljastui, että paikalle oli pudonnut rautamalmia sisältänyt meteoriitti. Tällä matkalla minulle selvisi sekin Jannen kertomus, miksi ukkonen ei tule Suvasveden yli, Janne sanoi: ”Siellä Suvaksen pohjas-

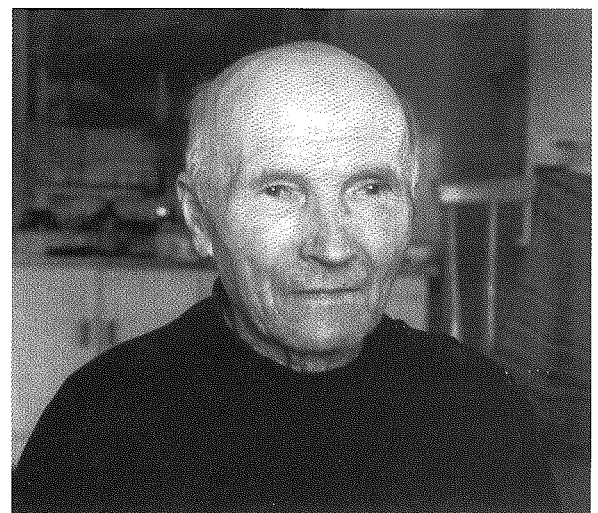

Mustat helmet vaahteran lehdellä.

sa on sellainen rautamurikka, ettei ukkonen sitä ylitä, koska se joutuisi iskemään kaikki salamat siihen rautamurikkaan”.

Kun luin kirjan ”Kun taivas syöksi tulta”, joka kuvaa Tunguskalle Siperiaan 1908 pudonnutta meteoriittia huomasi, että kirjassa kuvatut mustat helmet olivat samanlaisia kuin Jannen meille, pojalleni ja minulle keväällä 1976 esittelemät helmet.

Kirjoittaja ja kuvat: Raimo Vihonen

Kuvassa on Paimenen Janne.

Savusaunamme Vihtaniemessä

Savusaunamme on pystytetty vuonna 1978. Sen hirret ovat Ruskilasta yhdestä vanhasta aitasta. Sisämitat ovat n. 3.70 x 3.70 m. Eteinen on laudoista ja eteisen ikkunoina ovat Vanhan Ylioppilastalon viereisen ylioppilasyhdistysten talon muutoksessa poistettuja ikkunoita Mannerheimintieltä Helsingistä. Osa ikkunoista on käsin puhallettua lasia. kiuas on noin 1.20 x 1.20 x 1 m. Ensimmäiset saunomiset toteutettiin siten, että lauteita oli vain yhdet kakkosneloset, koska oli niin kiire päästä kokeilemaan löylyjä. Saunamme lauteille mahtuu kerralla noin 20 henkilöä.

Savusauna on siitä hyvä, että siellä voi polttaa sellaista puuta, jota ei hellaan pistäisi. Lopuksi täytyy polttaa tiivistä puuta, että tulee napakat löylyt. Metrinen puu sopii meillä hyvin pesään. Tätä saunaa lämmitetään muutama kerta kesässä. Lämmityksessä on omat nikkinsä. Pesän ei pidä laittaa märkiä puita, eikä tulen pitäisi päästä välillä sammumaan. Muutoin tulee kitkuiset löylyt.

Olen itse vielä syntynyt savusaunassa Viitasaaressa, joten olihan se melkein pakko saada itsellekin kunnon löylypaikka.

Pidämme löylyjen aikaa lakeista vähän raollaan. Sauna kestää siitä huolimatta lämpimänä melko kauan. Käyn joskus vielä aamulla lämmityksen jälkeen istumassa lauteilla henkäilemässä vihdan ja saunan tuoksuja. Asumme Espoossa ja käymme mökillä muutaman kerran kesässä. Savusaunan lämmitys ja niiden löylyt ovat meille aina juhlahetki.

Alpo Paananen

Saunamme Karankaniemessä

Sauna on alunperin rakennettu 1930 luvulla Tuusniemen Ohtaanniemen kylän Karankaniemessä olevalle Niittylahden tilalle Kaavinjärven rannalle.

Rakentajana on ollut tilan ensimmäinen käteväkäsinen omistaja. Voi vain ihailla ja kunnioittaa sen aikaisilla työkaluilla, kirveellä, sahalla ja temmiraudalla hyvin tehtyjä ja tarkkoja saunan nurkkien lukkonurkkaliitoksia. Työn tarkkuuden totesimme, kun jouduimme uusimaan muutamia hirsiiä korjaustyön yhteydessä. Omistaja olikin ollut kylän kysytty rakennusmies.

Ostimme tilan sen toiselta omistajalta vuonna 1988. Saunan kunto jo tällöin oli melko huono, koska rinteessä oleva sijainti routiva maaperä olivat liikuttaneet sitä melkoisesti.

Saunan hirsikehikon ulkomitat olivat 3,0 x 3,0 m. Lisäksi siihen kuului suurehko laudasta rakennettu pukeutumistila/eteinen, ja sivuseinän pituinen saman katon alla oleva puuvaja.

Lattiana on ollut alkujaan maanpäälle tehty puuritulä. Saunassa käytetty lämmin vesi on lämmitetty aikoinaan avotulella lähellä olevan vieläkin elinvoimaisen männyn vahvalla oksalla riippuvassa padassa.

Saunan takaseinällä on räppänä, sekä katossa laukeinen. Laukeinen lienee yleisempi Itä-Suomessa, kun taas räppänää käytetään yleisemmin Länsi-Suomessa.

Kiukaana oli ostaessamme tynnyrin puolikas, vuoratuna ulkopuolelta muuratuilla pyöreillä maakivillä. Kiukas olikin ensimmäinen korjauskohde ja sen viereen tehty lämminvesivaraaja, minkä vesi lämpiää kiukaassa kier-

tävässä kuparikierukassa.

Tämän vanhan saunan lauteilla olemme palvaneet joulun alla pitkän kaavan mukaan useat makoisat kinkut ja pääsiäisenä lampaanviulut.

Sauna peruskorjattiinkin muutama vuosi sitten samalle paikalleen, käyttämällä kaikki hyväkuntoiset vanhat hirret. Ulkoseinät katsottiin aiheelliseksi vuorata pitkän har-

kinnan jälkeen, koska hirsien kunto oli melko huono.

Hyvin toimivan taloudellisen kiukaan n. 1,0 x 1,0 m muurasi naapurimme Jaakko Räsänen.

Saunan lämmittämien onkin melkein jokapäiväinen toimenpide loma-aikanamme.

Pyrimme käyttämään polttopuuna kuivaa harmaaleppää. Myös pajuihin kuuluva raita on hyvä savusaunan lämmönlähde.

Savusaunan pitää ainakin kerran elinäkanaan palaa, kertoo

vanha sanonta. Niinpä tämäkin sauna ennen peruskorjausta oli kokea saman kohtalon. Vain naapureiden ripeän avun turvin pystyttiin sauna sillä kertaa pelastamaan.

Tilan vanha nyt jo purettuna ollut puimala ja sen yhteydessä ollut heinälato on ollut perimätiedon mukaan suosittu tanssipaiikka paikkakunnan nuorille ja uittomiehille kesäiltoina. Savusaunan mustuneet hirret ovat nähneet ja voinevat kertoa monta tarinaa näiltä ajoilta.

Myös savusaunan lauteet ovat olleet entisten vuosien varrella monen matkalaisen lämmin yösija.

*Heimo Varonen
Auli Simula*

Riihenpuintilakko

Kuva: Olli Nissinen kokoelmista.

Riihenpuintilakkolaiset Eero ja Olli.

Meillä kotona oli peltoa kaksikymmentä hehtaaria. Pelot olivat erittäin kivisiä ja pienissä tilkuissa, sekä huonosti ojitettuja. Sanottiin, että vaikka pelot ovat kivisiä niin ne eivät ole pohjalouhikoita. Jos pelot eivät ole pohjalouhikoita niin ne voidaan kivetä. Meidän peltoja ei kuitenkaan oltu paljon kivetty. Uskottiin kait sanontaan, että ”kivi ei kiellä kasvamasta”.

Kivisyys on yksi syy siihen, että maataloustyöt jouduttiin tekemään kaikki alkukantaisesti, vanhanaikaisesti. Isän vanhoillisuus oli toinen tekijä ettei peltoja kivetty eikä maataloutta koneellistettu. Tulkoon kerrotuksi se, että kun appiukkoni viisikymmentäluvun alussa, Sodankylän Lokassa, jota Savosta katsottuna pidettiin ”kehityksena” muokkasi eräpeltojaan Major-traktorilla, meillä risukarhi oli vielä kovasti käytössä. Ruis meillä puitiin vielä riihessä, kun muualla sama työ tehtiin puimakoneella tai puimurilla.

Tämä vanhoillisuus meitä, Eeroa ja minua kismitti. Se oli varsinkin kesäisin ainainen erimielisyyden aihe isämme ja meidän välillä. Me pyytelimme isää koneellistamaan meidän maataloutta. Useat pyynnötkään eivät autaneet vaan työt tehtiin jatkuvasti vanhanaikaisesti käsin.

Ruista meillä viljeltiin runsaasti. Jyviä ja jauhoja ei myyty ulos, mikä jäi leipäviljasta yli se syötettiin sijoilla tai hevosilla. Ruis leikattiin käsin, lyhteet kuhiloitiin ja kuivumisen jälkeen ajettiin riiheen jossa ne kuivattiin ja sitten puitiin. Me emme tykänneet riihenpuinnista ollenkaan. Vastenmielisesti lähdimme joka kerta riihtä puimaan. Riihenpuinti mielestämme oli niin likaista ja vanhanaikaista ettemme halunneet sitä tehdä. Kaiken lisäksi kun muualla vastaava työ tehdään koneella. Ei auttanut, puiden piti vaikka uhkasimme tehdä puintilakon.

Taas oli talvi mennyt ja kesä tullut, töitä tehtiin edelleen vanhanaikaisesti. Ruishalme oli kasvanut hyvin, se leikattiin käsin ja kuhiloitiin kuivumaan. Meillä oli silloin jo puimakone ja maatalousmoottori sitä pyörittämään. Pysyimme isältä sitä että puidaan ne ruislyhteet puima-

koneella. Muistini mukaan siihen oli edellisenä kesänä saatukin jo jotakin varovaista lupaa. Mutta ei lupaus tainnut pitää. Huomasimme pettymykseksemme, että taas on isä puhdistamassa riihtä koska sieltä hänen satiinen liivinsä loistaa elokuisena aamuna.

Myöhemmin isä pyysi meitä ajamaan lyhteitä riiheen. Me ilmoitimme ettemme tule puimaan riihtä. Isä vaati ja vaati meitä riihelle. Me olimme lujina, isänkin lujista vaatimuksista huolimatta pysyimme päätöksessämme, emmekä lähtenet riihelle. Isä huomasi, että me olemme toissamme ja läksi kylältä hakemaan puintimiehiä.

Muistini mukaan Niemelän Jussi oli yksi jonka isä sai puintimieheksi. Muiden nimiä en muista, jotka olivat riihtä puimassa.

Meidän lakko oli laillinen sillä siitä oli isälle ilmoitettu jo edellisenä kesänä. Tukea lakolle emme tainneet saada keneltäkään, emme myöskään ulkopuolisilta moitteita. Olimmeko sitten jollakin lailla lakkorikkureita kun riihenpuintiajaksi menimme muihin kotitöihin? Se asia jäi meiltä selvittämättä ja oliko se edes tarpeellista selvittää. Pääasia kuitenkin toteutui, riihtä emme puineet sen jälkeen kotonamme. Riihenpuintitaito kuitenkin jäi meille ikuisiksi taidoksi.

Mutta! joku viisas on sanonut, että ”historia toistaa itseään”. En tiedä mitä se sitten oikein tarkoittaa? Kerron kuitenkin riihenpuintiasista seitsemänkymmentäluvulta.

Petulassa oli kasvatettu ruista jonka sitten Petun ale-neva polvi ja lähitutut sitten leikkasivat ja kuhiloivat kuivamaan. Korpelassa oli kylän ainoa kunnossa oleva riihi. Sinne Petu sai Arvilta riiheysluvan ruislyhteille ja niiden puinnille. Petun johdolla sitten lyhteet kuljetettiin Korpelan riiheen. Petu lämmitti riihtä niin kauan, että lyhteet tulivat puintikuiviksi.

Puintiin tarvittiin puintiväkeä ja sitä löytyi taloista sekä huviloilta. Minuakin pyydettiin puintimieheksi. Otin pyynnön nurkumatta vastaan. Sopivat riihivaatteet päälle ja puintijoukkoon. Petu antoi puintiohjeita niille jotka olivat aloittelijoita. Minä ja muutamat puintimiehet emme tarvinneet puintiohjeita, ne olivat meillä verissä.

Riihenpuinti sujui melko rivakasti. Jyvät puhdistettiin sitten käsin veivattavalla siivouskoneella. Puintiaikana totesin mielessäni, ettei tämä työ tuntunut niin pahalta kuin kaksikymmentä vuotta sitten. Jyviä tuli runsaasti. Kun riihi oli puitu sitten tietenkin saunottiin ja puhtaat vaatteet laitettiin päälle. Kyllä olo tuntui mukavalta. Kaukaisista kotini riihenpuinneista aika tuntui karsineen pahimmat muistot pois. Riihenpuintilakko jäi elämäni ainoaksi lakoksi. Lienee riihenpuintilakko vaikuttanut sen etten ole koskaan ollut hyväksymässä suuremmin lakkoilua. Tämä rukiin käsittely, pellolta viljalaariin, filmattiin kaitafilmi. Filmi on tallella arkistossani.

Rovaniemellä, elokuussa 2008

Olavi Nissinen

Tuusniemen kirkkokuoro 80 vuotta

Kirjassa Suomen Kirkkokuorot Tuusniemen kirkkokuoron perustamisvuodeksi on mainittu vuosi 1928. Kuoro-toimintaa, ehkä ei nyt niin järjestelmällistä, on ollut sitä ennenkin. Opettaja Aino Korhosen laatimaan kuoron 60 v. historiikkiin hän on haastatellut mm. Salmenkylän Hilma Juutilaista, joka oli kertonut olleensa kuorossa jo vv.1915 – 1917. Ehkä jo ennen sitäkin ajankohtaa on laulettu äänissä.

Vuonna 1908 seurakuntaan lukkariksi valittu mahtavan lauluäänen omaava Otto Huttunen. Oton esittämän vaalivirren kuultuaan silloinen kellonsoittaja, oliko Tuomas Voutilainen vaiko Heikki Mustonen, oli näpsäyttänyt sormiaan sanoen; ”Leivän lauloit poika”. Kerrottiin myös, että kerran Oton laulaessa tapulin nurkalla vainajalle saattovirttä. Ohtaanniemellä oli kaatunut halkopino. Tarina saat- taisi olla jopa tosi; Jos kevättalvella halonhakkaaja on tehnyt pinon hangen päälle, ei sen tarvitse paljon värähtää romahtaessaan. Sitä paitsi: Ohtaanniemen ”huuto” alkaa jo Kulajoesta.

Jatkuva kuorotoiminta on kuitenkin alkanut 1928, kun kanttori oli pyytänyt eläkkeelle jäänyttä kirkonkylän koulun opettajaa Kusti Pasasta ryhtymään kuoron vetäjäksi.

Mukaan tulivat mm. opettajat Jenni Keskitalo, myöhemmin Miettinen, Paul Haapkyliä, kättilö Anna Myllymäki, Pajusaaren Martta ja Sohvi, Toini ja Lyyli Välke, kanttorin rouva Saimi Huttunen, miehiä ainakin Taavetti Rissanen. Pian kuitenkin kuoron johtajaksi siirtyi kanttori Otto.

Nuorelle kuorolle iso haaste on ollut seurakunnan 150 v. juhlat vuonna 1931. Kuoroon vahvistusta on saatu Kojanlahdesta, jossa kyläkuoroa on harjoittanut opettaja Otto V. Kuusela ja Tuusjärvellä, jossa opettaja Hilja Ruht on myös ohjannut kuorolaisia.

Otto Huttusen kausi jatkui vuoteen 1950 saakka, jolloin hän jäi eläkkeelle. Vuonna 1952 kanttoriksi valittiin Kauko Mikkonen, Hänen toimikaudellaan kuoro oli suurimmillaan. Muistaakseni Ruskilassa oli harjoitukset ”seläntaus- kuorolla”, samoja kirkkokuoron lauluja. Miehiäkin oli mukavasti mukana.

Kaukon jälkeen pitempiä jaksoja kuoron johtajina toimi Sinikka Miettinen 2 jaksoa ja Maija-Leena Lehtonen 2004–2008. Nyt noin 25 laulajan kuoroa johtaa Ari Lohi. Liisa Rissanen kokoama kuoron historia löytyy Tuusniemen Pitäjänkirjasta sivulta 180,

Kuoron 4.5.2008 pidetyssä kuoron 80-vuotisjuhlassa palautettiin mieleen menneitä ja muisteltiin pitkään toimineita ja edelleenkin mukana olevia laulajia merkein ja ruusuin. Koillis-Savo lehdessä 12.5.2008 oli

juhlasta mainio reportaasi kuvineen.

Uusi kymmenvuotiskausi aloitettiin 4.10., kuoronjohtajana kanttori Ari Lohi. Kuoroon kaivattaisiin lisää miehiä, niin että pärjättäisiin parikymmenpäiselle naisryhmälle.

Kannattaisi uhrata kerran viikossa yhtenä syys- tai talvi-iltana vajaa parituntinen lauluäänen ylläpitoon tulemalla mukaan kuoron harjoituksiin, jossa on ihan leppoisaa tunnelmaa. Eipähän ole sinä aikana ”muussa pahan-teossa”.

Lauri Happonen

Kuva: Lauri Happonen kokoelmasta.

Kanttori Otto Huttunen johtaa 80 vuotispäivänään yhdistettyä Tuusniemen kirkkokuoroa, Ohtaanniemi-Paakkilan sekakuoroa, laulu ”Kesäpäivä Kangasalla”.

Eturivissä (tummat puvut) Elina Ruuskanen, Lempi Rissanen, Martta Holopainen, Aino Sannikka ja Hilka Happonen.

2. rivi: Ritva Kuronen, Annikki Laiste, Liisa Miettinen, Pentti Rissanen, Eila Rissanen, Maija Karppaamo, Ani Seppänen, Aino Korhonen.

3-4 rivi: Elli Pennanen, Jenni Miettinen, Erkki Holopainen, Aune Marttala, Lauri Happonen, Impi Kuronen, Martti Rissanen, Olli Pekkarinen, Antti Sollo ja Esko Miettinen.

Seinävuoren Rotkolaakso

Vielä muutama vuosikymmen sitten Seinävuoren rotkolaakso oli tiettömien taivalten takana, suuren yleisön tietämättömissä. Muistelen, että ensimmäinen yhteydenotto siitä, että Seinävuori voisi olla todellinen matkailunähtävyys, tuli jostain Tuusniemen kunnan ulkopuolelta. Jossain vaiheessa rotkolaaksosta oli tosin tehty luonnonsuojelualue.

Asiaa lähdettiin viemään eteenpäin. Ensin oli saatava luvat maanomistajilta, joita alueella oli useita. Maanomistajilta kysyttiin lupaa rotkolaaksoon johtavan polun käytöstä. Suhtautuminen oli myönteistä, ja lupa-asiat saatiin kuntoon. Pian Seinävuoren rotkolaaksoa ryhdyttiin markkinoimaan laajemman yleisön tietoisuuteen.

Silloin tällöin sattui pieniä yllätyksiä. Kaikki jotka tuolloin kävivät Seinävuorella, muistanevat että rotkoon johtava polku haarautui lopputaipaleella. Oikealle johtava polku oli erityisen vaikeakulkuinen. Tuona aikana Tuusniemellä oli eläinlääkäriä nykyinen Lapinlahden eläinlääkäri Jussi Mykkänen. Jussi oli tuolloin vielä perheetön mies ja kävi meillä muutoinkin kuin työasioissa. Jussin kanssa päätettiin tehdä polun risteykseen, joka kertoo mikä poluista on helppo ja mikä vaikea. Jalka tehtiin rautaputkesta, ja tekele vietiin yhteistuumiin asiaan kuuluvaan paikkaan. Muistan että kantaminen oli rankkaa puuhaa, sillä matkaa oli maantieltä lähes kilometri.

Kului muutama viikko. Sattui sitten jotakin asiaa Seinävuorelle. Mutta kuinkas ollakaan; meidän merkki oli kävellyt maantien varteen parkkipaikan kohdalle! Siivekkeet oli sijoitettu niin, että helpompikulkuinen polku oli Tuusniemen suuntaan ja vaikeampikulkuinen polku Kaavin suuntaan. Ei siinä auttanut muu kuin kantaa merkki takaisin sinne minne se kuului.

Toinen tapaus sattui hieman myöhemmin. Enso-Gutzeit, jonka mailla polku kulki, oli tehnyt talven aikana alueella hakkuita ja rotkolaaksoon johtava polku oli jäänyt kokonaan hakkuuajatteiden alle. Joku toispaikkakuntalainen oli lähtenyt heti lumien suluttua kulkemaan Seinävuorelle ja eksynyt jonnekin Pukkimäen saloille. Savon Sanomien yleisönosastossa hän sitten moitti tuusniemeläisiä harhaanjohtavista opasteista. Asian tiimoilta otettiin yhteyttä Aukusti Pöyhöseen, joka lupasikin lähettää heti seuraavana aamuna miehen raivaamaan polkua.

Vielä on jäänyt mieleen kolmas tapaus. Meille kantautui tieto, että vesi oli karannut rauhoitusalueeseen kuuluvasta lammesta. Menimme katsomaan, mitä Seinävuorelle oli tapahtunut? Näky oli kummallinen. Rantahaot töröttivät rumannäköisinä ja veden pinta oli laskenut ainakin puoli metriä. Emme tieneet, mitä asialle olisi pitänyt tehdä.

Meidät oli Puustisen Karin kanssa kutsuttu Kuopioon jonkin luontoaiheiseen tilaisuuteen. Kerroimme siellä että luonnonsuojelualueeseen rajoittuvasta lammesta oli karannut vesi tuntemattomalla tavalla. Asiaa kauhisteltiin kovasti. Muutaman päivän kuluttua saimme tiedon, että metsäoijan kaivajalle oli sattunut erehdys. Kaivu oli tarkoitus lopettaa suojelualueen rajaan, mutta tieto siitä ei ollut mennyt perille. Asia korjattiin nopeasti. Miehet täyttivät ojan, lammen

veden pinta nousi verrattain nopeasti ennalleen.

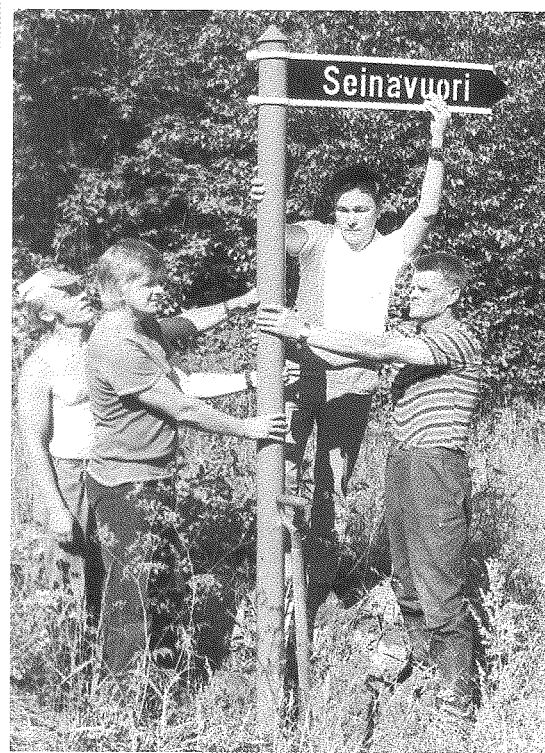
Oma lukunsa on se kuinka maantien varteen saatiin virallinen nähtävyysskyltti. Aluksi tiepiirissä vähäteltiin Seinävuoren merkitystä matkailunähtävyytenä. Lopulta lupa kuitenkin saatiin kuvassa olevalle osoittimelle ja Tuusniemen kunta teetti kyltin kilpimaalaamossa.

Vuosien mittaan on valtatie 17 varteen saatu oikein virallinen Seinävuoren matkailunähtävyydestä kertova kyltti.

Lopuksi on vielä syytä mainita, miten Tuusniemen kunnan vapaa-ajan lautakunta ja Koillis-Tuusniemen kyläyhdistys ovat olleet mukana Seinävuoren alueen kehittämisessä. Nyt kun ympäristökeskus ja kunta ovat ryhtyneet jämerämpiin toimenpiteisiin, Seinävuoren alueelle on rakennettu tie, hyvät pysäköintialueet, asiallinen taukorakennelma ja laiturit, tuo tuhatvuotinen jylhä nähtävyys on saanut arvoisensa huomion osakseen. Suuri yleisö on ottanut kohteen omakseen. Maakunnan koululaisryhmät ja erilaiset järjestöt ovat suunnanneet retkensä Seinävuorelle.

Haluankin sanoa ihailuni sitä yksimielisyydestä mitä Seinävuoren rotkolaakson kehittämisessä on vuosien aikana tarvittu.

Antti Pitkänen

Kuva: Antti Pitkäsén kokoelmasta

Opasviitan pystytyksessä: Antti Pitkänen oikealla, takana tiemestari Olavi Räsänen, vasemmalla Mikko Venäläinen. Edessä olevaa ei muisteta.

Savotta Seinävuoren maastossa

Tutustuin Seinävuoren maastoon ja kalliohalkeamaankin 1950-luvulla. Silloin tuo Susimäen kylään kuuluva tila RN:o 5:20 oli helsinkiläisten Molanderien omistuksessa. Tilan metsiä hoiti kuopiolainen Väätäisen metsätoimisto, joka oli tehnyt tilalle hakkuusuunnitelman ja leimikon.

Katsellessani leimikkoo, tulivat myös maisemat tutuiksi. Syksyisen päivän jo hämärtäessä, huomasin haavankäkkärässä ukkometsan iltasyönnöksellä. Sain se reppuuni, pitkän päiväkävelyn päätteeksi.

Oy Kaukas AB, jonka yhtiön palveluksessa olin, osti kyseisen leimikon. Puumääriä en muista, mutta suurenpuoleinen savotta siihen tuli. Se työllisti kaikki lähikylien savottamiehet. Työvoima lähenteli enimmillään sataa miestä ja kymmeniä hevosia.

Rotkonlaidalta valunut vesi on pakkasenourissa jäänyt "ylänteeksi". Vaikuttaa, kuin koski olisi pysähtynyt.

Tätä savottaa varten hinasimme Pajulahteen uivan kämpän. Siinä majoittui talven ajan työmaan ukkoherra, työnjohtaja Jussi Glaad, kämppäemäntä Ruusa ja noin 30 savottamiestä. Suurin osa miehistä asui kodeissaan. Kämpän "terävää" oli työnjohdon käytössä. Emännällä oli oma huone ja keittiö käytössään.

Käydessäni talven mittaan kämpällä useita kertoja, huomioin kuinka hyvä kuri ja järjestys kämpällä oli. Toistamiseen juovuksissa esiintynyt mies sai välittömästi lopputilin ja hänen oli poistuttava kämpältä heti. Tarmokas kämppäemäntä, keskiään jo ylittänyt Ruusa, kuultuaan miesten kiroilevan taikka puhuvan rumia, kielsi, nuhteli ja kehotti pesemään suunsa oikein saippuan kanssa.

Työn edistymisen kannalta olosuhteet eivät olleet edulliset. Tuli huono talvenpohja, kaikki vetiset notkelmat pysyivät sulina koko talven. Talvesta tuli paljoluminen ja lauha. Nämä olosuhteet haittaisivat ja hidastivat työskentelyä. Puutavara ajettiin hevosilla Pajulahteen. Pitkä ajomatka ja maaston epäkiitollisuus haittasivat kuljetusta. Niin hevoset, kuin miehetkin olivat tiukoilla.

Havaitsin, että rotkonpohjan puustokin on harventaen leimattu. Ihmettelimme, että miksi näin on päässyt tapahtumaan. Rotkon puita emme hakanneet. Onhan kautta-aikojen maiseman erikoiskohteiden puustot jätetty käsittelemättä. Tarkka-

silmäinen rotkon reunalta katselija havaitsee vieläkin leimojen aiheuttamat vilot rotkon puissa.

Olosuhteiden vaikeudesta huolimatta sodan karkaisemat sitkeät savottamiehet tekivät – sisulla ja rahan voimaallakin – savotan loppuun. Puiden ulosotto maksoi reilusti enemmän, kuin mitä laskelmat olivat. Keväällä oli Pajulahti täynnä puutavaraa, pinoja, taapeleita ja tukkilavereita.

Tuon puukaupan jälkeen tila vaihtoi omistajaa. Uusi omistaja A. Ahlström Oy:n virkailijoiden Eläkesäätiö, haki rotkoalueelle Luonnonsuojelulain nojalla rauhoituksen.

Seinävuoren rotkomaisemasta on tullut nykyisin kesäinen retkeilykohde. On siellä nähtävää talvellakin. Voi nähdä vaikka komean ukkometsan, huurteisen männyt latvassa. Usein siellä tapaa jälkiä lähes kaikkien talvella valveilla olevien nisäkkäiden asumisesta ja liikkumisesta alueella. Pupu - Jussien

Hiihtäen on helppo tarkkailla rotkoa sivuilta ja pohjalta.

harmiksi ilveskin on siellä ollut melkein joka talvinen asukas. Se tietää talven mittaan varsin monen jäniksen päänmenoa.

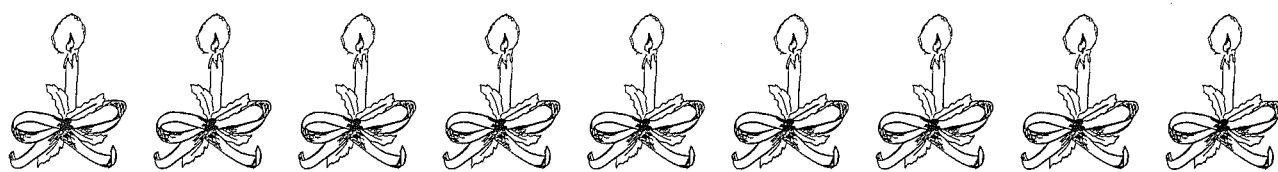
Kehottaisinkin tämän lehden lukijoita hiihtoretelle Seinävuoren maisemiin. Se olisi hyvä konsti sulatella joulukinkkua ja muutakin joulunajan ylensyömistä. Hiihtäen on helppo kulkea vaikka rotkon pohjalla. Suksimies kun ei tarvitse odottaa kunnan latukonetta avaamaan latua. Latu kun syntyy hiihdettäessä. ”Tien jos kuljet, tien on vankin, vapaa vain on umpihanki”

Rauhallista Joulua, hyvät lukijat.

Onni Ryynänen

Rotkon seinämissä kasvaa varsin monia jäkälä- ja sammal lajeja...

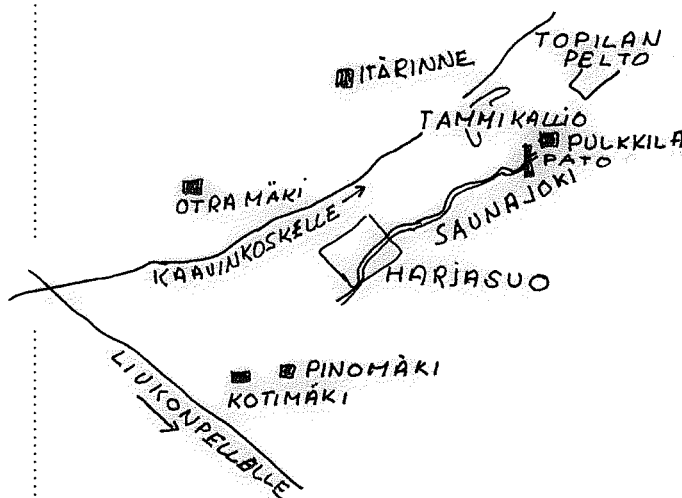
Tulvalla nostettiin veden pintaa perinnetietoa Ohtaanniemeltä

Tuusniemen Ohtaanniemellä virtaa ja on tietysti jo kauan virrannut Saunajoki. Se saa alkunsa Pinomäen talon takaa ja laskee vetensä Pinolansalolle päin ja lopulta Kaavinkoskelle menevän tien toiselle puolelle Saunajärveen. Joen alkulähteillä on Harjasuoksi ristitty noin 10 ha suuruinen viljelyksessä oleva suoalue. Aikoinaan alueelta on tehty luonnonheinää. Heinää on haluttu innostaa kasvamaan nostamalla sille vettä. On ajateltu että tulvavesi irrottaa ravinteet heinikon hyväksi. Näin muistelee kuulensa Tauno Puurunen Ohtaanniemen Rajaharjusta.

Pato, eli Tammi on sijainnut lähellä Pulkkilaa. Peruskartassa onkin Tammikallio niminen paikka. Padossa on ollut niin paljon hiekkaa, että sitä on riittänyt käytön lopputtua pelloille ajettavaksi. Näillä seuduilla ei ole savea, jota on ajettu suopelloille, niiden kantavuuden parantamiseksi. Patohiekka on siten saanut olla savea korvikkeena. Ohtaanniemellä, niin kuin muuallakin Tuusniemellä on mäkien väliin jääneet suot pitänyt ottaa viljelykseen.

Pulkkilan luona tammen jälkeen on ollut myllyrakenus. Maastossa onkin sillä kohtaa jyrkempi maasto. Kun vettä on alettu laskea Harjasuolta patoa avaamalla on jauhatuskin käynyt hyvin. Kävi kuitenkin niin, että vesi ryöstäytyi valloilleen. Oliko mahdollisesti ollut luminen talvi ja vesi nousi korkeammalle, kuin tavallisesti vai herpaantuiko padon avaajien tarkkaavaisuus?.

Vesi pääsi ryöstäytymään liian kovalla vauhdilla. Se vei myös myllyn mennessään Pulkkilan taakse, alueella missä on nykyään Topilan omistuksessa olevaa peltoaluetta. Tähän loppui veden nostaminen Harjasuolle ja myllyssä jauhaminen toteaa Tauno Puurunen.

Pyykinpesu ennen vanhaan

Ensin pyykit pantiin likoamaan korvoon. Aamulla laitettiin rannassa tuli muuripataan ja siihen otettiin vettä järvestä. Pataan pantiin lipeäkiveä nimismiehen luvalla, koska se oli myrkyä.

Pyykit pestiin pyykkilaudalla harjalla hangaten. Pesun jälkeen pyykit keitettiin padassa ja pantiin pärevasuun valumaan. Sitten pyykit huuhdottiin järvestä ja talvella avannossa. Niitä survottiin avannossa pyykkikepillä. Pyykki nostettiin korvoon ja työnnettiin kelkalla pihaan niin, että naisväen helmat menivät jäähän. Korvo nostettiin tupaan ja uunissa oli vettä lämpiämässä, jolla lämmitettiin pyykki vääntökuntoon.

Kesäisin pyykit vietiin ulos haruille kuivamaan ja talvella puimalan naruille.

Lauantaisin vaatteet otettiin ulkoa sisälle kuivamaan, jotta saatiin pyhäamuna puhtaat vaatteet päälle.

Silitettävät vaatteet silitettiin silitysraudalla, josta otettiin luoti hellalle lämpiämään. Lakanat mankeloitiin käsilaudalla; pulikalla ja aluslaudalla. Nenäliinat piti silitää

silitysraudalla. Miesten housut prässättiin märän rievun läpi silitysraudalla. Silloin ei ollut silityslautoja.

Vaatteet säilytettiin yleensä aitassa, mutta jos oli lähtö johonkin, otettiin vaatteet illalla tupaan lämpiämään. Sisällä huoneessa ei ollut vaatekomeroita.

Navetassa pidettiin eri vaatteita, jotka säilytettiin omassa komerossaan. Silloin oli erikseen pyhä- ja arkikengät ja käytössä oli myös lapikkaat. Äiti neuloi kintaita ja sukkia ja parsi ja paikkasi usein vaatteita. Siihen aikaan pidettiin pitkiä villasukkia, jotka kiinnitettiin sukkanauhaliiveihin.

Kankaat ja matot kudottiin kangaspuissa. Pellavaa lounkutettiin ja lipsuttiin. Langat keträttiin rukilla ja vyyhdistä tehtiin käämiä, jotka myöhemmin olivat sukkuloita.

*Irmu Sollo
Meijerintie*

Lämmin joulutervehdys

Kuva: Hannu Holopainen

Lämmin joulutervehdys Kosulan Palvelupäivän kävijöiltä

"Pienen kynttilän sytytän, sytytän, sytytän. Pien kynttilän sytytän Jouluksi kaikille" Petri Lehikoinen.

Syöpäyhdistyksen 20-vuotisjuhla

Sana syöpä se kavahduttaa meitä ihmisiä, mutta jos se sattuu jonkun kohdalle niin se myös koskettaa kaikkia perheen jäseniä ja läheisiä ihmisiä. Ja se vain lisääntyy nykyaikana niin kuin Maaherra Ala-Kapee totesi Pohjois-Savon Syöpäyhdistys ry:n Tuusniemen osaston 20-vuotisjuhlassa Tuusniemellä, joka oli 7.9.

Vuonna 1988 Anna-Liisa ilmoitti Koillis-Savo lehdessä, että on perustamiskokous syöpäyhdistykselle ja kansa kuuli kutsun. Tuli 52 ihmistä ja niin tuli perustettua Tuusniemelle syöpäyhdistys. Vetonaulaksi oli tullut Helka Hynninen miehensä kanssa.

Silloin 20 vuotta sitten oli ihmisillä aikaa ja intoa toimia yhdessä ja kansa oli nuorempaa väkeä täällä Tuusniemelläkin. On niin että jotkut on ollut alusta lähtien jäseniä ja toimineet eri tehtävissä. On oltu keräämässä rahaa lippailla ja ovelta ovelle myyty arpoja ja kaikenlaisissa tapahtumissa myymässä leivonnaisia ym. josta on saatu rahaa jolla on ositettu vuodeosastolle kipupumppuja ja sellaisia sänkyjä jotka toimivat nappia painamalla ja ovat avuksi työntekijöille.

On mainittava myös tämä Koistisen säätiö joka on ollut tukemassa toimintaa nuorten tupakanpolton kampanjan vastaisissa toiminnassa.

Nykyisin nämä henkilöt jotka on ollut vetämässä ja toiminnassa mukana vanhenevat ja "laiskistuvat". Olisi hyvä saada nuorempaa porukkaa mukaan. Tervetuloa nuoret syöpäyhdistyksen toimintaan.

Näitä ajatuksia kirjoitti Annikki.

Kuva: Anna-Liisa Happonen.

Juhlapuhuja Maaherra Pirjo Ala-kapee-Hakulinen. Hänen oikealla puolella Anna-Liisa Happonen ja vasemmalla Liisa Kokkonen. Maaherralla sylissään lahjaksi saamansa Tuukkalan pukuun puettu nukke.

Kummitusjuttu

Siihen aikaan 1940-luvulla kun olin lapsi, niin vanhemmat ihmiset kertoivat paljon kummitusjuttuja. Tällaisten kummitustarinoiden kertominen on vähitellen hiipunut melkein olemattomiin. Lapsesta tällaiset tarinat olivat pelottavia ja varsinkin yksin pimeässä pelotti joskus kovasti.

Paronjärvestä laskee Rikkaveteen Liukonjoki. Joessa on Liukonpellon kylän kohdalla maaston laskemisen ansiosta voimakkaampi virtaama. Siinä oli aikoinaan usean talon yhteinen mylly ja Paakkila – Liukonpelto välisen kärrytien silta. Myllyn takia joen alajuoksua kutsuttiinkin Myllyjoeksi.

Yleisesti puhuttiin että myllyn kohdalla pimeän tultua kummitukset tulevat esiin. Niinpä koulumatkoja kuljettaessa sillan kohdalla askeleet tiivistyivät tai muuttuivat joskus peräti juoksuaskeleiksi. Vaikka oltiin kuultu niistä kummituksista kerrottavan vähemmän pelottava tarina.

Kylän hieman yksinkertaisempi mies oli pimeänä syksyiltana käymässä naapurissa. Talossa vierailijaa peloteltiin kotimatalla mahdollisesti myllyn sillalla iltaisin esiintyvistä kummituksista. Vieras pysyi kuitenkin kannassaan ettei myllyn sillalla kummittele. Kun vieras teki kotiin lähtöä, niin talon kaksi aikamiespoikaa kiihuhti edellä valkoisten lakanoiden kanssa sillan luo odottamaan vierastaan. Ainakin sinä iltana oli kummitukset paikalla. Kyseinen mieskin muutti kantansa kummituksiin ja todisti usein toisillekin ihmisille niitä itse nähneen.

Juhani Mustonen

Tuusniemen kansalaisopisto 40 vuotta

Tuusniemen kansalaisopiston perustaminen sattui ajankoh- taan, jolloin erityisesti maalaiskuntien kiinnostuksen kansa- laisopistojen perustamiseen on sanottu heränneen eli 1960-lu- vulle vuonna 1962 voimaan tulleen uuden valtionapulainsää- dännön vaikutuksesta. Opistojen tehtävä määriteltiin silloin myös uudelleen ja entistä avarammaksi ja valtionapu koro- tettiin viidestäkymmenestä seitsemäänkymmeneen prosent- tiin. Nämä samoin kuin eräät muut vähäisemmät uudistukset paransivat huomattavasti opistojen toimintaedellytyksiä sekä taloudellisesti että muutoin. Valtionapujärjestelmän uusimi- sen lisäksi opistotoiminnan aloittamiseen Tuusniemellä on varmaan pidettävä myös sitä opetuksen tarvetta, jota kansa- laisopiston katsottiin voivan tyydyttää.

Niinpä opetusministeriön 14.6.1968 antamalla päätöksel- lä myönnettiin Kaavin ja Tuusniemen kunnille oikeus pe- rustaa työkauden 1968-1969 alusta valtionapuun oikeuttava kansalaisopisto, jonka ohjesäännön kouluhallitus vahvisti vielä kesäkuun lopulla. Työohjelman mukaan opiston sijain- tikunta oli Tuusniemen kunta ja sen toiminta-alueena Tuus- niemen ja Kaavin kunnat.

Tätä ennen kyseisten kuntien kunnanvaltuustot olivat hy- väksyneet opiston ylläpitämistä koskevan sopimuksen, joka perustui ns. yhteisomistukseen. Samalla oli päätetty anoa opiston ylläpitämiseen opistolain ja -asetuksen edellyttämää 70 prosentin suuruista valtionavustusta ja vähävaraisille kun- nille myönnettävää 15 prosentin suuruista lisäavustusta.

Sopimuksen mukaan opistolla oli yhteinen johtokunta ja yhteinen rehtori. Opiston nimeksi oli sovittu Kaavin ja Tuus- niemen Opisto. Tasapuolisuuden vuoksi opiston nimessä pi- ti Kaavi olla ensimmäisenä, koska rehtori oli Tuusniemen kunnan viranhaltija ja hallinto hoidettiin Tuusniemeltä. Sa- moin tasapuolisuuden vuoksi puheenjohtaja valittiin Kaavil- ta ja varapuheenjohtaja Tuusniemeltä.

Ensimmäiseen johtokuntaa kuuluivat puheenjohtajana Kaavin kunnanjohtaja Pekka Itkonen ja varapuheenjohtajana Tuusniemen kunnanvaltuuston puheenjohtaja Mikko Korho- nen. Muut jäsenet olivat Tuusniemeltä kansakoulunopettaja Erkki Halonen ja palopäällikkö Arvo Forsman sekä Kaavil- ta kansakoulunopettaja Esko Pakarinen ja maanviljelijä Tau- no Saastamoinen.

Opiston ensimmäiseksi rehtoriksi valittiin 26.8.1968 pi- detyssä johtokunnan kokouksessa hum.kand. Alpo Marku 1.9.1968 alkaen.

Ennen Kaavin ja Tuusniemen opiston perustamista oli kansalaisopistotoimintaa ollut Tuusniemellä parin vuoden ajan Outokummun Opiston alaisena, kun sen sijaan opisto- toiminta Kaavilla oli täysin uutta.

Opiskelijoita oli ensimmäisenä työvuonna 1968-1969 yh- teensä 693, joista Tuusniemellä 387 ja Kaavilla 525. Koska opiskelijamäärä näin osoitti jatkuvaa kasvua, katsottiin Kaa- villa tässä vaiheessa aiheelliseksi erota omaksi itsenäiseksi opistoksi vuoden 1972 syksyllä. Opistossa oli sitä perustet- taessa vain rehtori päätoimisena viranhaltijana. Opettajat olivat sivutoimisia tuntiopettajia. Tarpeen vaatiessa otettiin myös luennoitsijoita.

Ennen eroamista saatiin syksyllä 1971 opiston toimistos- sa käyttää vähäisessä määrin tilapäistä toimistoapua. Vuoden 1973 syksyllä perustettiin koulutoimiston ja kansalaisopiston yhteinen toimistoapulaisen virka, johon valittiin merkantti Riitta Antikainen ja 1.9.1975 saatiin opistoon päätoiminen toimistoapulaisen virka, johon valittiin merkonomi Pirkko Rissanen ja vuoden 1977 alusta merkonomi Anja Marku. Kyseinen virka muutettiin kanslistin viraksi vuonna 2001.

Ensimmäinen päätoiminen opettajan virka perustettiin 1.8.1986 alkaen tekstiilityöhön, jota hoitamaan valittiin koti- teollisuusohjaaja Jaana Anttila ja hänen jälkeensä pariksi vuodeksi kotiteollisuusopettaja Seija Laine-Kinnunen ja 1.8.1989 alkaen kasvatustieteiden maisteri Tiina Räsänen.

Vuonna 1989 saatiin perustaa myös Kaavin, Tuusniemen, Juankosken ja Nilsin kansalaisopistojen yhteinen päätoimi- nen atk-opettajan virka. Kyseinen virka on ollut täyttämättä vuodesta 1998.

Opiston pitkäaikaisen rehtorin jäätyä eläkkeelle 31.5.2003 Tuusniemen kunta osti aluksi rehtoripalvelut Juankosken kunnalta. Vuoden 2005 alusta väliaikaisena rehtorina on toi- minut opiston kanslisti Anja Marku.

Toimipaikat ja opiskelijamäärät

Opiston toimisto sijaitsi aluksi vanhalla kunnanvirastolla ol- len välillä muutaman vuoden ajan ns. veteraanitalon alakere- rassa kunnes se vuoden 1977 alussa siirrettiin peruskoulun yläasteelle ensin kirjaston entisiin tiloihin ja sitten talonmie- hen entiseen asuntoon. Elokuusta 1993 lähtien opiston toi- misto on ollut uudella virastotalolla. Opetustiloina on käytet- ty vuosittain pääasiassa peruskoulun tiloja ja lakkautettuja kouluja ja muita kunnan tiloja sekä lisäksi vuokrattu vähäi- sessä määrin opetustiloja yhdistyksiltä ja yksityisiltä. Keskus- paikkana on aina ollut peruskoulun yläaste. Toimipisteitä on ollut vuosittain noin 20.

Kaavin kunnan erottua 1972 opiskelijamäärä kasvoi kum- massakin opistossa. Tuusniemellä se nousi noin 650:een, vaih- dellien nykyään vuosittain 700 opiskelijan kahden puolen. Tä- mä merkitsee sitä, että lähes 25 prosenttia kuntalaisista käyt- tää vuosittain opiston palveluja. Lisäksi on muistettava, että kunnan väkiluku on pudonnut viimeisen 40 vuoden aikana 5870:stä nykyiseen 2936 asukkaaseen eli puoleen entisestä.

Kurssimaksut

Alkuvuosina opistossa perittiin vain kolmen markan suu- ruista opintomaksua, josta kunnan osuus oli 2 markkaa ja opistolaiskunta sai markan. Sillä sai osallistua kaikkiin pii- reihin. Kunta luopui osuudestaan vuonna 1972 jättäen sen opistolaiskunnalle mutta otti vuoden 1992 alussa maksun uudelleen käyttöön 60 markan suuruisena. Seuraavana vuon- na siirryttiin lopulta kurssikohtaisiin maksuihin.

Opetustoiminta

Opintoryhmiä on ollut vuosittain noin 70-80. Alkuvuosina opintoryhmistä kolme neljäsosaa oli sivukylillä ja yksi neljäsosa kirkonkylässä. Kirkonkylään suuntautuneen muutto-liikkeen vuoksi suhde kääntyi kuitenkin vähitellen päinvastaiseksi. Taiteen perusopetus siirtyi opistolle vuoden 1995 alussa.

Opetettavista aineista suurimman ryhmän ovat muodostaneet koko opiston toiminta-ajan erilaiset kädentaitoihin ja taideaineisiin liittyvät piirit sekä musiikki-, liikunta-, kansantanssi-, laulu-, näytelmäpiirit.

Vuosien mittaan on opiskeltu erilaisten koriste- ja käyttötekstiilien valmistusta, ommeltu vaatteita ja kansallispukuja, kudottu mattoja, nyplätty pitsiä, ommeltu ryijyjä, valmistettu veneitä, tehty tuohitöitä, muotoiltu keramiikkaa, maalattu posliinia-, ikoneita ja tauluja, pauloitettu verkkoja, valmistettu pilkkejä, tehty kaappikelloja ja huonekaluja, täytetty eläimiä, punottu pajua, entisöity huonekaluja jne. Monessa talossa oli varastossa venelautoja. Niinpä erityisesti 1970-luvulla monella kylällä valmistettiin lautaveneitä opiston piireissä.

Maanviljelijät tulivat 1960-luvun lopulla kirjanpitovelvoitiksi. Tämän vuoksi opistossa järjestettiin 1960 ja 1970-luvun vaihteessa lähes joka kylällä maatalouden kirjanpito-kursseja.

Alkuaikoina yhteiskunnalliset luento- ja keskustelupiirit olivat suosittuja ja monet oppivat konekirjoitustaidon opistossa, nykyisin opiskellaan tietotekniikkaa. Opistossa on vuosien kuluessa opiskeltu monenlaisia kieliä, kuten englantia, espanjaa, italiaa, saksaa, ranskaa, ruotsia, venäjää, viroa ja viittomakieltä.

Erilaisia kursseja on pidetty paikallisen kysynnän mukaan mm. luottamushenkilö-, paikallisosas-, tietokoneen ajokortti-, saaristo- ja rannikkolaivuri-, järjestyksenvalvoja- ja ensiapukurssit sekä elintarvikehygieniätestit. Lisäksi on ollut ammatillisia kursseja kuten perhepäivähoitaja- ja kotiaivustajakurssit.

Myös viime vuosina suosittuja aineita ovat olleet edelleen erilaiset kädentaito- ja taidepiirit, kielipiirit sekä kuntosalikurssit ikääntyneille. Painopistealueita on ollut terveyden edistäminen, tietotekniikka, kielet sekä suomenkieli maahanmuuttajille.

Koillis-Savon alueen opistojen kanssa on vuosien kuluessa ollut useita yhteisiä hankkeita kuten Arvima, Vauvasta vaariin, tartu opin haaviin, Kestävä kehitys ja Suomen kieltä maahanmuuttajille. Lisäksi oli tietotekniikan opetusta eri kyliä kiertävässä ”mikrolinikassa”, joka oli kunnostettu Tuusniemen entisestä kirjastoautosta ja johon hankerahalla ostettiin salkkumikrot ja opetusta antoi yhteinen atk-opettaja. Opistossamme on viime vuosina aloitettu yhteistyö sekä Kuopion että Joensuun avoimen yliopiston kanssa ja opistolaisilla on näin ollut mahdollisuus etä- ja monimuoto-opiskeluna suorittaa joitakin yliopiston peruskursseja omassa tai lähiopistossa.

Opiston alkuvuosiin verrattuna opetus on järjestetty myös yhä enemmän kurssimuotoisesti.

Kansalaisopiston johtokunta lakkautettiin vuoden 1993 alussa ja tehtävät siirrettiin koulutuslautakunnalle. Saman vuoden alussa muuttui myös opistoa koskeva lainsäädäntö.

Silloin uusi kansalaisopistolaki korvasi kolmekymmentä vuotta voimassa olleen lain ja asetuksen kansalais- ja työväenopistojen

valtionavusta. Uuden lain mukaan opiskelijoille ei enää asetettu ikärajaa ja opintopiirin ryhmäkoosta päättämien jäi kuntatasolle. Alaikäraja oli ollut siihen saakka 16 vuotta tai oppivelvollisuuden suoritus. Ainoastaan musiikkia oli saanut opettaa vuodesta 1974 kouluhallitukselta anotulla luvalla alle kuusitoistavuotiaalle. Samalla muuttui opistojen valtionavut menoperusteisesta suoriteperusteiseksi siten, että opistojen saamat rahat määräytyvät vuosittain opetushallituksen myöntämien opetustuntien mukaan. Uudistus merkitsi pienempää valtioapua mutta toisaalta opistojen toiminta helpotui monessa suhteessa, koska enää ei oltu sidoksissa valtion holhoukseen siinä määrin kuin ennen, vaan päätökset on voitu tehdä kuntatasolla.

Opistolaiskunta ja muu toiminta

Opistolaisten omaehtoista vapaata opistolaiskuntatoimintaa on järjestetty opistossa sen perustamisesta lähtien. Aluksi kokouksien osanottajat olivat eri opintoryhmien edustajia, kunnes työvuoden 1970 alussa opistolaiskunta järjestäytyi ja sitä johtamaan valittiin johtokunta ja samalla vahvistettiin opistolaiskunnan säännöt. Ensimmäiseen opistolaiskunnan johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Martti Tirkkonen, sihteerinä Arvo Forsman ja muina jäseninä Anja Hyttinen (Marku), Kaija Hämäläinen (Hassinen) ja Matti Poutiainen. Opistolaiskunnan toimintamuotoihin kuului pääasiassa teatteriretkien, muiden retkien ja illanviettojen järjestäminen sekä opintoryhmien taloudellinen tukeminen ja osallistuminen opiston tilaisuuksien järjestämiseen. Opistolaiskunnan toiminta loppui 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Opistossamme on järjestetty vuosittain keväjuhla, jossa musiikki-, laulu- lausunta- ja näytelmäpiirien osanottajat ovat päässeet esiintymään. Juhlan yhteydessä on ollut myös aina kädentaitoihin ja taideaineisiin liittyvä näyttely, johon on saatu töitä työvuoden aikana tehdyistä töistä.

Ensimmäinen keväjuhla pidettiin vuonna 1969 Hiidenlahden maamiesseurantalolla ja seuraava kirkonkylän työväentalolla. Muut on aina järjestetty peruskoulun yläasteen pienessä salissa. Vain kerran on jouduttu jättämään keväjuhla ja työnäyttely pitämättä peruskoulun yläasteen peruskorjauksen vuoksi.

Lisäksi lukuvuosien aikana on järjestetty pienempiä näytelyitä, jotka on usein pystytetty kirjastoon sekä musiikkilaulu- ja lausuntatilaisuuksia.

Opistomme esiintyvät ryhmät osallistuivat myös vuosittain 1970-luvulla ns. Savo-Karjalan opistopiirin kulttuuri-, talvi- ja kesäpäiville. Näistä viimeksi mainitut järjestettiin Tuusniemellä 8. ja 9.8.1975, jolloin niihin oli osallistujia 24 opistosta. Esiintyvistä ryhmistä kansanmusiikkipiiri eli Tuusniemen Pelimannit ja kansantanssi- ja laulu- ja lausuntapiirit ovat olleet vuosien ajan näkyvästi esillä kunnan kulttuurielämässä ja tehneet Tuusniemeä tunnetuksi myös oman kunnan ulkopuolella. Myös näytelmäpiirien esityksiä on voitu seurata vuosien mittaan erilaisissa opiston ulkopuolisissa tilaisuuksissa ja kesäteatteriesityksinä.

Koska kansalaisopisto on monessa suhteessa ihmisten

keskinäiseen vuorovaikutukseen perustuvaa toimintaa, opisto on tehnyt yhteistyötä kunnan eri hallintokuntien, järjestöjen, yhdistysten ja naapuriopistojen kanssa.

Opistomme on pyrkinyt vastaamaan ajan haasteisiin ja siten antamaan opiston opiskelijoille mahdollisuuden omien tietojensa ja taitojensa kartuttamiseen. Tuusniemen kansalaisopisto on näiden 40 toimintavuoden aikana vakiinnuttanut asemansa Tuusniemen kuntaan kuuluvana erottamattomana osana ja saavuttanut tason, jolta kuntalaisten on hyvä siirtyä uudelle vuosikymmenelle jatkamaan opiskelua, harrastamaan, viihtymään ja hakemaan uusia virikkeitä elämäänsä.

Alpo Marku
Anja Marku

Kuva: Kansalaisopiston arkisto.

Tuusniemen kansalaisopiston kansanmusiikkipiiri 1974 vas. Väinö Poutiainen, Esko Hyvärinen, Lauri Happonen, Otto Voutilainen, Viljo Happonen, Erkki Holopainen, Aulis Kröger, Toivo Räsänen.

Kuorma-auton lavalla Kuopiosta

En ole aivan varma oliko vuosiluku 1945 vai 1946, kun äitini, sisarenpoika ja taisi veljenikin olla mukana, kun tulimme Uurtajan kuorma-auton lavalla Kuopiosta Tuusniemelle. Meillä oli kissa mukana pahvilaatikossa. Kissalla oli hieno nimi Sirkku Hannele. Se oli Helsingissä pudonnut kerran neljännen kerroksen ikkunasta yrittäessään pyydystää lintuja, jotka kiusasivat sitä kaartaen sen nokan edestä. Kissa kurkotti tassullaan hiukan liian kauas ja putosi maahan. Onneksi se ei kovin paljoa sattanut itseään, mutta jotain sille tapahtui, sillä sen jälkeen se ei koskaan enää nukkunut jalat allaan niinkuin kissat yleensä, vaan koivet pitkään. Eikä se välittänyt poikakissoista, vaan ajoi ne tiehensä jos yrittivät sitä lähennellä.

Olimme tulleet yöjunalla Kuopioon Helsingistä ja tavaraa oli mukana valtavat määrät kesän viettoa varten. Menimme ensiksi syömään johonkin kupilaan, jossa myös kissa sai oman makkaransa ja ehkä maitoakin. Eipä siihen aikaan olleet kovin kummoisia ihmistenkään ruuat. Kova pula-aika vallitsi, vaikka sota olikin loppu.

Valmistauduimme linja-autoasemalle Tuusniemen Koivurantaan mökille mennäksemme. Mutta kun tulimme Linja-auto-asemalle ei yhtään linja-autoa ollut lähdössä koko päivänä minnekään. Siihen aikaan linja-autot, jos niitä kulki, olivat tupaten täynnä väkeä.

Meitä oli iso joukko ihmisiä odottelemassa pääsyä Joensuuun tielle lähtevään autoon. Lopulta paikalle ajoi kuorma-auto jonka lavalle kiipesimme koko porukka, niin että se oli ääriään myöten täynnä.

Kun auto oli lähdössä saapui paikalle poliisi. Hän määräsi kaikki tulemaan alas lavalta. Kuorma-autolla ei ollut lupaa kuljettaa ihmisiä. Muut ihmiset lähtivät jonnekin, mutta äiti jäi neuvottelemaan poliisin kanssa.

Äiti selitti, että hänen oli aivan mahdotonta jäädä päiväksi ja yöksi kadulle Kuopioon, jossa meillä ei ollut ketään tuttavina. Eikä poliisi voisi antaa äidin lasten, tavaroiden ja kissan kans-

sa mennä kuorma-autolla Tuusniemelle. Lopulta poliisi heltyi ja me saimme kiivetä takaisin lavalle. Ei siellä muistaakseni penkkejä ollut, vaan istuimme joidenkin sementtisäkkien päällä. Muut ihmiset olivat päättäneet jymäyttää poliisia. He olivatkin kävelleet noin puolenkilometrin päähän ja odottelivat siellä autoa. Kun auto tuli koko porukka kiipesi jälleen lavalle. Mutta poliisi oli arvanut aikeet ja ilmestyi jälleen, kun auton piti lähteä. Hän komensi kaikki muut taas pois autosta, mutta me saimme jäädä. Auto lähti liikkeelle ja ihmiset huusivat vihaisina: Miten ihmeessä tuo akka on saanut luvan olla tuossa autossa.

Muutamien kilometrien päästä kuljettaja poimi vielä yhden miehen autoon. Siellä me sitten lavalla matkasimme. Tuulistahan siellä oli, mutta oli keväät eikä kovin kylmää. Kyyti ei tietenkään ollut kovin mukavuuksin varustettu, mutta me iloitsimme, kun pääsimme mökille kesää viettämään. Siihen aikaan kulki hyvin vähän autoja. Nyt niitä kulkee mökkimme ohi yli 2000 tunnissa.

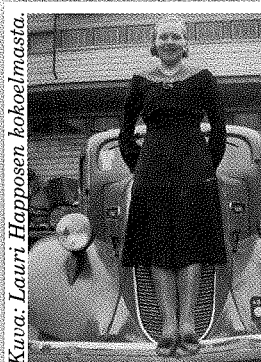
Silloin kulkivat pääasiassa vain posti-auto, Joensuuainen, kutenyhtä niistä kutsuimme ja Ruposen linjuri kai Heinävedelle. En tiedä miksi silloin ei kulkenut yhtään linja-autoa, kun meidän piti Tuusniemelle tulla. Uurtajan ja Harjun kuorma-

autoja kulki joskus ja jokunen taksi. Olimme niin kiitollisia Uurtajaa kohtaan, että kun Uurtajan kuorma-auto meni ohi, me seisoimme aina tien vierellä sisarenipojan kanssa ja hurrasimme sille.

Vaikka ei silloin ollutkaan joulu, kun tänne tulimme, niin sekä auton kuljettaja, että se poliisi, joka lupasi meidät kyytiin antoi meille ikimuistettavan lahjan ystävällisyydellään.

Jospa tänä jouluna muistaisimme Häntä, Jeesusta, joka on antanut meille parhaan lahjan mitä antaa voi oman itsensä uhraamalla mahdollisuuden päästä lopulliseen kotiin Taivaan valtakuntaan, jos vain otamme tuo lahjan vastaan ja uskomme Häneen.

Tuulikki Metsola

Uurtajan ensimmäinen Ford kuorma 1940.
Koristeena Helvi
Savolainen myöhemmin
Holopainen Apajalahti
Vihtaniemi.

Kuva: Lauri Happonen kokoelmasta.

Jäätsalon saari

Saari keskellä Juojärven, asumaton erämaa ollut ennen. Kunnes lännestä sinne miehet sous. He tulivat Vehmersalmelta tuolta. Majapaikkaa katselemaan. Koistiset sinne kotinsa laati. Alkoivat peltoja perkaamaan.

Antti asettui saaren länsipäähän. Paavo keskelle saartamajansa laati. Nimet taloille tuli Anttila ja Paavola. Ei tiedoissa ole minulla kumpi Paavoloista vanhempi on. Paavoloita oli kuitenkin myöhemmin kaksi. Ylä- ja Ala-paavoloiksi ne nimitettiin.

Siellä veljekset peltoja raivaamaan ryhtyi. Kasket aivan ensin kaadettiin. Sieltä harmaana kaskan savut taivaalle leijaillemaan nousi. Kun kaski oli vierretyksi saatu, alkoi raadanta raskaampi. Kyntäminen kyllä taitoa ja tarmoa vaati. mutta Esi-isämme periksi antaneet ei.

Näin Esi-isämme uurastivat siellä Juojärven keskellä auton saaren mailla, leipää haalaten. Sileimmät alueet jätettiin sitten pelloiksi, joita alettiin jatkuvasti kyntää ja kylvää. Näin Esi-isämme valloitti monet korpimaat.

Eipä paikka mitään korpea ollutkaan, vaikka asumatta aiemmin oli jäänyt. Saari oli suurimpia Juojärven. Kylläpä siihen kelpasi kotinsa laittaa. Vesi oli ympärillä lähtipä mihin suuntaan tahansa. Eipä nykyaikaisilla kuluvälineillä tekisi asukkaille haittaa.

Paljon pieniä saaria ympärillä sun, olet kuin lintuemo, joka ottaa poikasensa siipiensä suojaan. Huomattavimmaksi mainitsen Laitasaaren, joka Punkaharjulle vertoja vetää.

Siellä kun astelet saaren harjulla, saat katsella kauas Juojärven kaunista pintaa. Se lohduttaa mieltä ja lämmitteää rintaa. Mistäpä paikan kauneimman löytää voit? Täällä lintujen laulut hyvin kutsuvasti soi.

Jäätsaaren talot vaurastuivat taitavasti. Viljaa tuotti runsaasti vierretty kaski. Aitan seinää nostaa pitää että viljat sopisi kaikki sisään.

Kylläpä Koistisen suku levisi saarella siellä rakennettiin uusia taloja lisää vielä. Seitsemän taloa sinne tuli. Torppia vielä kaksi lisää. Asukkaita näissä oli kuutisenkymmentä miestä ja naista. Kaikki ne söivät aina talossaan samasta vaista.

Nytpä saari on tyhjäksi tullut. Ei siellä lainehdi kauniit viljapellot. Ei soi laiturilla karjan kellot. Petäjän härkimet pellon pinnan peittää. Ei tuo Tuulikki maitoa kotiin mistä velliä keittää.

Näin jää Esi- Isien raadannat huonoon valoon. Eipä vastata hyvää päivään jos poikkeaa taloon. Huvila-asukkaita siellä kesällä tapaa. Siellä ne kauniilla hiekkarannalla makaa. Näin on peitetty Esi - Isien jälki. Ei möyhennä enää peltoja auran kärki.

Laatinut 1980 luvulla Lauri Heiskanen Kojanlahti

Jäätsalon saaren historiaa

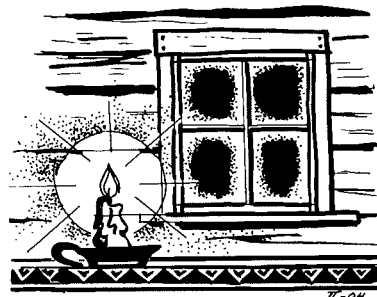
*Ote Tuusniemen Pitäjän kirjasta v, 2000
Matti Räsänen*

Lehtori Olli Koistinen, joka on selvittänyt omaa Jäätsalosta polveutuvaa sukuhaarassa, katsoo, että ensimmäisenä muutti Jäätsaloon Vehmersalmelta 1600-luvun puolella Antti Koistinen, joka tultuaan saarelle kiipesi ensin länsimantereen puolella korkeimpaan honkaan ja sitten saaren korkeimmalla kohdalla ja valitsi mökillensä paikan Koiralammin rannalta eli nykyisten päätalojen paikalta. Saaren rakennuksissa oleva vanhin vuosiluku on 1706 kalmoaitan eli vainajien aitan oven yläpuolella.

Antti Koistinen ei ole ainut, joka on asunut Jäätsalossa 1600-luvulla. Siitä pari esimerkkiä.

Henkikirjassa Heikki Koistinen ja Juho Poutiainen mainitaan Juurikkamäen kylän nimen alla 1670-luvulla ja Juho Poutiainen maakirjassa Vehmersalmen kylässä. Näin on mahdollista, että Heikki ja/tai Juho asui Jäätsalossa tuona aikana.

Toinen varmempi tapaus on vuodelta 1696, kun Jäätsalosta kotoisin olevan Heikki Paavonpoika Koistisen ja Vehmersalmelta kotoisin olevan Heikki Antinpoika Koistisen tekemä eräitä maakappaleita koskeva sopimus vahvistetaan talvikäräjillä em. vuonna. Sopimuksen mukaan Heikki Paavonpoika Koistinen luovuttaa Heikki Antinpojalle Kauhaniemen, Tijansaaren, Rapasalon ja Varpasaaren, sekä siellä olevat muut pienemmät saaret, kun taas Heikki Antinpoika luovuttaa Heikki Paavonpojalle Jäätsalon ja Pakkasalon saaret sekä Vihtaniemen.

Erkki Lehikoinen 8.3.1928–5.4.2008

Sydämeni on tulvillaan kauniita sanoja. Mieleni täyttää syvä kiitollisuus kun minä muistan sinua, Erkki.

Erkki, sinä olet niitä viimeisiä vanhanajan renkiä. Rahallista palkkaa et vaatinut, etkä saanut. Kuuluit Happolan taloon, niin kuin me kaikki muutkin. Sait perheemme jäsenenä kaiken sen mitä tarvitsit. Vaatteet, ruuan ja jokapäiväisen huolenpidon. Sait matkustaa ja nauttia monista hetkistä perheemme parissa. Tutuksi tulivat sinulle monet Euroopan ja Aasian maat, sekä Afrikka. Muistan kun kiipesimme Oslossa Holmenkollenille käydessämme Norjassa ja Ruotsissa.

Mielestäni sait sen kaiken joka olisi ollut mahdollista käteen maksetun palkan myötä. Olit ahkera, sinulla oli järjestys työillesi. Teit sen uskollisesti ja käskemättä. Maatalon töitä voimiesi ja ymmärryksesi mukaan.

Sinulta löytyi aina sopivat sananparret tarvittaessa ja ne osuivat naulan kantaan, kun olit hyvällä tuulella, laulu raikui. Erikoisesti jäi mieleeni eräs kesäinen sunnuntaiaamu, kun kaivosta kippasit vettä maidon jäähdytysastiaan ja lauloit ”kesäpäivä kangasalla”. Se oli minulle sen aamun Jumalanpalvelus, ilma oli tyyni ja hyvin siihen sopivat laulun sanat: ”Oi taivahan pyhä Herra, sä Isämme armias, kuin on mun maani kaunis, kuin ihana taivahas. Suo järveimme sähköyellä, sun lempesi tulta niin. Herra intoa anna, ain maatamme rakastamaan”.

Olit innokas lukemaan. Kirjastoauton ahkera käyttäjä. Luit sotaa kuvaavia kirjoja, Kalle Päätalon tuotannon ja Tuntemattoman sotilaan, moneen eri kertaan. Sinulle oli

tärkeää kirjastoautolla käynti ja kaupan loputtua myös myymäläautolla. Sanoit: Tiistaina kirjasto ja torstaina kaljasto.. Kun myymäläauto lopetti, sanoit: ”Minun takia varmaan kaljaston lopetti, mutta jäipähän kirjasto”.

Olit perheessämme kodin vartija, sinut aina löysi kun kotiin tultiin. Tuvan lämmittämisen olit oppinut ja huolehdit siitä. Olit tullut Happolaan jo noin 10-vuotiaana. Tästä käsin lopetit kansakoulun, kävit rippikoulun ja sotaväen. Sen jälkeen olit ollut puoli vuotta Hiidenlahden Nissilässä. Olit käynyt Happolassa ja kertonut kylällä että kävin kotonani. Ukko-Jussi oli kuullut tämän sanomasi ja seuraavan kerran kun tulit käymään, oli hän sanonut: ”Tule vain kotiisi jos haluat”. Niimpä seuraavat vuosikymmenet kuluivat sinulta kotonasi, Koivulahden Happolassa. Hyvä niin.

Viimeiset vuodet vietit vanhustentalossa. Ja viimeiseksi palvelukeskuksessa ja vuodeosastolla.

Sait viettää 80-vuotisjuhiasi, voimasi kuitenkin uupuiivat. Rauhallisesti nukahdit pois.

Olisit vielä halunnut nähdä kesän ja käydä kotona. Mutta matka päättyi ennen kesää. Vielä sairaalassa laulelit Edlankajärven jäätä, hoitohenkilökunnalle ja meille muille vierailijoille viritit laulun voimiesi mukaan.

Me kaikki läheiset muistamme sinua Erkki kaivaten ja suurella kiitoksella työstäsi ja elämästäsi kanssamme.

Anna-Liisa ja lapset perheineen

Kuva: Anna-Liisa Happosen kokoelmasta.

Koulutieni

Etelä-Tuusniemen koulun oppilaiden ajatuksia koulutiestään

Minä herään 7.10. Lähden ajamaan polkupyörällä tienvarteen. Matkalla näen kaksi kesämökkiä ja yhden talviasukkaan talon. Matkalla näkyy peltoa ja metsää. Odotan linja-autoa ison kuusipuun vieressä. Linja-auto tulee noin 8.00. Kun istun linja-autossa, näen mökkejä, metsää, peltoja, taloja, autoja, maitolaitureita ja tienristeyksiä. Kun koulu lähestyy, niin tulee minun luokkakaverini autoon ja me juttelemme. Pian olemme koululla ja koulu päivä alkaa. Kotimatka on samanlainen paitsi toisin päin. Joskus näen naapurin hakemassa postia. Kun olen kotona, viskaan repun lattialle ja rupean syömään välipalaa.

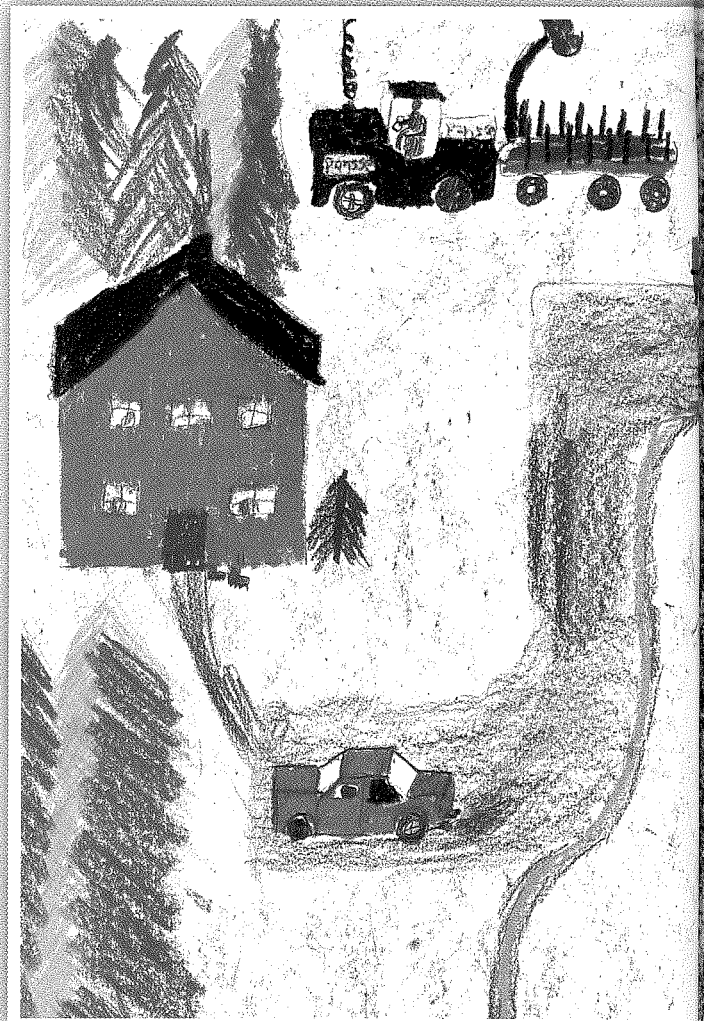
*Herään, syön leipää,
näen ulkona seipään
joka on märkä sumusta.
On lokakuu
ja vihreä kuusipuun
valossa taivaan kuun
kuin heinän olki pystyssä ompi
kun tienvarrtta pitkin pyörällä poljin.
Näen käen, joka nukkuu,
vaan ei kuku ei.
Pöllö ainut puhuja,
joka kuusen oksan hubuja.
Aurinko nousi
pöllö löysi pesäpuunsa kuunsa valossa.
Linja-auto tuli.
Postilaatikko hiljaa nöpötti
tienvarressa kökötti.
Sitten luonnon ääni äkkiä vaihtuu
ja lintujen laulu haihtui.
Linja-auto hurisee
ja ihmiset hölisee.
Kun koulu päivä päättyy,
kotimatka alkaa.
Siili nukkuu,
tien yli viipottaa orava kultainen,
on syksyn lehti keltainen.*

Lumihiihtaleet leijailivat hiljalleen kohti maata. Talven hiljaisuus oli lähes käsin kosketeltavaa. Kinoksessa näkyi vielä himmeästi yölliset hirvenjäljet.

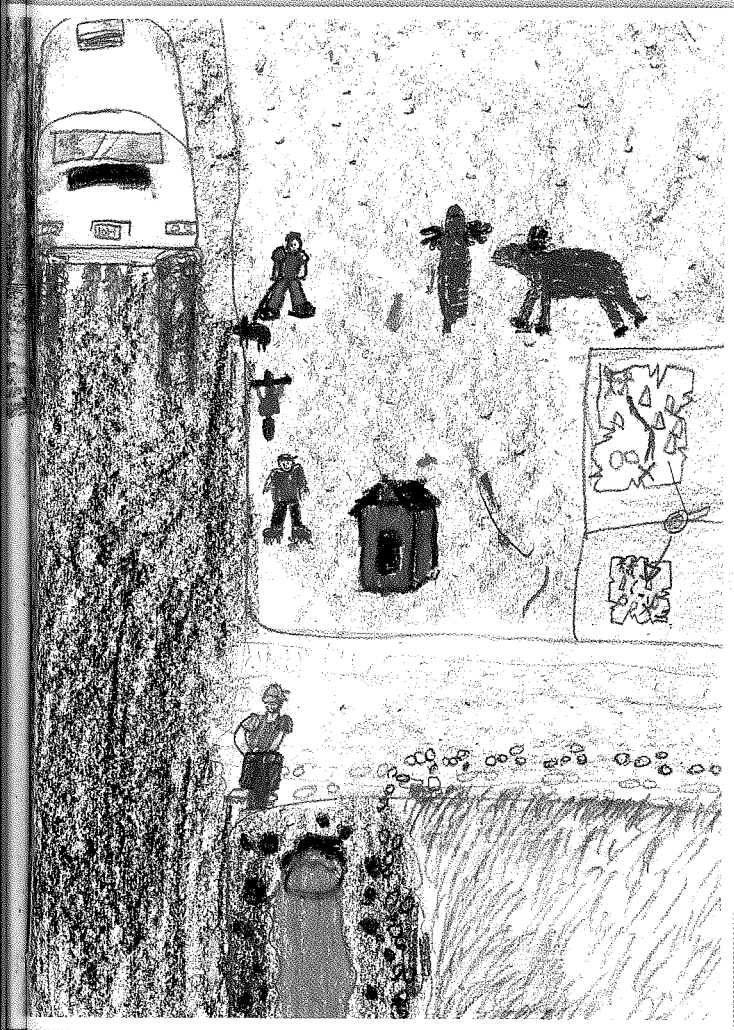
Orava oli hyppinyt tien poikki koloonsa. Ilves oli jättänyt selvät jäljet yöllisestä saalistusretkestään. Kuuset huojuivat hiljaa. Kesällä kukkineet koiranputket töröttivät pystyssä lumesta. Ne olivat levittäneet siemeniään hangelle. Ihan kuin ne olisivat odottaneet jotain. Kesää?

Kouluauto odotti minua jo risteyksessä. Nousin kyytiin ja matka jatkui kohti koulua. Aamuisin sain kävellä yleensä yksin, mutta päivällä saattoi joku tulla vastaan. Ei matka kovinkaan pitkä ollut, vain noin kilometrin. Aurinko nousi hitaasti ylemmäs, ja lumisade loppui. Oli sydäntalvi.

Kuljen ensimmäisen puoli kilometriä polkupyörällä tien varteen. Näen muuttolintujen lentävän etelään. Näen pyöröpaaleja. Veljeni polkee edelläni ja pian olen tien varressa. Hyppään kohta linja-autoon. Autossa juttelen kavereiden kanssa. Auto kiertää Ranta-Kosulan ja Kojanlahden kautta Halkolahden tiehaaraan. Sieltä tulee yksi kaveri kyytiin. Jatkamme siitä Ruskilaan noin neljän kilometrin päässä on koulu. Pian olemme koululla. Otan reppuni, nousen, kiitan kuljettajaa kyydistä ja menen koulun pihalle. Samassa soi kello, menen sisälle ja koulupäivä alkaa.

Silloin, kun minä ajan pyörällä kotia kouluun, niin matkalla näkee kaikkea.
 Joskus näen pöllöjä ja kuulen tuulen huminaa ja koneitten ääniä.
 Silloin tällöin ajaa auto ohi.
 Joskus sataa ja joskus paistaa.
 Usein on vain pilvistä.
 Kun sataa, tulee usein kylmä, vaikka on hanskat käsissä.
 Kun paistaa aurinko, tulee kuuma.
 Joskus matkalla ihmettelen asioita ja ajattelen vaikka, kauankohan vielä aurinko paistaa.
 Jos se sammuu, niin se ei ole hyvä asia.
 Sillä mikään ei kasva ja maassa ei voi asua enää.
 Silloin, kun minut viedään kouluun autolla, minua
 ÄRSYTTÄÄ!

Herään kello 7 ja vaatteet päälle ja sitten mentiin. Linnunpesä puussa on ilo sitä katsella ja kuunnella, kun linnut piipittää keväällä. Kun kävelen eteenpäin, näen ojan, jossa on joskus sammakoita. Sitten näen naisen taluttavan koiraa ja joissakin pihoissa lakaistaan syksyn lehtiä. Jotkut kyläläiset ovat jo lenkillä. Koulussa on hauskaa, kun siellä oppii uusia asioita ja on kivat opettajat. On hauskaa, kun saa tavata kavereita. Kun koulussa jaksaa opiskella, niin koulu on hauskaa, niin minä ajattelen. Sitten linja-autoon astun ja leimaan korttini ja kuskille sanon huomenta. Istahdan penkille kaverini Jannan viereen. Linja-auto lähtee. Juttelemme kaverini kanssa. Kun apuope tulee kyytiin, tervehdin häntä ja kohta ollaankin koululla. On mukava, että on hyviä ystäviä koulumatkallakin.

Aamulla arkisin kello 7.20 lähden koulumatkalle. Minun täytyy kävellä maantien varteen. Se on jotain 800 m. Sillä matkalla teen kaikenlaista ja näen kaikkea. Yleensä puhele itseseni, mutta kyllähän minä laulelenkin. Koulumatkallani näen peltoja, metsiä, eläimiä ja kiviä. Joskus niillä pelloilla on ollut hirviäkin ja jäniksiä. Kun olen kävellyt maantielle, kävelen vielä noin 200 metriä yhdelle baarille. Sillä matkalla en enää laulele tai puhele, koska siellä on jo muitakin. Minä vain mietiskelen. Kun olen baarilla, odotan vähän aikaa, niin sitten sinne tulee ystäväni Viivi. Sitten vähän ajan päästä tulee linja-auto ja me menemme sen kyytiin. Se tulee kello 8. Teemme kaikenlaista siellä linja-autossa. Me nauramme ja suremme, jos on surtavaa ja opetellemme englannin sanoja. Yhtenä päivänä näin linja-automatalla hirviä yhdellä pellolla. Ne menivät tien yli metsään. Kello 8.27 olemme koululla. Silloin on yhden aamun koulumatka ohi.

Kun avaan oven,
 niin seison siinä toven.
 Ja, kun katson pimeään,
 niin kissan silmät pimeässä nään.

Kävelen tiellä
 ja auto ajaa siellä.
 Minua koskee päätä,
 kun en katsonut säätä.

Katson kännykän kelloa,
 mietin musiikintunnilla särkemääni selloa.

Halla-Ahon Aili

Aili Räsänen, os. Mustonen 26.02.1917–13.09.2008

Voi kuinka suurella energialla sinä Aili, Kuusjärven tytö, olitkaan varustettu. Se pursui sinusta ulos, olemuksestasi, silmistäsi. Se oli mukana askelissasi, käsivarressa ja ennen kaikkea mielessäsi.

Tuntui siltä kuin olisit saanut ylitettäväksi korkean vuoren ja päättänyt se tehdä. Ei edes pystysuora vuorenseinä olisi sinua pysäyttänyt.

Sain tutustua sinuun ja perheeseesi tilastolaskentaa tehdessäni jo kauan sitten. Osallistuit Kosulan kylän toimintaan, Keskustan paikallisosaston kokouksissa olit vakio-osallistuja. Olit Aatteen ihminen, rehti, avoin ja suorasukainen. Toit mielipiteesi julki. Sanoit ajatuksiasi selkeästi. Viimeisiä vuosia vietit Kosulan rivissä, niin asuinpaikkasi ilmaisisi. Elämästä luopuminen on meille itse kullekin vaikeaa, mutta kun aika tulee ja kutsu kuuluu, on nämä maalliset askareet heitettävä vaikka se olisi kuinka vaikeaa. Ihailin sitkeyttäsi vuodeosastolla ollessasi. Halusit kuntoutua, mutta kaatumisesi ja uusi halvaus lopetti maallisen matkasi. Paljon puuttuu Kosulasta, kun olet poissa.

Poikkesin ohi kulkiessani Kosulan rivissä luonasi. Olit vieraanvarainen, kuivin suin ei vieras päässyt lähtemään. Teit suuren työtaakan elämässäsi, elithän parhaat vuote-

si sota-aikana. Oli työtä ja työtä, sekä miesten että naisten. Niistä suoriuduit. Äitinä olit niitä joka ei ajatellut omaa etuaan vaan lapset ja perhe oli aina etusijalla. Sinusta, Aili, jäi ystävällisen, yrittävän ihmisen muisto. Kiitollisin mielin, kun saimme kohdata.

A-L H

Kuva: Anna-Liisa Happonen kokoelmasta.

Heimon hirvipaisti usseemmalle näläkeselle

Tarvitaan kuutioitua hirvenlihoo kilon verran, vassoo tai aikuista. Lihoista huuhehellaan väljän vein alla veret poikkeen. Sittä neljänneskilo sianlihoo lävvytettään kuumalle pannulle ja läskiset lihat paistetaan voissa. Lisätään hirvenlihat ja kypsytellään lihanpinnat ruskeeks, muttei kypsäks asti.

Otetaan parj kolome sipulia, mieltymyksen mukkaan. Lohkoina ne kuullotetaan paistinpannulla. Muutama porkkana ja muutama lanttu lohkotaan paloiks. Eillä mainitut tykötarpeet laitetaan uunvuokaan tahi -pattaan, vettä laitetaan sen verran, että paistitarpeet peitty.

Suoloo ja muita mausteita suap oman maun mukkaan laittoo lissee. Nii ja voip hakkee katajasta muutaman marjan höysteeksi, jos siltä tuntuu. Olutkaan ei pahhoo tie. Lorrauttaa sitä ensin liemen sekkaan ja siinä sivussa voip ite ottaa huikan. Eikä punaviinikään paistissa pahalle maistu. Sitähii voip lorrautella pattaan tahi...

Uunihan olj jo tietennii lämminny reiluun parriin sataan ja eikä haittoo vaikka se lämpö vahä neljän tunnin paestoaekana hieman laskisikkii. Puu-uunissahan se lämmön lasku tapahtuu luonnollisesti.

Kokkeilemallahan sen tietää millonj paisti on kypsee, ja tietennii vettä liemeen lisätä.

Ja sittäpä paisti on valamista naatiitavaks keittetyihin potattiin kanssa.

Tämmönen olj paistin ja ohje tällä kertoo. Tiijjä häntä, onnistuuko se paisti näillä ohjeilla vai ei, mutta voiphan sitä tälleennii kokkeilla.

Kuva:
Hannu Holopainen.

Liisa Nenniger

Kuva: Anna-Liisa Happonen kokoelmasta.

Tyttömme maailmalla, Liisa Nenniger omaa sukua Mustonen. Liisa Nenninger on kuin muuttolintu, jonka mieli palaa aina kesän tullen kirkkaan Juojärven rannalle ja lapsuusmaisemiin Tuusniemelle.

Liisa on syntynyt aprillipäivänä vuonna 1932 Konttimäen Pauretin peräkammarissa. Liisa jäi isästään Eemil Mustosesta orvoksi viiden kuukauden ikäisenä. Äiti, Lyyli jäi yksinhuoltajaksi. Hän vastasi synnyinkotinsa Möykymäen ylläpidosta. Lyyli tuli kirkonkylään hoitamaan Lottien ylläpitämää Pirttikahvilaa. Liisa kävi kansakoulun Konttimäessä. Hänen opettajansa Hurula kehotti häntä oppikouluun. Niinpä opettaja Hurulan tyttöjen, Kaisan ja Leenan kanssa tuli lähtö oppikouluun Juankoskelle. Siellä hän kävi keskikoulun ja lukion Suonenjoella yhdessä Otto E. Karttusen tyttären, Anna-Maijan kanssa. Asunto heillä oli Suonenjoen maamieskoululla. Kaikkein parasta oli kun sai syödä tarpeekseen maamieskoulun ruokalassa.

Vuonna 1952 valkolakin saatuaan Liisa oli puoli vuotta opettajana Tuusniemellä, äitinsä toivomuksesta. Samalla hän huomasi ettei opettajan työ ollut häntä varten. Seuraava työpaikka oli Tuusniemen apteekki. Puolen vuoden jälkeen, Liisa alkoi mieliä näkemään maailmaa. Työ johti Nokialle. Siellä meni kolme vuotta ja sen jälkeen Helsinkiin kolmeksi vuodeksi farmaseuttikouluun. Valmistuttuaan farmaseutiksi Liisan työpaikka oli Jyväskylässä. Nokialla ollessaan Liisa tutustui tulevaan mieheensä, saksalaiseen Rolandiin. Vuonna 1959 Liisa lähti Saksaan, Munheniin. Liisa pääsi Munhenissä yliopistoon ja valmistui proviisoriksi. Avioliitto solmittiin vuonna 1960.

Liisa perusti oman apteekin, jota tytär Anneli (syntynyt 1965) jatkaa. Poika Markus (syntynyt 1968), tekee informaatioteknologian töitä.

Liisalla on 5 lastenlasta, jotka ovat poikia. Liisan lapset halusivat olla enemmän Suomessa, mutta työesteet ovat esteinä. Tytär tulee perheineen joka kesä Suomeen. Liisalla on osake äitinsä Lyylin jälkeen Juojärven rannassa, rivitalossa sekä kesämökki Hietajärven rannalla. Osakkeen voisi vaikka myydä, mutta kesämökkiä ei. Kesä ilman Suomea ei olisi mitään. Saksalaisilla on aina kiire, esim. jouluku ei tunnut joululta juuri kiireen takia. Myös perinteisiä jouluruokia Liisa kertoo kaipaavansa. Saksassa on toisenlainen ruokakulttuuri. Paras herkku on kuitenkin Suomesta tuotu Hilka Rissasen tekemä ruisleipä, joita pakataan matkalaukku täyteen. Suomessa Liisa ei aja autoa, mutta Saksassa kyllä.

Jos Liisan elämäntilanne olisi toinen, hän olisi synnyinmaassaan pitempään. Mutta Saksassa apteekki ja lapsenlapset pitävät kiinni.

”Elämästä olen kuitenkin onnellinen, ainoana lapsena sain keksiä itse leikkini. Koulumatkaa tein myös yksin. Tosin sotaa pakoon tuli täti poikansa kanssa. Pommi tuli ja he olivat aitan nurkassa piilossa. Lentokoneen yliajassa yksi pommi putosi.” Liisa sanoo olevansa onnellinen elämästä joka hänelle on annettu.

”Erittäin iloinen olen siitä että saan polvistua Tuusniemen kirkossa ehtoollispöytäni. Lapsuuden synkät kuuksikot eikä häiriintyneet aikuiset häntä pelota. Elämä on hävittänyt turhat pelot. Kiitollisuus valtaa mielen. Kun ikää tulee, elämä seestyy ja tulee ajatus että saisi terveenä viettää elämän ehtoota ja odottaa Suomen kesää.

Anna-Liisa

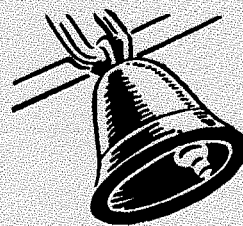
*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

*Juhani ja Paula Airaksinen
Pekka ja Eija Auvinen
Pentti Auvinen ja Helena Taattola
Flander Tuomas ja Susanna Roman
Seppo ja Sirkka Heiskanen
Olli Pekka Kersio ja Asta Tirkkonen - Kersio
Valto ja Tuula Kolopainen
Kälervo ja Taija Huhtinen
Pertti ja Raija Huumonen
Raimo Hättinen
Vesa ja Ulla Immonen
Lasse ja Marja Koistinen
Olli ja Irene Lehto
Seppo ja Seija Miettinen
Reino ja Maija Miskala
Arto Mustonen ja Tiina Tuusa
Antti ja Jaana Nissinen
Berik ja Anni Nissinen
Rauno ja Tarja Nykänen
Jouni Perälä ja Helena Piispa
Kari ja Tuula Puustinen
Raimo ja Pirkko Pääkkönen
Onni, Vieno ja Tiina Ryynänen
Esa Simanainen ja Raija Laitinen
Timo ja Lea Säisä
Teuvo ja Reetta Voutilainen*

Tuemme tällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

”Leijonaperheet”

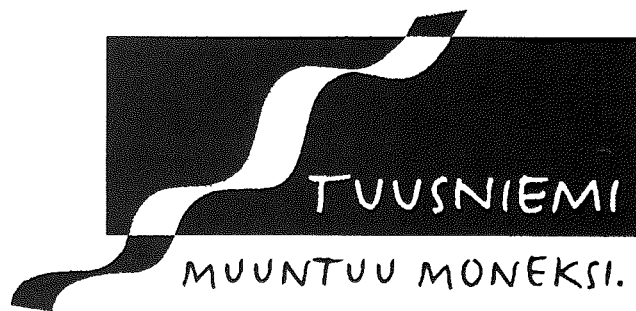
Joulutervehdys

*Kaija ja Jouko Korhonen
Maire ja Pekka Antikainen
Tuula ja Aimo Forsman
Irma ja Seppo Hallman
Hilkka ja Lauri Happonen
Aili ja Unto Hirvonen
Aino-Marjatta ja Timo Holopainen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Saara ja Tahvo Hämäläinen
Kaisa Hyvärinen
Elina ja Heikki Jahkonen
Irma ja Kaarlo Kekäläinen
Tuulikki Keränen
Anja ja Martti Kähkönen perh.
Kirsi ja Antti Miettinen
Marjatta Pekkonen
Kaija ja Tauno Räsänen
Anja ja Alpo Marku
Liisa ja Erkki Mustonen
Marja-Leena Mäkelä
Tuula ja Teuvo Nissinen perh.
Pirjo ja Jarmo Nuorento
Tuula Patriikka ja Simo Korhonen
Antti Pitkänen
Hilkka Rissanen
Unto Siili
Tuula ja Kalervo Vartiainen
Anna-Liisa Happonen*

*Liisa ja Martti Rissanen
Pirkko ja Markku Airaksinen
Sinikka ja Taisto Kröger
Sisko ja Reino Räsänen
Helvi ja Reino Hiltunen
Kaarina ja Olavi Hakkarainen
Anne ja Teuvo Keinänen
Eeva Lempinen
Mia ja Timo Rätty
Eira ja Erkki Nupponen
Otto Juutilainen
Vilma ja Marko Kröger
Aira ja Heimo Parviainen
Terttu Kolari ja Martti Tirkkonen
Anja ja Viljo Tikkanen
Ulla-Maija ja Pekka Mustonen
Hilkka ja Erkki Kettunen
Marja-Leena ja Arvo Lempinen
Erja ja Pekka Martikainen
Eeva ja Raimo Savolainen
Eeva ja Erkki Tuunainen
Esko Viljami Miettinen
Haalilan Pirjo
Hilkka ja Teuvo Ronkainen
Ritva ja Esko Taskinen
Riitta Hätinen ja Heikki Korhonen
Helmi ja Reino Kurki*

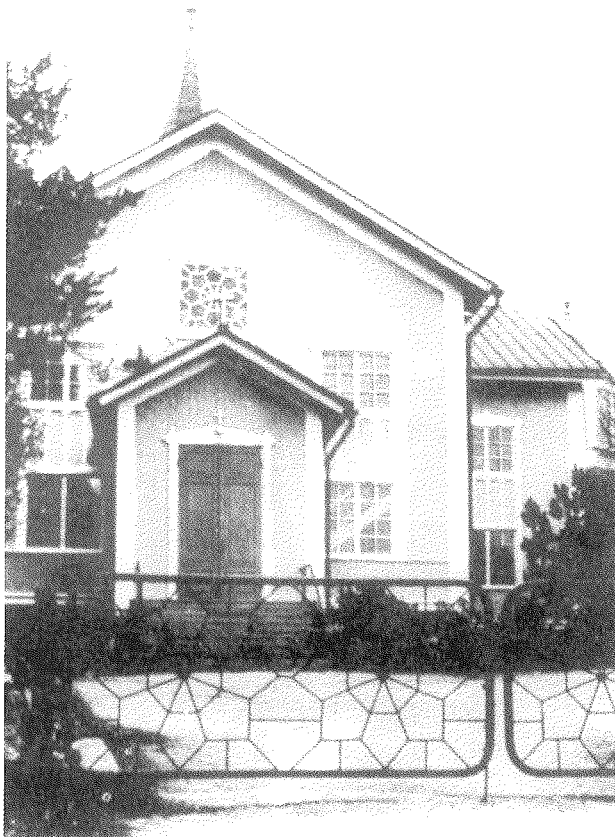

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Tuusniemen kunta

Puh. (017) 689 041

www.tuusniemi.fi

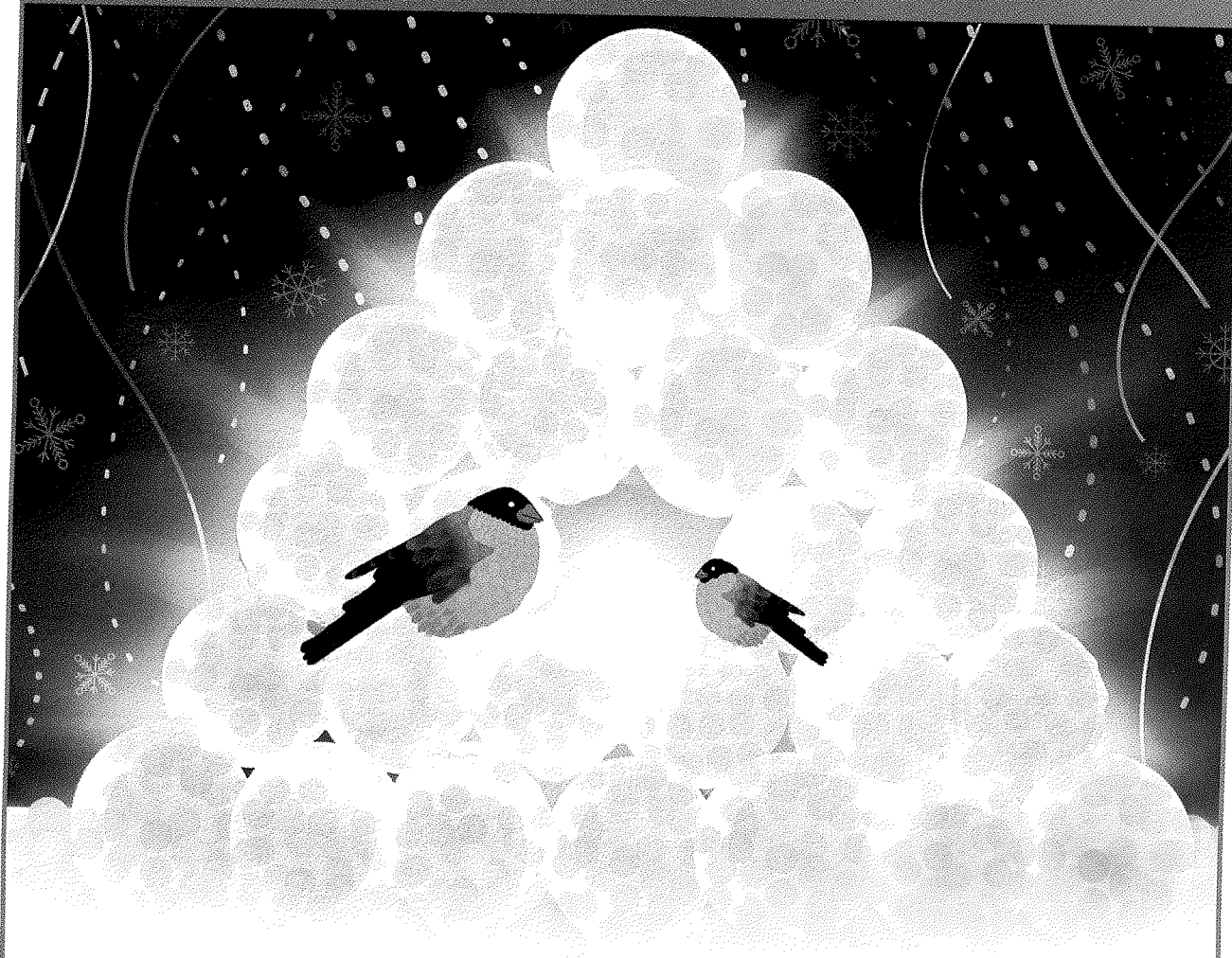
**TUUSNIEMEN SEURAKUNTA
TOIVOTTA**

Joulun iloa

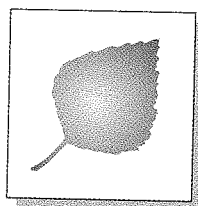
TERVETULO A TAAS
JOULUKIRKKOON

osallistumaan yhteiseen
iloomme!

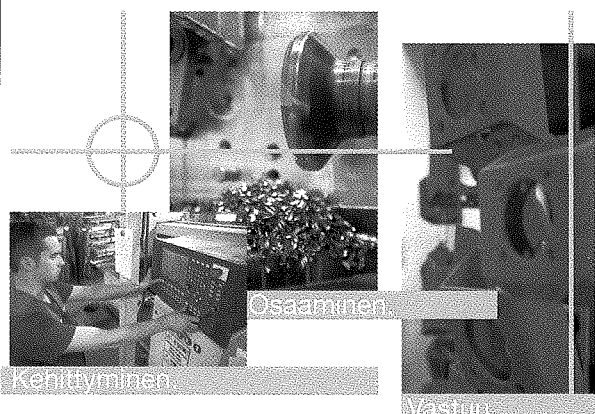
"MEILLE ON SYNTYNYT
VAPAHTAJA"

*Valoisaa Joulunaikaa ja
Onnea Uudelle Vuodelle*

TUUSNIEMEN
OSUUSPANKKI

Ratkaisu vaativiin
kotelorakenteisiin.

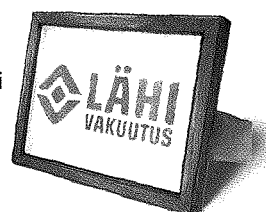

**PAAKKILAN
KONEPAJA OY**

71240 Paakkila
puhelin (017) 664 5511
faksi (017) 664 5530
www.paakkilankonepaja.fi

Savon Lähivakuutus

Paikallinen vakuutuskumppani
p. 020 522 5900

www.lahivakuutus.fi

**Ystävällinen ja
joustava palvelu
Koulutetut kuljettajat**

**Monipuolinen
kuljetuskalusto**

**Paikallinen tilausajon
ammattilainen**

hojo-matkat

www.hojomatkat.fi

email: tilausajot@hojomatkat.fi

Puh. 050 570 9553, Fax (013) 550 336

*On asioita, joita ei aina
edes tule huomanneeksi.*

*Kuten Terveys, Aika, Vapauskin.
Ja asioita, joita ei tarvitsekaan huomata*

Kuten Sähkö.

Oikein Rauhallista Joulua

*ja Onnellista
Uutta Vuotta 2009*

**Pohjois-Karjalan Sähkö Oy
Tuusniemi**

Elämän eri tilanteissa Teitä palvelee

Kukka-, hautaus- ja pitopalvelu

KUKKATUPA

Huoltotie 5, 71200 Tuusniemi. Puh. (017) 661 610.
E-mail: kukka.tupa@elisanet.fi

- Kaivutyöt
- Talonpohjien kaivut ja täytöt pitkäpuomi- ja minikoneella
- Imetyskentät
- Vanhojen talojen ja ahtaiden paikkojen salaojitukset lyhytperäisellä koneella
- Maansiirtotyöt
- Rantojen ruoppaukset ja massojen siirrot kuorma-autoilla
- Metsäteiden rakentaminen

**Koneyhtymä
Haponen & Holopainen**

040 727 4791, 0400 172 884

Kehittämisyhdistys Kalakukko ry

EU-rahoitusta maaseudun yhdistysten
ja yritysten pienhankkeisiin

Jaana Paananen, toiminnanjohtaja
Puh. 040 5103 258

www.kalakukkory.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Tuuskkukka

Ateriapalvelu
Poikkitie 2
soita p. 044 931 6161

Lounaspöytä
ark. 11-14

Paistamme Pizzaa
ark. 11-18
la-su 11-16

Nauti meillä
Vie kotiin tai töihin
Tilaa toimitus

Kukkakauppa
Hautausseimistö
Keskatie 17
p. (017) 661 343

Kukat
Kukkasidonnat
Lahjatavarat

Hautausalan palvelu
Pito- juhlapalvelu
Kuljetukset
Arkut
Muistomerkit

*Tuuskkukka
Kantell
Tuusniemi*

MEILTÄ SAAT:

- PUUTAVARAA
  - OVET JA IKKUNAT
  - ERISTEET
  - RAKENNUSTARVIKKEET
  - RAKENNUSLEVY
  - LATTIAT
  - KATTEET
- TARVITTAESSA KOTIINKULJETUS

www.puukeidas.fi

PUUKEIDAS

Kuopiontie 97 B, Kuusjärvi
puh. 010 820 1340, faksi 010 820 1343

TEBOIL
TUUSNIEMI

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nykyaikaista huoltamopalvelua.
Tervetuloa

Puh. (017) 661 005

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

TUUSNIEMEN APTEEKKI

PUHELIN (017) 661228

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KERAMIKKAPAJA

Savetar

Meijerinranta, puh. 040 590 7917

www.savetar.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**Kuljetusliike
Hannu Tervo Ky**

Matinpellontie 64
71200 TUUSNIEMI

Puh. 0400 651 240
0400 273 204

hannu.tervo@kuljetus.inet.fi

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

**KONEURAKOITSIJAA
ESKO HOLOPAINEN**

Puh. (017) 721 710 ja 0400 295 883

Tuoreus. Laatu. Oikea hinta. Ja lisäksi BONUS

MARKET

TUUSNIEMI Puhelin 197 150, 197 151

Paikkakunnan edullisin ostopaikka.

Avoinna ma-pe 8.00-21.00
la 8.00-18.00
(su 12.00-21.00)

MEILTÄ SAAT
BONUSTA

*Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!*

MARKET

TUUSNIEMI

Tuusniemi Puh. (017) 661 204
anne.veijalainen@k-market.com

Palvelemme: Ma-Pe 8-21, La 8-18, Su 12-21

MEILTÄ SAAT BONUSTA

AGRI MARKET

MEILTÄ SAAT
BONUSTA

TUUSNIEMI

puh. 010 768 3831, fax 010 768 3839

HOIDAN KOTIASI

- ❖ Kodin viikko- ja kertasiivoukset
- ❖ Ikkunoiden pesu
- ❖ Lasten hoito
- ❖ Kahvi- ja ruokaleivät sekä muut leivonnaiset tilauksesta
- ❖ Kauppa-asioiden hoito ja muu asiointipalvelu
- ❖ Kesällä tilauksesta ja itsepoimien mansikkaa ja vadelmaa Koivikon tilalta

PÄIVI HÄTINEN

Mustinjärventie 121, 71380 Mustinlahti
p. 050 500 4450

Eräpaimen tarjoaa

- * tasokasta majoitusta 15 hengelle
- * kokoukset ja perhejuhlat
- * metsästys ja kalastus
- * veneretket

Luostaritie 3457, 71280 Kosula
erapaimen@erapaimen.fi
www.erapaimen.fi

Gsm 0440 678 373, 044 264 2296

KOIVULAHDEN MYLLY AY

Puh. 0400 379 854
0400 972 048

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Valkeisen Lohi Oy

Keskitie Tuusniemi
puh. 040 356 9443

Tuusniemen parturi- ja kampaamopalvelut

Parturi-Kampaamo Eeva
Keskitie 25, puh. 044 563 0347

Parturi-Kampaamo Marjaana
Keskitie 11, puh. 040 766 1498

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
Keskitie 13, puh. 661 790

Parturi-Kampaamo Pirkko Pääkkönen
Poikkitie 2, puh. 661 051

*Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2009*

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma–Pe klo 6.30–20.00

La klo 7.00–20.00

Su klo 9.00–20.00

**AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT
• KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE**

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY
Puh. 661 154

Toivotamme asiakkaillemme Hyvää Joulua

TP-Funaria Oy/ Hobby Central
Sepäntie 9, 71200 Tuusniemi

Eikala Oy/TUUSNIEMEN KYLÄKAUPPA
Sähkötyökalut, pienkoneet,
huoltotarvikkeet, työvaatteet

EDULLISESTI

Keskitie 12, 71200 Tuusniemi
Puh. 040 772 0292, 0500 671 898
Puh. ja fax (017) 661 460

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

SIRKKELLISAHAUSTA

Tuusniemellä ja ympäristössä

TIMO KOISTINEN

RUOKONEN, 71200 TUUSNIEMI
PUH. (017) 661 897, 0400 911 756

*Tuusniemen
Kuntoutus Ky*

- FYSIOTERAPIA-
PALVELUT
- HIERONNAT
- LYMFATERAPIA
- KUPPAUS
- SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET
TUUSNIEMEN KUNTOUTUS: P. 040 545 5788
ASTA TIRKKONEN-HERSIO: P. 040 535 7544

Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2009

Traktoriurakointi Eero Smolander Jarkko Toivanen

Susijärvi, 71240 Paakkila
Puh. (017) 637 142
0400 678 112, 0400 193 564

SRT-PALVELU OY

- Tekninen ja taloushallinnollinen isännöinti
- Sähköasennus ja -suunnittelu
- Kirjanpito- ja tilinpäätöspalvelu

Vuokko Vartiainen 050 325 4244
Timo Tirkkonen 050 536 8716

HOTTI
-TUVAT

Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti
71280 KOSULA

0400 825 514

- MÖKKILOMAT
- OHJELMAPALVELUT

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Karvosen puutarha

Rauhallista Joulua

Louhintaliike Vesa Savolainen Oy

Hyvää Joulua ja
Menestyksellistä Uutta Vuotta 2009!

MINVERA OY

Erolanniementie 66, 71260 Juurikkamäki

Puh. 044 785 6392

RAUHALLISTA JOULUA

KAN ry Tuusniemi

Vanereita ja vanerituotteita
Kaasilansalmentie 299, Pakkasalo, Tuusniemi
Puh. 050 363 4636

Hyvää ja Rauhallista Joulua sekä Onnellista Uutta Vuotta 2009

LEKASTEEL OY

Salmenkyläntie 45, 71200 Tuusniemi

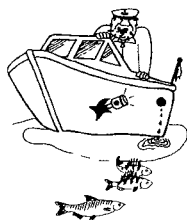
Puh. 044 283 4697 www.lekasteel.fi

RAUHALLISTA JOULUA

KORPELAN HIMMELI

Aino Pelkonen
• Olkityöt • Leivonnaiset
Puh. 040 571 2003

M/S SOFIA
Kiitos ihanasta risteilykesästä
ja HYVÄÄ JOULUA!
Valto ja Tuula Hlopianen
"Navigare necesse est"

Yli 25 vuoden kokemuksella suoraan tuottajalta edullisesti

laadukasta HUNAJAA

Omaan astiaan tai valmiiksi pakattuna 8 eri pakkauskokoa.

Mehiläistarha **YRJÖ HOLOPAINEN**
Tuusniemi, puh. 050 567 7045

Hyvää Joulua ja Kalaberkkuja vuodelle 2009

KALASTUSLUVAT

Kalastusluvut heti käyttöön

www.kalastusluvut.net

Hyvää Joulua ja

Tuusniemen Peltityö

71240 PAAKKILA
puh. (017) 634 144, 0400 379 204

*Toivotamme
ilmoittajille ja lukijoille
Rauhaisaa Joulua
ja
Onnellista Uutta
Vuotta 2009!*

Riitta Närvänen Diplomikosmetologi Keskitie 11, 71200 Tuusniemi Puh. (017) 661058 Matkapuh. 050 552 7758 Kasvo-, käsi- ja jalkahoidot, meikkaus, kestovärit, korvienreijitys, hieronta ja hoitotuotteita.	<i>Joe Blasco Helen Pietrulla Isabelle Lancray Isadora Laufwunder Gehwol</i>	Puutavarakuljetuksia Kuljetusliike T. Laitinen Ky Puh. 040 569 2616, (017) 721 731
<i>Hyvää Joulua!</i> Loma Jussila Susijärvi, 71200 Tuusniemi, puh. (017) 637 146 Arja ja Pentti Kekäläinen <i>Onnellista Uutta Vuotta!</i>	<i>Hyvää Joulua</i> HIERONTAPALVELU Heikki Oksman 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 660 007, 050 571 1478	
<i>Hyvää Joulua ja menestyksellistä Uutta Vuotta</i> T:mi KALEVI MIETTINEN Mustolantie 3, 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 661 167	<i>Rauhallista Joulua</i> Lämmin kiitos asiakkaille ja yhteistyökumppaneille kuluneesta vuodesta Iines Tuvalta Ritva Puurunen 040 764 6849	

Kevät ja syksy

*hiljaisuutta häiritse ei kukaan,
Olen yksin.
Tuuli pudottaa Koivun kellastuneen lehden,
Lehti kertoo,
Kerran oli kevät, kevät kaunis nuoruuden se oli,
Kevät oli, vaan nyt on syksy.*

*Siitä kertoo tumma taivas,
siitä kirkas tähti,
Siitä Koivun kellastunut lehti.*

*Kylmä Pohjoistuuli,
lunta tuiskuttaa,
Tumma metsän Kuusi, hiljaa kuiskuttaa.
"Nuku rauhas
nuoruus nurmi kehtoon.
Myöskin harmaa vanhus,
elon ehtoon"*

Rauha Kekäläinen